

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

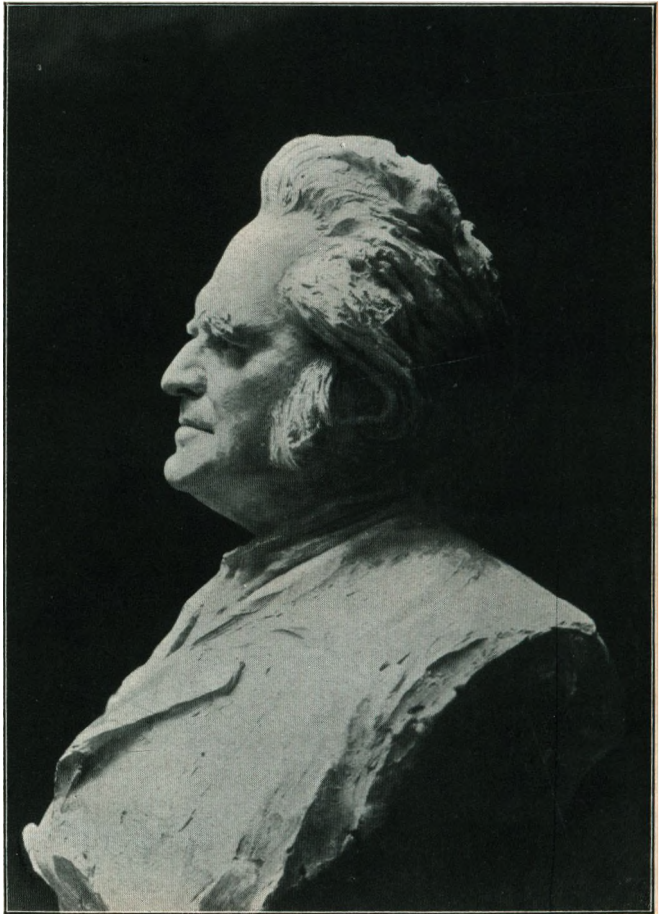
FRA
BJØRNSONS
HJEM

AF

NULLE FINSEN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
KØBENHAVN OG KRISTIANIA
MDCCCXVII

FRA BJØRNSONS HJEM

AF

NULLE FINSEN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
M D C C C X V I I

TRYKT IALT 1500 EKSEMPLARER

Copyright 1917 by Nulle Finsen.

**De fleste Billeder er med Tilladelse af Fotograf
Wilse (Kristiania) reproduceret efter hans
Fotografier. Eneret forbeholdes.**

KJØBENHAVN — FORLAGSTRYKKERIEET

Vinteren 1904—05 blev jeg inviteret af Bjørnsøns til at bo hos dem i Rom. De havde lejet en vidunderlig Lejlighed i Via Gregoriana Nr. 38. — Stod man og soled sig i de store Vinduer, saa man lige ned i Andrea della Frattes ejendommelige Kirketaarn. De dybe, bløde Klokker kimed Dagen igennem ind ad de lukkede Vinduer, og ved Solnedgang toned den mørke Klang saa hjemlig og nær gennem Peterskirken og alle de andre Kirkers mægtige Kimen.

Lige foran os laa en fornem, italiensk Villa med en dejlig, gammel Have. De høje Træer hælded sig ud over Gaden, eller ranked sig op mod Himlen, og tusinde, kvidrende Smaafugle bygged Reder i Ly af de tætte Grene.

Stod man paa det flade Tag, saa man ind mod Monte Pincios hældende Skrænter. Palatinerbjerget, Peterskirkens Kuppel, Kvirinalet og Garibaldi's stolte

Rytterstatue — hele Italiens Historie — tegned sig som Silhouetter mod den blaa Himmel, og ren og gennemsigtig hvælved Luften sig over Byen. Ingen sorte Kulskyer, kun Brændets lette, hvide Røg steg op fra Skorstenenes Piber. — Badet i Sol, eller rødmende i Solnedgangens Skær laa Verdens skønneste By for os.

Bjørnsøns Drama „Daglannet“ var netop udkommet; Pakker af udenlandske Anmeldelser vælted ind i Huset, glæded ham, eller gled forbi ham, optaget som han allerede var af sit ny Arbejde „Mary“.

Den lyse, festlige Salon var hans Arbejdsværelse hele Formiddagen igennem. Om Eftermiddagen, naar Posten bragte norske og danske Aviser og Breve, og om Aftenen, naar Avidrengenes Skrigen runged ned ad Gaden og „Tribuna“ eller „Corriere della Sera“ bragte os det sidste Nyt fra den vældige Krig mellem Rusland og Japan, sad vi bænkedede omkring det fløjelsbetrukne Kabalebord. Bjørnson og Bull læste højt, satte Mærker paa de mange Krigskort og diskutered de vekslende Chancer eller de forskellige Faser i norsk Politik. Kampen for at skaffe Norge eget Konsulatsvæsen satte Sindene i Norge i stærk Bevægelse, og nede i Norges Brændpunkt i Udlandet drøftedes alle disse Spørgsmaal med Lidenskab.

Fra otte til ni—halvti var Bjørnsons Hjem Samlingssted for Skandinaver. Et mægtigt Galleri af Mennesker gled den Vinter ud og ind ad Dørene. Jeg nævner nogle enkelte. Kunstkritikeren Andreas Aubert og Frue, Malerinden Kitty Kielland, den hollandske Frøken Titsingh, Holger Drachmann's, Tor Hedberg, Professor Mittag-Lefflers, Gustav af Geijerstam, Frøken Cappelen, Konsul Wiborg, Niels Hoffmeyer og Frue osv.

Men først og sidst havde Bull sin Gang i Huset. Ved sin lune Maade at være paa, ved sin Stemningsbevægethed og Evne til ikke alene at fortælle om sit eget Arbejde, men ogsaa at være en god Tilhører, blev han den, Bjørnson hver Dag længtes efter at træffe.

Den Vinter blev paa mange Maader afgørende for mit Liv. Det Venskab, der i næsten et halvt Hundred Aar havde knyttet Bjørnsons og mine Forældre sammen, gik i Arv til mig, og med mindre Afbrydelser var vi sammen til Bjørnsons Død — eller rettere til Fru Bjørnson Vinteren 1910 rejste ned til sin Datter i Paris.

Støttet paa et stort Antal Breve, som jeg skrev til mine Nærmeste, har jeg nedskrevet disse Erindringer. Det er ikke noget Forsøg paa at give et samlet Billede

af Bjørnson, kun løsrevne Episoder og Brudstykker af Samtaler, jeg har prøvet at gengive.

For Nøjagtighedens Skyld har jeg bibeholdt den Blanding af Norsk og Dansk, jeg uvilkaarlig talte og skrev, naar jeg var sammen med Bjørnsons.

N. F.

Jeg kan ikke forklare, hvordan det er. Jeg havde glædet mig som aldrig før i mit Liv. Efter mange Aars Arbejde skulde jeg nu hvile — hvile og nyde Livet; og det sammen med de to, jeg havde lært at elske fra jeg var lille, og havde elsket af mig selv, fra det Øjeblik jeg første Gang saa dem.

Rom og Bjørnsons paa een Gang! Hele den lange Vej hened havde det sunget i mig af Fryd over al den Skønhed og Visdom, mine Øjne og Øren skulde suge ind hvert Dagens Øjeblik.

Og nu jeg er her. — — De ved ikke, hvor gode de skal være mod mig. Jeg føler deres Kærlighed mod os alle, blot fordi vi er Fars og Mors Børn; og alligevel har denne første Uge været saa underlig. — Naar jeg tænker paa de vidunderlige Ferier oppe paa Aulestad, hvor vi syntes, vi var hjemme og havde frit Sprog —

Og nu — —

Byen kan jeg endnu ikke finde Vej i, og jeg føler mig saa lille og usikker, naar jeg er sammen med Bjørnsons.

Før kunde mine Øjne og Øren sluge og nyde, eller være uforstaaende og dumme. Der var ingen, der vidste noget om mine Tanker — jeg var jo kun en af de mange Gæster — — endda en lille bitte, genert en, som ingen lagde Mærke til. Men her, hvor vi tre sidder alene sammen, og jeg intet Menneske har at dække mig bag ved, synes jeg, Bjørnsons Øjne ser tværs igennem mig og til Bunds i mig; ser det lidt der er, og det meget, der mangler,

— I Dag var det rent galt. Karoline var træt og blev liggende, og saa spiste da Bjørnson og jeg vor ensomme Middag sammen. Da han var færdig med sin zuppa romana, var jeg kun halvfærdig med min, og for hver Mundfuld jeg tog, følte jeg hans Øjne følge Skeen paa dens Vandring fra Tallerkenen til Munden og tilbage igen. — Da han saa pludselig sagde:

„Du har vakre Hænder, men smaa er de ikke“ — tabte jeg Skeen ned i Suppen med et saadant Eftertryk, at alle Grøntsagerne fløj til Vejrs og bredte sig ned over den hvide Dug som store, grønne Moser og Enge. — Bjørnson lo, saa det runged; men jeg vidste

ikke mit levende Raad. Levne turde jeg ikke — spise turde jeg ikke, og for hver Tomme, mine Hænder hjalp Skeen op mod Munden, følte jeg, at de blev større og større, rødere og rødere. — Saa sagde han „Tosk“ og klapped mig paa Kinden. — —

„Ja Du skjønner vel, det er et Kjælenavn,“ føjede han til med sin blideste Stemme. Men jeg var ligesaa flov og ulykkelig som da jeg første Gang kom op til Aulestad, og han pegede paa mig og tværs over det lange Bord sagde:

„Si mig, kan den der overhodet sige et Ord?“ og jeg bliver først mig selv, naar det ringer, og Bulls eller Frøken Lunde kommer. Hun bor her lige ved og har været alle Skandinavers Ven i umindelige Tider. Hun er fin og god og altid rede til at hjælpe andre. Og Bull — — der er saadan en Hygge og Optakt over ham, naar han i sin lange, vide Frakke kommer ind ad Døren, kaster sig ind i Diskussionen, eller sætter sig hen til Kabalebordet og roder rundt i Kortene, som om kun han kunde blande dem.

— — Alle de Hænder, der hjælper til med det Stykke Arbejde, og den Alvor det gøres med! — Karolines smaa Hænder, der kan være ligesaa kolde, som de kan være faste og varme; og Bjørnsons smukke, hvide Hænder, der metodisk, næsten videnskabeligt

stræber at opløse det onde og sorte, og sprede det lyse og glade ud over Verden, og Bulls store, bløde Hænder, der bare kører rundt paa Bordet.

Endnu kan jeg ikke vænne mig til at se dem lægge Kabale; jeg synes, det stjæler alle de bedste Timer fra os. Og alligevel — naar „Retten er sat“, og vi sidder der og regerer over disse sorte og røde Brikker, og Bull og Bjørnson af og til fortæller og læser højt for os, synes jeg, lidt af Aulestad er flyttet ned til Rom; og jeg ønsker, jeg kunde huske alle de kloge, fine Ord, de siger, og er lykkelig for hver Ting jeg kan fortælle Karoline, saa hun ogsaa er med i det, der tales om.

Men siger jeg fejl — — det er ikke nemt at høre med det ene Øre, og „snakke“ med det andet — er der ikke megen Barmhjertighed til.

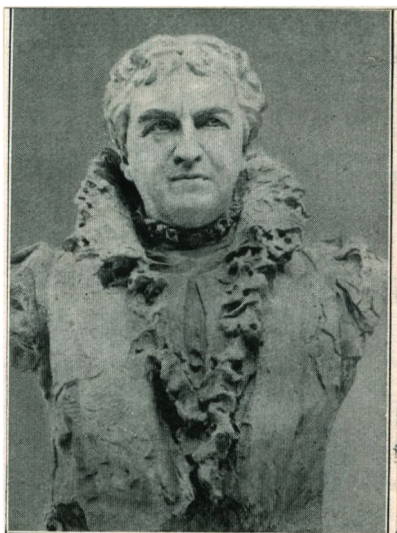
„Nej, nej. Du faar da ikke indbilde hende slikt Tøv,“ han snapper lynsnart Hørerøret ud af min Haand og fortæller videre.

Da straalere og spiller hendes Øjne i de dejligste graagrønne Farver.

Men hvis Frøken Lunde eller Bulls ikke af sig selv forsvinder Kl. ni, halv ti — saa gaar vi nemlig i Seng, ligesaa regelmæssig og sikkert, som Sol staar op og Sol gaar ned, — rejser Bjørnson sig i al sin Magt

og Vælde og siger med et lunt, lidt overbærende Smil:

„Ja, ja, nu kan dere gjøre, som dere vil; men nu gaar jeg jagu i Seng“ — og da har Karoline ikke Ro paa sig mere.

Karoline og jeg har haft en henrivende Formiddag. I Sommer og Sol kørte vi ned til „Loppetorget“, og i Sommervarme gik vi rundt mellem de mange smaa Telte og Boder, der hver Onsdag rejses nede paa den gamle, fornemme Campo di Fiore.

Karoline svipped ud og ind, som var hun født dernede — og nikked og lo til disse underlige, sortsmudskede Mennesker. Og hun finder al Verdens morsomme Ting frem og

spørger paa Kniplinger og Broscher og Ørenringe, som hun længe har kigget paa „men endda ikke hat Raad til at kjøpe“; og naar hun hører de svimlende Priser, ler hun og smutter væk, — og de løber efter hende, trækker hende i Kaaben og raaber og snakker og underbyder hinanden. Men hun bare ryster paa Hovedet og ler, og inden de ser sig om, er hun borte — — forsvundet ind i den tætteste Vrimmel eller rundt om det nærmeste Hjørne.

— — Alle disse sydlandske Typer, disse spraglede Pjalter og Klude, Kniplinger og Stene! Hele dette Virvar af dejlige Ting og Godtkøbsvarer; — disse skrigende, gestikulerende, leende Mennesker og denne Himmel saa blaa, saa blaa! — og indimellem Karolines graciøse, muntre Krydsen ud og ind. — Det er som en Verden af Lys og Farver og Glæde, der aabner sig for mig.

Efter Frokost har vi siddet og snakket om gamle Dage. — Gamle Dage er altid Als. — Hun har fortalt, saa Øjnene blev kaade og muntre — blev to lysende, leende Streger. Hun fortalte med de smaa ivrige, knyttede Hænder oppe i Luften om Ragnhild „hvor egensindig og bortskjæmt hun var; men det var ikke at undres paa, saa svak, saa rent over al Maate svak Din Mor var for det Barnet.

Men vet Du, engang Din Far og Mor rejste væk kurrerte jeg henne for lange Tider; da mærket hun, der var en Vilje, hun ikke kunde tigge sig forbi“. — Og hun fortæller om Bjørn, hvor svag og lille han var, men hvor fornuftig hun var mod ham — altid — og hvor lydig og snil han var. —

Hun ser inderst inde i mine Øjenkroge et lille Smil.

„Hvorfor ler Du — — jo vist ler Du, Mor — nej, si mig hvad det er, jeg vil vite det.“ — Og jeg maa rykke ud med, at det er saa morsomt at høre baade Mors og hendes Beretninger fra gamle Dage, for Mors endte altid med: „Men Karoline var saa svag, saa altfor svag mod den Gut; han var saa sart og lille; deraf kom det vel.“

„Nei — sier Olufa det“ — hendes Stemme jubler op i den højeste Diskant af lutter Forbavselse, og vi brister begge i Latter, til hun udbryder:

„Søte Olufa — som de var mot os — søte Olufa“, og hele hendes Ungdomsglæde, hele hendes Kærlighed til Mor, jubler ud i Stemmens lyse, varme Klang og fryder mig mere end Sol og Lys — mere end mange, mange Ord.

Bjørnson har i flere Dage været tung og trist. Der var noget i hans ny Bog, han „stod fast i“. Han forstod ikke, hvor det bar hen; men pludselig gik Fortællingen op for ham, — nu saa han den for sig. — Og da blev hele Verden med eet saa vidunderlig dejlig; „vi havde det saa over al Maate hyggelig sammen; Maten, Vinen, Vejret — — alt i den vide, vide Verden var saa rent vidunderlig skjønt!“

Saa kom der Telegram fra Tyskland om, at „Dagbladet“ ikke havde gjort saa stor Lykke, som han havde ventet. Scenen, hvor Stener fravrister Ramset Dokumenterne, havde i det lovlydige Tyskland forarget Folk; sidste Akt var faldet mat ud, de havde ikke ventet denne Afslutning; snarere en tragisk.

„Men jeg vil ikke det; jeg vil Løsning og Harmoni.

Ibsen vil Konflikt. Det er mer dramatisk, jeg vet det; men jeg handler ikke mot min Overbevisning for

at tækkes Publikum. Nej, jeg gjør ikke det. Psykologisk set har jeg Ret: efter Overanstængelse følger Reaktion; desuten — Slægtspræget, Slægtsarven løper man ikke ifra — — alle Stykkets Personer skal handle utfra den — til det siste bunde i den.“

— —

Alligevel kan han ikke lade være at ærgre sig over dette „forbannede Daglannet“, der stjæler hans Fred, og hans Stemme ruller af Vrede, naar han paastaar, at han aldrig — aldrig oftere vil skrive for Scenen.

Jeg beundrer Karoline. — Det nager hende at vide, at Glæden ved hans ny Arbejde for en Tid i al Fald er brudt, „og deri ser hun, at han er blet gammel, at han ikke kan ryste sin Misstemning av sig med een Gang, som han kunde i sin Ungdom“; men naar han aabner Døren, er hun munter og behersket og finder frem af Aviserne Ting, der bringer hans Tanker ind paa andre Baner, opflammer hans Vrede eller fylder ham med Glæde.

-

Aviserne er fulde af Beretninger om Østrigernes Behandling af de i Tyrol bosiddende Italienerne. De voldsomme Demonstrationer i Innsbruck drøftes lidenskabeligt; store Armbevægelser og glødende Ord og Blik møder Een ved hvert Gadehjørne, og inde paa Kafeerne fylder tætte Klynger af ophidsede Italienerne Rummet med rivende Ordstrømme.

Bjørnsons Trang til ikke alene at lide med dem, der har det ondt, men ogsaa finde Midlet, der kan hjælpe mod Ondet, fylder ham mere og mere med den Tanke, at det ikke er nok at være Fredsven, man maa vogte sig for ved passiv Færd at blive Fredshykler.

„Det gaar til Eks. ikke an for en Østerriger at være Fredsven, saalænge han ikke idelig og idelig udtaler sin Harme over den Uret, som gjøres mot Italienerne og Slaver derved, at de ikke faar egne Universiteter og Skoler. Ikke heller gaar det an for en tysk Fredsven

at sitte lunt innen Døre med sin Fredsvilje, saalænge dansk Sprog paa det skjændigste unnertrykkes i Nordslesvig — saalænge Polakker sukker unner tysk Vilkaarlighed og Elsass-Lothringen slæpes videre som et evig Æmne til Kiv og Had.

Det er Motet til i Ord som i Gjærning at vise sin Fredsvilje, som faar oparbejdes.“

Med et vemodigt Blik tilføjer han:

„Dette er forfærdeligt — forfærdeligt — — og allikevel — der er ingen, der faar min Sjæl til at krympe sig sammen i Smærte, som Sønderjyder og Finner — — fordi de er ulykkelige.

Herregud — Herregud — — naar jeg tænker paa Als — for et rankt, for et dejligt Folk — de Sønderjyderne.“

I Aftes var Stuen fuld af Fremmede.

Som Sne, der langsomt sejler gennem den stille Luft og dækker og luner den frosne Jord, som Snestormens hvirvlende, tumlende Fnug, der lyser i hvid Skønhed og smelter og svinder for Menneskets Varme og Kraft — saadanne dryssed og leged Ord og Tanker om os.

Hvert Ord, der fortæller om den uskyldig forfulgte Linda Murriss Lidelser, svøber sig som et Pust af Kulde ind om os. Instinktmæssig tror Bjørnson paa hendes Uskyld, paa Dommerens Trang til at opspore alt det, der fælder, og gemme bort alt det, der frikender.

„Men den Tid maa komme, da Fantasi — Ævnen til at tænke sig ind i andres Tanker og Lidelser — — og psykologisk Sans — Ævnen til at bygge Bro mellem Folks Tankesæt og Handlesæt — vejer tungere end juridisk opbyggede Indicier.“ — —

Tanken om, hvad et saa højt kultiveret, sensitivt Menneske maa lide ved at føle, at hendes Ord ikke staar til Troende, piner og nager ham. Menneskenes forbitrede Raaben om at give det gamle Testaments Krav: „Øje for Øje og Tand for Tand“ fornyet Levekraft oprører og forarger ham.

— —

Den mægtige Krig mellem Rusland og Japan lægger sig som en tyngende Rædsel over os. — Europas største Fare — den gule Fare eller den russiske Fare, drøftes og vejes, og med al den Myndighed og Vægt Bjørnson ejer, lægger han ud om, at Nordens — Europas Fremtid afhænger af, om et mægtigt, pangermansk Forbund kan dæmme op for den Fare, der truer vor Eksistens, vor Civilisation fra Østens kolde Lande, fra Ruslands mægtige Stepper.

„Ingen Ord og Løfter, bare et vældigt, uovervindelig Folkeforbund — der hvert Folk staar frit og uafhængig — kan frelse os. — Den Hersker, som mot givne Løfter, med Vold og List har tilintetgjort Finlands Selvstændighed, drar ikke Sværd i Civilisationens Navn. — Egoisme og Magtbrynde havde faat ham til, i Menneskehetens Navn, at kjæmpe mot den gule Fare.

Endnu ét. — Naar Frankrig og Tyskland — Europas ypperste Kulturstater — med deres myreflittig opsparte Milliarder, unnerstøtter Ruslands Magtsyke, — — naar vor Pengemagt, vore Forretningsfolk ikke kjenner Ansvar for Samtid og Fremtid, da er hver en av os, der stiltiende ser til — medskyldig i dette Fredshykleri. — Der Kirken stod magtesløs i Aarhundreder, der spiller nu Socialisternes mægtige Hærskare og Fredsvennernes Fylking jammerlig bankerot.

Den Erobringens lave Egoisme, som næres av andres Unnertrykkelse og Smærte, maa utryddes. Det er Krigsmoraleen i stort som i smaat, i Dagliglivets minste Foreteelser, Barn mot Barn, Voksne mot Voksne, vi faar dra til Felts mot. — — Da kanske det engang lysner!“

Atter og atter vender hans Tanker tilbage til Japanernes fænomenale Lærvillighed, deres Evne til at krybe ind i andres Klæder, trække vor Civilisation over sig som en Fernis, der i meget gør dem til vore Ligemænd — ja endog vore Overmænd. —

„Forklaringen ligger like for. — Tænk for en Fordel de har bare i dette, at der intet er i deres Barnelærdom, der forbyr dem at lære alt, trænge in til Sanhetens innerste Kjærne. — De er ikke bunnet av noget Guds-

begrep, har ingen vrangne Forestillinger at arbejde sig ut av.

Tænk paa os — — alle de Skranker, de Fordomme, vi kjæmper med, fordi Tankens Frihet bastes og binnes av vor Barnelærdom — fordi Dogmekjærlighet spærrer Horisonten.

— — Som nu Nadveren — —

I Følge de nyeste Oplysninger er det en Tilsnikelse — en Forvanskning, naar det stadig heter:

„Dette er mit sanne Legeme og Blod“.

— Hvor langt skjønnere er ikke Kristus' oprindelige Tanke med Nadverens Indstiftelse: at de kristne ofte skulde møtes til et Minnemaaltid — et Kjærlighetsmaaltid for ham.

Lad dem, denne Troen høver, ikke dømmes, fordi om de har den; det er mangt og meget i vor Guds-aapenbaring, som ikke kan bekræftes eller benægtes videnskabelig, — som i Følge sin Natur er Æmne for Tro.

— — Derfor — naar tvilende Præster spør mig, om de bør opgi sin Gjærning eller ej, har jeg kun ett Raad at gi dem:

Hver den, der har Ævnen til at lære Ungdommen, „helt god at være mot alle — alle“, han skal bli i sin Gjærning. I sin Præken tale om den Moral, vi

kristne bør følge — i sin Konfirmationsundervisning — foruten at høre i Lektien — lære Ungdommen at leve efter Moralens Bud.

Da øver han sin Præstegjærning bedre end andre; thi dette er Hovedsaken, han selv og hans Tro av mindre Betydning.“

Som et Urværk, saa regelmæssig gaar Bjørnsons Dag. Før nogen af os andre er oppe, er han ved sit Arbejde. Inde fra den store Salon hører man fra den tidlige Morgenstund hans smaa, hastige Skridt — indtil et Syn fæstner sig for hans Øje, en Tanke bider sig fast i hans Sjæl, og han sætter sig ned og skriver. — — Et Øjeblik efter hører man igen den hastige Takt i hans Fodslag.

Klokken tre, naar han har hvilet til Middag, kommer Lombardo, en ung siciliansk Forfatter og Journalist, og taler italiensk med ham. Thi ligesaa lidt som han nogen Sinde har villet holde et Foredrag, der ikke var omhyggeligt udarbejdet og instuderet: „Man har ikke Lov at vise sig for andre i Unnerbukser!“ — ligesaa lidt vil han nøjes med at tale et unøjagtigt, tilfældigt Sprog, der kun tildels dækker hans Tanker. Der er for ham i dette en Mangel paa

Skønhed, en Mangel paa Respekt for andre og Een selv, der byder ham imod; og saa gammel han er, benytter han hvert ledigt Øjeblik — selv naar han gaar sine ensomme Veje inden for Husets fire Vægge, til at læse i sin tykke, italienske Grammatik. Læse og strege under og lære med en Nøjagtighed og Grundighed og en aldrig svigtende Energi.

Lombardo, der ellers altid begejstret, forbitret, fuld af Sympati og Antipati lægger ud om Politik og Kunst og Krig og alt, hvad der rummes under Himmelhvælvingen — har et Par Dage været hemmelighedsfuld og optaget. I Dag kom Forklaringen.

Netop som vi sad optaget af de ny Aviser, ringed det saa det dured, og ind stormed Lombardo og besvor Bjørnson i de stærkeste Udtryk om straks at følge med ned til et stort Protestmøde mod Østrigerens skammelige Behandling af de italienske Studenter i Innsbruck. „Det var kun for Indbudte, det var lige tæt ved — Vognen holdt neden for.“ —

„Han skulde faa en Loge, hvor han kunde sidde ene og uset, om han vilde; han maatte ikke sige Nej.“

Bjørnson rysted paa Hovedet: „Nej, han vilde ikke det, han var træt, havde en daarlig Fot. Han hørte ikke godt paa Avstan, — nej, han vilde ikke det.“

Men Lombardo var saa bedrøvet, saa rent fortviv-

let — han bad og besvor — han forsikred, at Bjørnson vilde blive begejstret — der var glimrende Talere — et distingueret Publikum — — meget — meget interessant.

Modstræbende, halvt ærgerlig, halvt rørt over hans Iver tog Bjørnson til sidst Tøjet paa: „Han fik jo ikke Fred før.“ — De var allerede nede ad den første Trappeafsats — et Øjeblik efter stormed Lombardo ind:

„Kom med, De vil blive begejstret.“

Jeg havde rasende Lyst, men havde lige lovet Karoline at hjælpe hende lidt.

„Ah — faa hende med, men hurtig, hurtig, Vognen venter“ — han styrted ud. Jeg fór ind til Karoline — og vi fór ned — vi turde ikke regne paa, at Bjørnson vilde vente, og vi vidste ikke hvor Mødet skulde holdes. I Hjemmesko — med Hatten paa skævt, og Tøjet halvt paa, stormed vi ned ad Trapperne og naaede med.

Bjørnson brunmed lidt om, at vi var nogle Narre; Karoline hørte ingenting, og jeg skjønte ingenting. Men vi lod, som var vi baade blinde og døve, og svipped ind i Vognen.

Mødet blev holdt i et Teater, og vi fik en Loge for os selv i første Etage. Der var stuvende fuldt af Men-

nesker udenfor og stuvende fuldt inde, og et Spektakel, som jeg aldrig har hørt Magen til. De hujed, klapped, skraaled, raabte Hurra — det var ikke muligt at opdage hvorfor, vifted med Huer og Hatte — istemte den ene Sang efter den anden — blev afbrudt — og tog fat igen. Een begyndte at messe — hele Salen runged af Latter. Nogle unge Fyre vilde entre op i Balkonen; nogle klatred saa behændigt som Abekatte, andre hang og sprællede hjælpeløst i Luften. Under Jubel og Latter fra hele Salen blev der hevet og halet i dem fra oven, puffet og skubbet til dem fra nedden.

Karolines Øjne straaled, dette var Moro, dette kunde hun høre. — — Saa klapped de med Sæderne, trampede med Benene, og endelig, langt om længe kom Talerne. — — Først en rolig, saglig Indledning, afbrudt af Hujen, Vrede og bragende Bifald; saa kom en Herre højtidelig og gravitetisk frem paa Scenen. Han bukked til alle Sider og begyndte en Ordstrøm; han rysted Hænderne vildt fortvivlet og rasende oppe i Luften — og strakte dem dirrende af Sindsbevægelse ud mod Publikum. Stemmen modulered fra Hvisken og sagte Klynken til voldsom Vrede, — det var som et Uvejr fór gennem Salen.

Efter ham kom en ældre, aristokratisk Greve. Det

vared lidt, inden hans Stemme kunde trænge igennem; han nævnte pludselig den Sympati endog fremmede havde vist deres Sag — hele Huset vendte sig om og klappede saa voldsomt og saa pludselig op mod Bjørnsons Loge, hele Teatret raabte saa fanatisk — saa begejstret „Evviva Bioernson, evviva Bioernson“ — at han bogstavelig talt i første Øjeblik veg tilbage af Overraskelse og Betagelse.

Ind imellem hørte man en underlig dump, rullende Støj, Hvin og Klirren; det lød dumpere og dumpere, stærkere og stærkere — steg og sank — og blev pludselig fjærnt og dæmpet; Soldater var bleven tilkaldt og havde ryddet Pladsen.

Vi gik inden Mødet var forbi. Lombardo fulgte os; han var begejstret — straalende begejstret over den stormende, „uventede“ Hyldest til Bjørnson — — — midt i et Udraab — midt i sin Begejstring forsvandt han — han maatte skynde sig — han maatte hen og høre de sidste Talere — —

„Jagu var den uventet“ — mumled Bjørnson halvt glad, halvt ærgerlig — — „Den Skøjeren, det er nok ham og ingen andre, som har arrangeret den.“ — —

Bjørnsons Tanker kredser om hans ny Arbejde; han havde glædet sig til igen en Gang at skrive en Fortælling; men nu han var i Gang med den, mærked han, det var det sværeste af alt.

„Der skal en slik Opfindsomhet til alene i Skildringerne — dem man slipper i Dramaet. Paa den annen Side — selve Kunsten, at bygge op et Drama, er større. — I dette er Ibsen Mesteren over alle Mestre; — men hans Dramaer er undertiden Fortælling i Dramaform — Tænk paa Rosmersholm.“

Ibsen havde engang sagt: „Man kjenner ikke sine Personer, naar man begynder et Arbejde.“ Innen han tok fat paa Utformningen, hadde han altid en i de mindste Detailler fasttømret Plan. Ind i dens Ramme skulde Personerne passe, enten de vilde eller ikke — — derav ofte noget unaturligt — kunstfærdigt.

Selv hadde han i Reglen ogsaa en Plan færdig, men

det kunde hænde, at efter hvert som han skrev, udviklet Personerne sig slik, at de tog Styret fra ham. Da maatte han lægge det hele om. — For ham laa Hovedvægten deri, at de handlet psykologisk rigtig. — Det kunde ske, at han, naar han var i Stemning til det, eller likesom saa et Højdepunkt i Fortællingen — skrev dette først. — Den Heltinne han for Øjeblikket havde, — gjorde noget, hvorom han altid havde sagt: „Slik skal der handles i det Øjeblik“; men aldrig havde han set det ske i Virkeligheden. — Og med et underlig fjærnt Blik føjed han til:

„Der er noget besynnerlig højtidelig ved dette at sidde og spinne Menneskeskjæbner.

— — Saa gammel jeg er, denne Følelse forlater mig aldrig.“

„Vet Du“ — — Bjørnson ser hen for sig med dette underlig fjærne Blik, der ligesom ser igennem alt og henover alt — — „hver Gang jeg tænker paa Amalie Skrams Insats i Literaturen, lyser der mig noget tørt og haardt i Møte. — — Det er som ævnet hun bare at se det mørke, det triste. —

Engang vi snakket om dette, bad jeg hende skrive en Bok om Myrefolkene, der en dygtig Mand bygget op, hvad som var forsumpet i Fattigdom og Elendighet. — Thi Livets Sum er Overskud. — Saa længe Verden bestaar, vil efter den mørkeste Forødelse, den mørkeste Rædsel — det evig gryende Liv atter vælde op av den muldne Jord. — —

Men hun kunde ikke det: — hun trodde ikke paa det Godes Sejr — svarte hun.

— — Du gode Gud, var Livet slik som hun skil-

dret det, var ikke hun — ikke jeg til; da var der intet andet end Nedgang og Tilintetgjørelse!“

„Nej, nej, I faar ikke være saa haarde i jer Dom. — Om et Menneske har fejlet som ung — det gaar ikke an at slæpe deres Fortid efter dem Livet igjennem.

Er de blet bra Folk, faar vi være de første til at skyve alt gammelt væk — hjælpe dem fremover. — — Ikke heller har vi Lov at dømme dem, som naar de føler, de bare er til Besvær for andre og ikke til Glæde for nogen, — synes, det er deres Pligt at forsvinde av de levendes Tal. — — Tværtom — der ligger ofte Storhet bak en slik Beslutning.

Det regner ikke, men Skyerne krænger Søer af Vand ned over Byen. Gaderne ligner et eneste, levende, spillende Springvand, men ellers er de tomme og uddøde, ikke et Menneske vover sig ud.

Kun Droskerne holder standhaftige nede paa Holdepladsen. Kuskene kryber sammen som smaa dvaske Prikker under de store, altoverskyggende Paraplyer, og Hestene staar taalmodige med slapt nedhængende Ører og Manker og lader Regnen regne ned over deres gennemblødte Pels. — Foran den lille lave Kamin i Sovekamret har Karoline og jeg siddet og præket og præket, mens Aviser og Konvolutter og Breve har lyst og varmet i den store Stue — — er blusset op og er døet hen, og er blusset op igen — ligesom Samtalen mellem to Mennesker blusser op og dør hen, og blusser op igen, naar Sympatiens usynlige Traade spinner sit Net imellem dem og lærer dem at læse hinandens Tanker.

„Vet Du“ — Karoline krammer „Gudbrandsdølen“ mellem sine Hænder og kaster den ind i Baalet — „vet Du, saa ofte naar jeg aapner denne lille Avisen, staar den lyslevende for mig — den første Turen op til det nye Hjemmet, vi hadde stunnet og længtes efter at se — for Bjørnstjerne hadde jo aldrig set Aulestad, da han kjøpte det.

Gud i Himlene — da vi drejet om det sidste Hjørnet og jeg saa den lille Bygning — bar og naken som den laa deroppe! Alleen var der ikke — — den har Reimers plantet — Altanen ikke heller — — og usselt og fattigslig var der overalt. Det hadde været Skydsstation og det daglige Stræv hadde tat Tid og Kræfter for dem, som bodde der.

Naar jeg tænker tilbake paa den Tiden — — Du Verden, der var nok at ta fat i, før jeg fik det til, som jeg vilde — og det var haarde Arbejdsaar, de første Aarene deroppe — ukjent som jeg Bymenneske var med Lansens Stel. Vanskelig at faa Hjælp var det ogsaa. Jeg maatte sy alt til Barnene og mig selv — skrive av for Bjørnstjerne og ret som det var, som et Uvejr fare ned i Fjøs og Stald og se efter i hver en Krok.

Vaske sig innen de melket Kjørene kunde de ikke — Lus var der i Folkestuen. Det var ikke mig tillags

— — og naar jeg vilde lære dem de simpleste Renslighedsforanstaltninger, var det ikke dem tillags. Saa klaget de over ét, saa over et andet.

„Du faar krysse dem, slik er de,“ — sagde de, jeg spurgte tilraads. „Krysse dem — nej om jeg gjør — de faar krysse sig sjøl,“ svarte jeg. — Saa kom de da en Dag og klaget over, at der var Mark i Smørret. — — dengang hadde vi Pejsestuen til Kjøkkenkammers, der hang Skinke, der stod Smørdritlen.

„Mark i Smørret — nej om der er“ — svarte jeg.

Men de kom igjen „der var Mark i Smørret,“ paa-stod de. Saa føk jeg ut for at se efter.

Smørret var utmærket — jeg vidste det — men der laa en Skinkemark og krøllet sig sammen i Smørdritlen — — den tok jeg fluksens og bet over. — „Mark i Smørret, sier dere; aa nej, det kan hver og Een smake, hvor den Marken kom fra — Skinke-mark som den er.“ — Da skjønte de, at det ikke nyttet at binne mig alskens Tøv paa Ærmet, og holdt op med det Præk.“ — Og i sin intense Gaaen op i det, hun fortæller, bider hun Tænderne sammen, som stod hun igen foran Smørdritlen og skulde komme denne sejge Modstand til Livs.

— — —

De sorte Bogstaver derinde i Baalet — alle de tusind Tanker, der er strøet ind i de trykte Blade — krummer sig sammen som i Smerte. Pludselig slaar Ilden ud i en klar, flammende Lue, og det bryder ud af Karoline.

„Alt det Stræv jeg har hat, alt det, jeg har maattet kaste mig ind i og kjæmpe mig ut av for at følge denne Manden min i hans Utvikling!

Som nu Bjørnsons religiøse Faser — hele det stærke, religiøse Liv de første Aarene paa Aulestad, hvor vi hadde Møter og sang Salmer i en lang Uendelighet — og levet saa engt et Liv med de grundtvigske Venner.

— — Hvor uendelig meget avhænger ikke av den Person, som staar bakom Ordene. — Der var dem av Vennerne — naar de talte blev jeg kold og haard, syntes Jorden snævret sig sammen om mig — og naar Bjørnstjerne, stor og mægtig la ut om Guds uendelige Barmhjærtighet, om den Barmhjærtighet vi Menesker skulde vise hinanden — var det, som Himlen blev stor og lys over vort Hode. — Vi følte, vi kunde gaa til ham med al vor Synd og Sorg — han vilde forstaa os og lære os at forstaa andres Sorger.

Og naar Kristofer Janson stod rolig og naturlig

og sagde „Fadervor“ — gjorde han det slik, at Taa-
rene silte nedover Kinnen.

Slik levet vi — og jeg som ikke laa for det religiøse,
hadde arbejdet mig op til at finne Glæde i dette
Liv.

— Saa en Dag kalte Bjørnson paa mig med saa
besynnerlig stille en Stemme. Helt op i Kontoret vilde
han ha' mig — og han lukket Døren med en slik Høj-
tidelighet, at jeg blev ganske rar ved det. — Da han
saa paa mig og med hele sin Styrke sa:

„Karoline, jeg er blet Fritænker,“ — var det som
mine Knæ ikke vilde bære mig. — — Da begyndte
den Kamp, han hadde kjæmpet sig utover — for
mig.

— Det var Snæverheten og Haardheten innenfor
Kirken og dens Forkynnere, som drev ham ut av
Kirken.

Den Dag det gik op for ham, at Helvedsstraffen var
uforenelig med den alltilgivende Kjærlighet, som for
ham var det centrale i Livet — blev Kirken ham for
mørk og snever — for livsfjendsk.

I Utviklingslæren — i Troen paa det godes Sejr,
fandt han det, der høvet hans sunde, livskraftige Syn
paa Mennesker og hvad som Menneskers er.“

— — —

Lidt efter føjed hun til:

„Det kostet Kamp og Uro; men Himlen blev højere og Retfærdigheten og Forstaaelsen av, hvad som leves og lides, blev større og mangfoldigere — — og der blev en Rikdom og Fylde i Livet, som kun den, der har kjæmpet Kampen tilenue, skjønner.“

Bulls Fødselsdagstale til Karoline var henrivende. Som han stod der, og stor og bred som en Jætte talte om, hvad hun, „der lo naar hans Baad blev krænget, og blev ikke bleg under Uvejrshænget“ — havde betydet for Vennerne og for Bjørnson selv — — om hvordan hun et langt Liv igennem havde været den dybe Undergrund, uden hvilken ingen Sejr var mulig — ingen Glæde heller — — var der en betagende Varme og Begejstring over ham.

Karoline, der altid helst vil gemme sig bort, naar der siges noget til hendes Ros, syntes det var saa alt for meget; — og vi andre synes, ingen Ord kan være varme nok, stærke nok, naar det gælder hende.

Naar Kirkeklokkerne har ringet Solen til Hvile, og de lange Afteners Stilhed lægger sig over Byen, skærer pludselig Avisdrenge:

„Corriere della Sera“ — — „Giornale d'Italia“ — — gennem den tavse Luft.

„Corriere della Sera — Giornale d'Italia — — Giornale d'Italia — — — de skingre Stemmer prøver at indhente hinanden og overdøve hinanden, og en rivende Strøm af Ord skyller som en Lavine ind over os.

Vi forstaar ikke et Ord, men der er over deres Raab en Rædslens Klang som fra et Skib i Havsnød — og Aften efter Aften stormer vi i vild Fart ned ad Trapperne for at høre, hvad der er sket, om Østersøflaaden er stødt paa Søslinger og Havuhyrer — om Port Arthur er faldet, eller den Hær, der skulde komme den til Hjælp, er naaet frem. — — Aften efter Aften ruller de sig op for os, de samme Billeder af Menne-

sker, der som vilde Misgærningsmænd myrder og brænder — i djævelsk Magtsyge tramper Menneskeskæbner ned for Fode og lægger Menneskelykke øde. Og Aften efter Aften lægger den samme dumpe Smerte sig over Bjørnson. Smerten over Aartusindernes oparbejdede Retsfølelse, der i et Nu slænges bort og kastes i Helvedes Baal; — over den Tankens Raahed, der som en snigende Sot æder sig ind over Verden og sætter Pengenes og Sværdets Magt i Højsædet. — — Det er som om Blodstænkene fra det uskyldige Land, hvor Krigen føres, tilsøler hele den Menneskehed, der ikke rejser sig og som en mægtig, ubrødelig Ring snævrer sig sammen om det magtsyge Udyr — udpiner det — udsulter det — — — nægter det Pengelaan.

Og denne Tanke: „uten Pengelaan er denne Krig — al Krig til Tidernes Evighet — umuliggjort“ — bemægtiger sig ham. „Faar ikke Krigen Næring utefra — dør den Straadøden. Derfor er Pengelaan til Krig som denne, der det gjælder et tredje, neutralt Folks Landomraade — en Forbrytelse; og ingen Straf er haard nok for de Stater — de Individder, der som lave Rovdyr, suger Fordel av andres Ulykke, beriker sig selv ved at fore Krigen utefra — det være sig i Form av Penge — Kul — eller Matvarer.“

Og ud af hans Smerte, ud af hans Harmen vokser Trangen til at mane hvert Menneske, hver Folkeforsamling, hvert Statsoverhoved til at udslette af Jordens Overflade den smudsige Moral, der gemmer sig i de Ord:

„Magt er Ret.“

Men pludselig er det, som river han sig ud af sin stumme Fortvivlelse; med et Ryk vender han sig om mod os, griber et af Kabalekortene — ordner, hjælper — bringer Liv og Spænding ind i det, der var stillestaaende og haabløst.

Og Karolines Bønner og Besværinger naar ikke ind til hans Sjæls Øre; det er ikke længer døde Papirlapper, der tilfældigt er drysset hen over Bordet. Verdenskortet, Verdenshære, Menneskeskæbner afhænger af, hvad som sker her. Intet er ligegyldigt, intet levedygtigt faar gaa til Spilde!

Og hvor hans Haand og Fantasi griber ind, skabes Liv og Fremgang.

Hamsuns aabne Brev, hvori han fordømmer, at Bjørnson modtog Nobelpræmien, og insinuerer, at hans politiske Frontforandring skete under Paavirkning af, at han ønsked at faa Præmien tildelt, har sat Bjørnson i den stærkeste Bevægelse.

Det er ham ufatteligt, at Folk endnu kan beskæftige sig med det Spørgsmaal, at han ikke havde fuldgyldig Ret til at modtage Præmien som Digter, uafhængig af, om han ogsaa er Politiker. — Efter Breve og Dokumenter var det desuden til Overmaal bevist, at han enstemmigt var indstillet til Præmien, inden hans saakaldte Frontforandring i politisk Henseende fandt Sted. Saaledes var hvert Ord om, at hans ændrede Synspunkter skyldtes lav Beregning — løgnagtig og infam Tale.

„Det var oprørende, at en Politiker skulde være i den Grad Partigjænger, at han ikke i hvert forelig-

gende Spørsmaal hadde Lov at tale og handle selvstændig, men skulde indordne sig — lystre Parolen, selv om den gik mot hans Samvittighet og bedre Viden.

De som hadde Utsyn og Fremsyn, hadde ikke Lov at lade sig binne og baste; dem paalaa Pligten til at retlede Mængden. Desuten — hans Standpunkt nu: „Fredelig Forhandling saalænge Svenskerne er villige til at forhandle paa et for os værdigt Grundlag“ — stemte bedre overens med hans Standpunkt alle Dage, — end om han nu pustet til letsindig Krigslyst.

— — Hvis Konsulatsaken strandet, var kanskje Oplosning av Unionen den eneste Utgang av Striden. Endda forelaa ikke det Spørsmaal; men kom den Dag, vilde han av al sin Ævne kjæmpe for en *fredelig* Oplosning.

Den, som ikke vilde forstaa, at Fredstanken, Fredsaken var det centrale i al hans politiske Færd — forstod ikke ham.“ —

Bjørnson er blevet opfordret til i en Enquête at udtale sig om Dødsstraf er en berettiget eller forkastelig Form for Samfundets Tagen sig selv til Rette. Med

en ilter Bevægelse skubber han Brevet til Side og siger:

„Alle de mange Ordene dere rykker i Felten med — for og imot Dødsstraffen, formaar ikke — saalænge Krigen varer — at sætte min Fantasi i Svingning. — Det psykologiske Moment til at drøfte den Sak er ikke inne nu.“

Drachmann var her i Dag. — Saa snehvid og lyseblaa — saa mild og blid. — Det var som Dannebrog pludselig vajede over Rom. Vajede og svajede for skiftende Vinde — — nedbøjet og bitter blafrede ned ad den høje Flagstang — og fuld af Skønhed og Patos foldede sig ud i den solglitrende Luft.

Det var rørende at se det varme Blink i Bjørnsons Øje, høre den jublende Klang i hans Stemme.

Den bedste Vin han ejede — ægte Carraravin — skulde tømmes. Den, der smagte af Solskin og Fuglesang, — af Blomsternes krydrede Duft — skulde svinges til Ære for den største nulevende Lyriker!

Og blid og lys, blød og mild som hans Stemmes bløde, slørede Klang, bøjede Drachmann sig for ham, der stærk som Klippen — Livet igennem havde staaet i Storm og Strid og dog havde evnet at flytte Mile-

pælene fremover — — uden at trættes — uden at hvile.

Og over de to hvide Hoveder sænkede sig Ungdommens og Glædens lysende Glans.

Da vi kom hjem i Dag, var der en Opstandelse i Køkkenet. Maria, den italienske Kokkepige, — hende, der har været hos Bjørnsons de fjorten Vintre de har boet i Rom, hende, der hver Gang hun hører: „Nu kommer Bjørnsons,“ tager sit Tøj og siger til dem, hun tjener hos: „Nu kommer mit Herskab,“ — — Maria aabned, da det ringed.

Ude paa Trappen stod en fremmed Herre, som paa et underligt Italiensk spurgte efter Bjørnson. Han havde sort Haar, sort Skæg og sorte, skulende Øjne — — Maria ruller med Øjnene og luder med Hovedet for at vise, hvor uhyggelig og skummel han saa ud, og for at vi kan se, det var rimeligt hun var bange for at lade ham slippe ind.

Da han igen forlangte at tale med Bjørnson, turde hun ikke andet end vise ham ind i Salonen. Men da rendte Fantasien af med hende. — Hun blev saa angst,

at hun styrted ind i Køkkenet, greb en Økse og listed sig hen bag Døren til Salonen. Der blev hun staaende, til han gik.

„Havde jeg hørt en Lyd derinde fra, var jeg styrtet ind og havde hjulpet il mio Maestro!“

— Som vi lo. — Det var Niels Hoffmeyer, den hyggelige, stilfærdige Niels Hoffmeyer, der vilde overtale Bjørnson til at komme ned i „Skandinavisk Forening“!

Og som Hoffmeyer mored sig, da vi fortalte ham det.

Maria er vidunderlig. Hver Gang hun kommer til Bjørnsons, har hun næsten ikke Tøj paa Kroppen; alt har hun maattet pantsætte.

Saa forærer Karoline hende varmt, godt Tøj, — stikker et Par Lire ned i hendes Kjolelomme, — „per Maria,“ siger hun og vil løbe sin Vej med det samme. Men Maria — tykke Maria, der er lige saa tyk, som hun er lang — løber efter hende, faar fat i hendes Kjole, nejer, kysser paa Haanden og er ude af sig selv af Glæde.

Naar zuppa romana er ekstra god, naar Bjørnson har længtes efter Vælling og Klatkager, naar Sabajonen smager vidunderligt — — der er for Resten hver Dag noget, der er saa rent over al Maade dejligt, — maa Bjørnson ud i Køkkenet og takke hende: „Hun

skal jagu mærke, hvor glad vi er i, at hun stræver slik for os!“ — — siger han, og det hænder, at han i sin Glæde højtidelig forærer hende en Lire. Da kender hendes Henrykkelse ingen Grænser; hun nejer og nejer, kysser hans Haand og er sikker paa, at „il dio mio“ vil velsigne ham.

Naar der er et Par fremmede, og Maria kræser op med zuppa romana, Gallinaccio og fin Dessert, maa hun selv komme ind, saa vi alle kan skaale med hende. Og Maria kommer tyk og rund og henrykt, rød og glinsende af Varme — og skaaler og nikker og smiler — og forsvinder som den personificerede Lyksalighed. Men synes Maria en enkelt Gang, at hun er for „spor-ca“, maa vi alle ud i Køkkenet og drikke med hende. — — Saa prøver hun at skjule sig; stikker Hovedet frem, vinker, nikker og siger med et Ansigt, der er som et eneste stort Smil: „Grazia, grazia tante.“

Og naar Aviserne melder om frygtelige Kampe ved Port Arthur, eller om Østersøflaaden, maa Bjørnson ud og fortælle Maria derom. — Maria aner ikke, hvad Japanere, Port Arthur eller Østersøflaaden er; men naar Bjørnson ler, saa det runger, ler hun, og naar Bjørnson ser betaget og fortvivlet ud, ser hun dybt bedrøvet og nedslaaet ud, — og naar han kommer ind, siger han:

„Det er Pinedød saa morsomt at fortælle hende noget; Du skulde set hendes Forskrækkelse. Du skulde hørt hendes Latter. — — Nej, saa søde de er, de Italienerne.“

— — — Naar Maria er rigtig i sit Es, faar vi hende til at danse Tarantella i Køkkenet, der er saa lille, at hun knap kan snurre rundt i det. Men det gør intet; hun griber to Grydelaag, slaar dem mod hinanden, synger med sin hæse, skingre Stemme, og skønt hun er baade gammel og tyk og plaget af Gigt, danser hun med den Given sig hen i Dansen, den Lethed og Gratie som er Italienernes Naadegave.

Da er Maria vidunderlig at se paa.

Vi har haft travlt til Julen. Bjørnson maatte intet ane, men naar vi Juleaften sad langt borte fra dem, de elsker, skulde et lille Juletræ, der ingen anden Pynt havde end smaa røde Flag med Børnenes og Børnebørnenes Navne paa, gøre den lange Vej, der skilte dem ad, kort og let. Hun var saa rørende, saa nøjsom glad, som hun sad der og klippede og skrev og knyttede dem fast til de smaa stærke Grene, alle dem, der er hendes Liv — hendes største Omsorg og Forsorg.

Og som han blev glad. Herregud, som han blev glad.

Der var kun een Skygge, der for et Øjeblik kastede sig mørk og dyster ind i det Hav af Lys, hvor alle de, vi elskede, var hos os. — Et Brev, der fortalte, at Ibsen ikke havde langt igen.

„Herregud, Herregud. — — — Han havde nok saa meget at kjæmpe mot i sit eget Sind.

Men saadan vil jeg helst huske ham, som da jeg siste Gang besøkte ham og han sa:

„Jeg sat netop og tænkte paa gamle Dage — og vet Du, gjennem Minnerne var det Dig — og Dig igjen, som kom til mig. Og det var Dig, jeg holdt mest av av dem alle.“ — Og det var som han skøv noget tungt og mørkt langt bort fra sig, og der igen blev lyst og varmt, der vi sad.

Drachmann forfægted i Dag, at Jøder og Socialister var de eneste, der duede i Danmark. Bjørnson havde ondt ved at tro dette. „Det danske Dingeldangel hadde uten Tvil sine store Svakheter, men det danske Aandsliv, den danske Kultur, han hadde lært at kjenne i sin Ungdom, hadde fylt ham med en Kjærlighet og Beundring, som vilde leve i ham, saa længe han leved.

— — Om de enkelte Staters Socialister vilde han ikke tale; han kjendte ikke nok til det; men i det hele og store trodde han, Socialisterne var dem, vi med Tiden maatte bygge vort Haab om evig Fred paa. Men endnu vokset Ukrudtet vildt innen deres Enemærker, og i Ly av deres Løsen: „Kamp mot alle Klasser“, trivdes megen lav Havesyke. — — I slik Luft kvæles Medfølelsen med Krigens Ofre.“

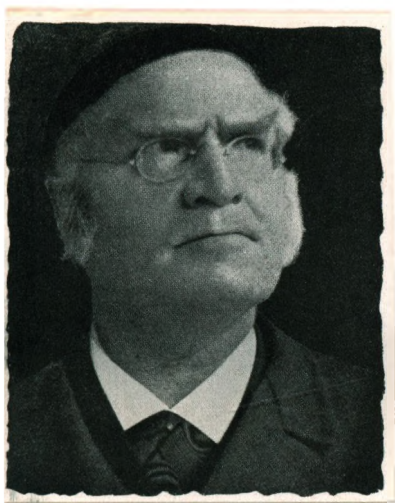
„Hadde jeg skullet stemme for eller mot Pryleloven, hadde jeg stemt mot den. I al legemlig Avstraffelse er der en Fornedring, som kan virke skjæbnesvangert.

— — Der er bare een Slags Forbrydere, for hvem Pryl er den rette Straf, — Voldtagere.

— — Uten Tvil er de fleste forførte Kvinner voldtaget. Thi selv om der var Tilbøjelighet til Hengivelse — der er et Punkt, hvor Kvinnen viker tilbake — blir overmannet.“ —

Lidt efter tilføjed han:

„Livets Uretfærdighet økes derved, at det er gammelt, at en Kvinne ut av sin store Kjærlighet redder en Mand; men endda er det desværre en Sjældenhet, at en Mand ut av sin Kjærlighet redder en Kvinne.“

Hver Morgen sidder Karoline og jeg og smaasnakker i Soveværelset, mens Bjørnson arbejder paa „Mary“ i Værelset ved Siden af.

Han plejer ofte at komme ind med Øjne, der er langt borte i hans Drømmeverden — — se paa os, smile, som

om han et Øjeblik dukked ned til denne Verden — klappe en af os paa Kinden og sige: „Saa søte I to er sammen — Ja, I er jagu saa søte“ — — eller: „Gad vite om I to aldrig faar præket jer læns — nej om jeg

tror.“ — — Saa bliver Øjnene igen drømmende og fraværende, og han forsvinder ind til sig selv.

Men i Dag kom han ikke. — — Vi hørte hans hastige smaa Skridt frem og tilbage — frem og tilbage.

Langt om længe aabned han Døren og saa paa os med et stumt, fortvivlet Blik; store Taarer løb ned ad hans Kinder.

„Men Bjørnstjerne, hvad er der, hvad er der sket?“

Han bare saa paa os i sin dybe Fortvivelse.

„Gud i Himlene, Bjørnstjerne, hvad er der?“

„Aa, det er saa forfærdeligt — saa forfærdeligt — hun lider saa over al Maate.“ — — —

„Hvem?“

— — „Mary — —“

Og Døren lukked sig igen for ham og hans Sorg. Langsomme og sørgmodige lød hans Skridt; op og ned — op og ned.

Vi sad tavse tilbage. For første Gang forstod jeg fuldt ud den Sum af Fryd, den Sum af Lidelse, der gør hans Skikkelser til levende Mennesker, som vi elsker og lever med, elsker og lider med.

Ligesom Bjørnson skulde gaa ned til Billedhuggeren, var der kommet en umaadelig pyntet Dame, fortalte Henriette. Hun var tysk og sminket og pudret og kendte aabenbart Bjørnsons fra før.

„Jo, Frau ... var kommet til Rom for at tale med ham, hun kom igjen i Morgen Formiddag.“

„Henne maa Du se, hun er over de femti og spjaaket til som en Ungdom. — Og alt det hun har oplevet! — — — Hun har nu tat Livet af sine to Mænd da — og altid farer hun videre avsted for at opleve noget nyt — noget spændende — hun lever paa Sensation.“

Næste Dag hang Karoline og jeg ud af Vinduet: „Der er hun,“ jeg fik et Puf i Siden.

Ind ad Døren svinged en høj, slank, hvidklædt Dame, umaadelig elegant og raffineret klædt.

Da der var gaaet en lille Time, havde Karoline ikke Ro paa sig.

„Nu gaar vi ind; Du maa se henne.“

„Nej, Du *skal* se henne. De har holdt paa hele Formiddagen; nu er Bjørnson lej henne — jeg kjenner ham. — Gud, hvor hun præker og betror ham alle sine Hjærtekvaler. Kom nu.“ Og ind maatte jeg, enten jeg vilde eller ikke.

Frau ... rejste sig, hilste hurtig genkendende og temlig flygtigt paa Karoline — mig værdigede hun et Hjørne af et Øje — og fortsatte sin Samtale med Bjørnson, sagte og fortrolig, saa vi andre intet kunde høre. Hun blev mere intens, mere og mere indtrængende og lagde i sin Selvoptagethed ikke Mærke til, at Bjørnson saa træt og adspredt ud.

Endelig, langt om længe rejste hun sig — tog Afsked med Karoline, hastig med et Par affable Ord, sagde rørt og taknemlig Farvel til Bjørnson, trykked hans Haand — — saa dvælende bevæget ind i hans inderste Sjæl — og naaede endelig hen til Døren.

„Et Ord endnu, lieber Hr. Bjørnson — eet eneste Ord,“ — hun trak ham udenfor Døren, og det vared længe, inden han slap ind igen.

Da saa han træt og fortvivlet ud.

„Som hun har plaget mig —, — som hun har plaget

mig“ — Han gjorde en afværgende Haandbevægelse, som skubbed han hende langt væk.

„Gud saa sminket og farvet og pudret hun er. At en gammel Kone vil jaale sig slik til. — Hvad var det for Hemmeligheter I havde sammen?“

„Stakkar, jeg synes Synd paa hende. Hun har det ondt. Nu hennes annen Mand er død, føler hun sig saa ensom og forladt, saa rent ulykkelig; — — hun er kommet til Rom for at bede mig hjælpe sig at finde en Livsopgave.“

Karoline og jeg brast uvilkaarlig i Latter. — Det trak i Bjørnsons Ansigt. — — „Nej, nej, ikke dette,“ — og som hen for sig selv fortsatte han: „Jeg visste ikke annet, jeg satte henne paa Fredssaken. Er Fantasion flyttet, saa Tankerne ikke kredser bare om henne selv — staar hun kanske til at bjærge.“

Men Karoline og jeg var blevet kaade. Selv om vi saa det tragiske, der laa bagved, virked Modsætningen mellem hendes dybe Fortvivlelse og udspekulerede Elegance, — hendes fanatiske Kamp for at skjule sin Alder, og hjælpeløse Given fortabt over for den langt vigtigere Kamp i Livet — den at bjærge sig selv, — uimodstaaelig komisk paa os.

Vi gjorde Løjer med „Livsopgave“; jeg spurgte

Bjørnson med melankolske, sentimentale Øjne, med indtrængende og bønligt Tonefald, om han ikke kunde finde en Livsopgave for mig — jeg havde mange Aar hvileløs jaget efter en Livsopgave — —

Han lo og drilled mig: „Jeg havde nok bare een Livsopgave, jeg; — den at gifte mig;“ men pludselig blev han ærgerlig, næsten vred. Hun havde vakt hans Medlidenhed, — ikke fordi han følte Sympati for hende; men den rent menneskelige Medlidenhed; den, der ser gennem den ydre, afstikkende Skal — ind til det, der har mere Værd — — hører Nødsskriget og ikke faar Fred, før Hjælp er funden.

De mange Breve og Artikler, der bebrejder Bjørnson, at han er blevet gammel og forsigtig og ikke tør slutte sig til det Parti, der siger: „Ut av Unionen for enhver Pris og paa enhver Maate“ — nager ham og forstyrrer hans Arbejdsro.

„For en underlig Skjæbne Du har hat, Bjørnstjerne“ sagde Karoline i Dag. — „Altid har Du kjæmpet for at oparbejde Folkets Selvstændighetsfølelse; men naar Øjeblikket kom, at der skulde handles — og Du maatte bremse dem og sige:

„Nej, ikke saadan mente jeg, I skulde kræve det“ — har det ikke været stor Taknemlighed, som er vist Dig. —

— Som „Kua“, der har staaet i Fjøsset hele Vinteren — stanger det, der er nærmest, likegyldig om det er et Træ, eller hvad det er — er de faret mot Dig —

og saa er det dog av Dig — av Dine flammende Ar-

tikler, de har lært at kjæmpe — — — Dine Elever er de —“

„Du har Ret i det — — — og allikevel er der stor Forskjel paa vor Maate at kjæmpe paa. — Jeg har aldrig været fanatisk; dertil var jeg for snill — og jeg gik aldrig *med Strømmen*. — Aldrig var jeg der, Vinnen bar hen, selv om min Popularitet holdt paa at kandre.“ — —

Lidt efter føjed han til:

— — „Saa gammel jeg er, og saa mørkt det til Tider ser ut — —

Ennu tror jeg Trommer og Pauker kan spille op en Tid; men til Slut blir det dog Violinen, som tar Tonen.“

„Naar en Tysker tar alt, hvad som er frembragt av Storhet og Skjønhet fra Tidernes Morgenrøde — til Intægt for Tyskland — sier jeg ham op i hans aapne Øjne, at han er for tysk. Naar en Franskmand drager en Ring omkring Frankrig og glemmer, at det ogsaa utenfor denne Ringen myldrer med Liv og Kraft, sier jeg ham, at han er for fransk. —

Naar jeg søker tilbake i min Erindring og vil finne Typen paa det ypperste, det ædleste Menneske, jeg har

truffet, er det den uegennyttige, medfølende Jøde, jeg stanser ved. — Men træffer jeg den Jøde, som ikke har magtet at gjøre sig til Herre over sit Folks mindre heldige Egenskaper — vil jeg uten at klandres — ha Ret til at sige:

„Han er for meget Jøde.““

„Naar jeg er trist og tung, er der een Bog, jeg altid søker tilbake til. „Eckermanns Gespräche mit Goethe“.

Fordyper jeg mig i den — sitter og taler med Goethe — — er det som højnet den evig uforanderlige — den vidunderlig skjønne, avklarede Stjernehimme sig over mig.“

I Morges, da jeg kom ind til Karoline, brast hun i Latter.

„Nej, noget saa latterligt kan Du ikke tænke Dig — jeg laa her og læste mine Aviser, saa kom Maria listende og gjorde saan med Fingrene, da vet jeg, det er Penge hun vil ha.

Som jeg holdt paa at finne frem min Portemonnæ, saa jeg henne pludselig ryste over hele Kroppen, Ansigtet blev hvitt som et Lagen og fortrak sig i Rædsel, og hun slog i Fortvilelse begge Hænder op mod Hodet. — Et Øjeblik efter blev hun ildrød — krummet sig sammen av Latter, slog sig med begge Hænder paa Laarene og lo, saa Taarene trillet ned ad Kinderne.

Vet Du. Pludselig hadde hun mærket hele Gulvet ryste — hun trodde det var Jordskjælv og blev ute av sig selv av Fortvilelse og Rædsel. — Saa opdaget hun det var Bjørnson, som stod ved Servanten bak Døren

og skrubbet Hodet nede i Vaskefadet — det var derfor Gulvet rystet slik — og da kan Du skjønne, slóg Rædslen fort som et Lyn over i vild Latter.“

Taarerne siler ned ad Karolines Kinder — og hver Gang hun i Dag støder paa Marie, tager hun sig med begge Hænder til Hovedet, gnider og rubber og peger paa Marias Pande og ryster ængstelig og bedrøvet paa Hovedet — og da ler vi alle.

I Gaar traf vi en italiensk Forfatter og hans Frue. Hun var nærmest styg, var mærket af Sygdom. — Det var som et koldt Pust kunde hvirvle hende væk fra denne Verden, men Udtrykket var fint og aandfuldt, og man følte uvilkaarlig Sympati og Medlidenhed med hende. Vi kom til at tale meget sammen, hun fortalte og fortalte om sit lille Barn — hvor henrivende det var — hvor det fyldte hendes Liv.

Uvilkaarligt slap det mig ud af Munden: „Er det Deres Barn?“

Det var nemlig saa rent ufatteligt, at dette svage, sarte Menneske havde overlevet at faa et Barn.

„Ja — — det er mit Barn,“ sagde hun med et ejendommeligt, modstræbende Tonefald, — — som for-

stod hun den Tanke, der laa bag mit Spørgsmaal, og den gjorde hende ondt.

Lidt senere kom Bjørnson og satte sig hos os. Hun talte meget snart igen om „mit Barn“.

Bjørnson trak Øjenbrynene op og saa paa hende med dette mærkelige, inkvisitoriske Blik, der nok var mildt og kærligt — men trængte lige igennem Een og først standsed nede i Gulvet, under Støvlesaaierne.

„— — Nej — Nej — vi har taget et Barn til os — —“
der var noget i hendes Maade at sige det paa, jeg studsede ved. Det var som en Søvnægner, der blev drevet frem af en Magt, der var stærkere end hun selv.

Da Bjørnson senere gik, sagde hun forvirret: „Hvad maa De tro om mig — jeg kunde ikke gøre for det. — Vi har lovet hinanden aldrig at fortælle noget Menneſke, at det ikke er vort eget Barn; intet Rygte skulle senere naa hende om, at hun havde en anden Mor. Vi er tilflyttede, alle vore Venner tror det — men Bjørnson kunde jeg ikke lyve for — det var, som de Øjne saa tværs igennem mig og tvang mig til mod min Vilje at sige Sandheden.“

Trykkende, tyngende — — som Taage paa Hjernen, har Sciroccoen hvilet over os; men i Dag skinner den lodrette Sol varm og hvid nedover Byen, og Sydens summende, duftende Foraar siver og strømmer ind ad Vinduer og Døre.

Yre af Sol og Varme svipper Fuglene ud og ind mellem de tætte Grene, og Naturens zitrende Jubel bølger og bæver gennem den lette, lyse Luft.

Døren ind til Bjørnsons Værelse aabnes pludselig, og bred og mægtig — med den sorte Baret sejerstolt svunget tilbage paa Hovedet, nynner han: „Intet er saa dejligt som en sagte Vals — en sagte Vals“ — — og med et Smil, der lyser gennem Rummet, fortæller han, hvor straalende Arbejdet er gaaet i Dag, han havde naaet Højdepunktet i Fortællingen, — „den alle Kvinner vil vite at si mig tak for; thi i den vokser en Kvinne sig stor — blir Menneske gennem et Fejltrin.

Og han fortæller videre om, hvordan hver liten Ting, selv en tilsyneladende Bagatel — — den unge Pike møter paa Bal med for kort Kjole, fordi hun vet, at skjønnere Føtter end hennes gives ikke — har sin psykologiske Betydning; den man først forstaar, naar man ser henne paa Bakgrund af Bogen. — —

Han falder i Tanker henne ved det aabne Vindue, og med et Blik, der favner al den bævende, gryende Skønhed, og en Stemme, der dirrer af andagtsfuld Højtid, tilføjer han:

„Den bærende Tanke — — den det fylder mig med Fryd at gi Kraft og Liv, er: at Godhet og Offervillighet er det, som skaper Lykke her i Livet.“

Hver Søndag har Drachmanns og vi spist Middag hos Bjørnsons gamle Venner, to tyske Damer, der har et henrivende Hjem i Stedet ved Siden af.

Den yngre er klog, fuld af Liv og Interesse, den ældre er mild og blid, men saa underlig vemodig stille, som var der gaaet noget i Stykker inde i hende, havde hun haft en Sorg, der var stærkere end hendes Vilje til at leve Livet.

Ligesaa stille og pludselig som hendes Øjne kunde vandre bort fra denne Jord, ligesaa stille og pludselig er hun selv vandred over i en anden Verden.

For et Par Dage siden vinked og smilede hun sit milde „paa Gensyn“ ned efter os; i Dag har den sorte Jord lagt sig skærmende over hendes sorgfulde Tanker. For et Par Dage siden kyssed Flavio smilende vore Hænder til Afsked, i Dag laa han opløst i Graad

og opsendte sine brændende, katolske Bønner for hendes protestantiske Sjæl.

Ude paa de fremmedes Kirkegaard, hvor Pinjerne breder deres Kroner ud over Jorden, og Cypresserne ranke som Luer svinger sig op mod Himlen, lød i Dag de sidste Ord til hendes Ære. Den tyske Digters Hyldningsdigt med de store, klingende Ord rasled ned over Blomster og Blade, og Bjørnson fortalte stille og enfoldigt en lille Parabel, der engang havde givet hende Trøst i et Mismodets Øjeblik. Fortællingen om den gamle, fattige Kvinde, der var stedt for Guds Domstol og fuld af Angst ventede sin Dom; thi naar hun saa tilbage — udover sit Livs stenede Vej, — var det som en øde Ørken, der mødte hendes Blik — — Intet havde hun udrettet.

Men da Gud oplod sin Røst, velsigned han hende, thi hendes Hjerte havde været rent og godt; derfor skulde hun vandre ind til de saliges Fryd.

Mens Solen leged i hans hvide Haar, lagde hans milde, kærlige Stemme sig varlig og skærmende over den aabne Grav — over hende, der stille og mildt havde levet sit Liv i Drømmen om Kærlighed.

Vigeland har i et Brev til Bjørnson skrevet, at den, der vil forstaa et Kunstværk, maa træde hen til det med bøjet Hoved; da bøjer ogsaa Kunstværket sit Hoved imod Een. Men gaar man ind til det med stiv Nakke, bliver Kunstværket stivt og koldt, — retter sig som havde det en Staalstang i Ryggen.

Bjørnson føjed til:

— — „For en aandelig Lydhørhed, for en Kultur hører der ikke til, for at leve andres Liv — lide andres Lidelser. — — Og hvad annet er vel det at forstaa Kunst.

Jeg for min Del har ofte følt det slik, at dem, som ikke vil gi sig Tid til at læse mine Bøker to Gange — ser jeg helst ikke ta dem i Haand. For dem gaar det fineste tapt, — alle de uendelig smaa psykologiske Foreteelser, der føjer sig sammen til et Hele og betinger alt, hvad som sker.

I de fine, de smaa, uendelig smaa Nuancer ligger Livets Rigdom og Poesi.“

„Kirke og Orgel“ av Drachmann — læs den. — Den er som en stor, smuk, vemodig Solnedgang.“

„Man faar dømmes efter sin egen Tids Tankesæt; ikke efter senere Tiders Utvikling. — — — I det hele — dette danske „Grinet“, der kvæler alt, hvad som er stort og ejendommeligt — ikke taaler at Fjeldet hæver sig over Knatten — at den evige Snes Tinder rager op over Dalens Uføre. —

Som nu Fru Heiberg. — Hennes Alfetro var ægte. Hun hadde utallige Gange følt — oplevet, at gode Aander hjalp henne.

Hennes Memoirer er det ypperste i sit Slags; kanske Verdens bedste Memoirer — — hennes Karakteristik av Hall rent ut genial. — Allikevel glemmer I Perspektivet for Bagatellerne — tror ikke, hennes Ord staar til Troende, fordi hennes Fantasi følte fysisk, der hvor I vader i en realistisk Tidsalders Skepsis.

Hun var i dette, som i alt, et fullstøpt, sanfærdigt Menneske. — Ved sin Genialitet, sin Sjæls Ynde og

Skjælmeri, holder jeg henne for det fullkomneste Menneske, jeg har kjent.

Naar hun traadte ind paa Scenen — — Stykket var bare henne. — Naar hun graat — graat hele Teatret, — naar hun lo, lyste Glæden ind i den mørkeste Krok.

— — Endnu eet faar vi ikke glemme i Bedømmelsen av henne.

Hun var efter sin Tid et frisinnet Menneske; en langt mere frisinnet og moderne Aand end Heiberg.

Allerbedst som vi sad fordybet i Aviserne, ringed det.

Da Døren aabnedes, stod en mager, skægløs Globe-trotter og saa frem for sig, som inddelte han Rummet i et bestemt Antal lige lange Skridt. — Saa satte Benene sig i Gang, og urokkelig og uforanderlig, med en Bog fastklemt i venstre Haand, avancered han hen til Bjørnson, stødte Hælene mod hinanden, knækked Ryggen sammen og nævnte sit Navn.

Bjørnson saa desorienteret ud, pudsed længe og omhyggeligt sine Briller, tog dem af igen, pudsed dem endnu omhyggeligere og saa distrait paa denne udenlandske Jordomsejler, der var skyllet ind i hans Stue og med ensformig, tør Stemme fortalte om sine mange Rejser — — han rejste altid — det var hans Liden-skab — — han havde paa en af sine Rejser truffet en berømt norsk Digter, som havde foræret ham sin Digtsamling — — — han havde endogsaa skrevet sit Navn i den — hvis Bjørnson havde Lyst at se — —

Den venstre Haand slap Taget paa Bogen, og Bjørnson saa paa den med et besynderlig fraværende Blik. Pludselig klared hans Ansigt op — tøvende, med en lidt forlegen Stemme beklaged han, at han ikke hadde Tid i Kvæll — — men en annen Gang — — om han paa en af sine mange Rejser kom til Norge og vilde besøke ham paa Aulestad, — det var et vakkert Sted, midt oppe i et frugtbart Dalstrøg — — et stort Mønsterbruk hadde han der — — —

Globetrotteren saa overrasket og henrykt ud over den uventede Indbydelse, rejste sig, stødte Hælene sammen og maalte sig igen ud af Stuen.

Da Bjørnson kom ind efter at have fulgt ham til Dørs, var han glad som en Gutunge over det snedige Paafund, der hadde hjulpet ham af med den kjedsommelige Fyren. Men Karoline og jeg var kommet i Latterhjørnet og udmaled, hvor morsomt det blev, naar han en skønne Dag kom kørende, og med Kufferter og Digtsamlinger lagde sig til paa Aulestad; og hvor meget nemmere det vilde være, end om han havde siddet en halv Times Tid endnu, og saa var forsvundet for alle Tider!

Men Bjørnson vilde ikke høre paa os; han satte sig bredt og mageligt til Rette i sin store Lænestol; han vilde ikke tænke paa, om der kanske langt om længe

hændte noget kjedsommeligt. Vi kunde ærte ham og præke, saa meget vi lystet; han sat der han sat, og havde det netop, som han vilde ha det — — havde bare Lyst til at sige en eneste Ting:

„Dejlig er Jorden!“

— Karoline lo, saa det lyste, og føjed til: „Livet har ofte gjort mig angst for Livet; — men Gud hvor Bjørnsons lette Sind har hjulpet mig, naar jeg holdt paa at grave mig ned i hvad der var tungt og sørgelig. — — Undtagen da, naar hans Lyrik rent løp av med ham — som dengang vi følte os som Millionærer, fordi en Teaterdirektør lovet os 50 Specier for „De Nygifte“, og Bjørnson straks vilde holde Selskap for den Fugl paa Taket.

Plass hadde vi ikke; men Middag med Dans skulde det være — mindre kunde ikke gjøre det; og vi maatte fluksens i Gang med at ordne og stelle — flytte Senge ut — løfte Døre av — — Middagsmat maatte jeg kjøpe paa Forskud, og vi danset og moret os til den lyse Morgen.

Men etterpaa — — Gud i Himlene, saa ondt det var med de smaa Intægter, vi dengang hadde, at betale for det Selskapet — for Pengene — dem saa vi aldrig Skyggen av, skjønner Du vel.“

Tusinder af Mile skiller os fra Norge — og alligevel, naar Aviserne kommer og bringer Nyt om Konsulat-sagen, er det som sad vi midt oppe mellem Norges Fjælde, midt oppe i den Strid for Livet, der nu kæmpes deroppe.

Bjørnson, der i sin Tid, da slig Tale regnedes for Forræderi, formed Kravet: „Enten full Selvtændighet innen Unionen eller ut av den“ — vil Opløsning af Unionen under *fredelige* Forhandlinger.

„Det er ikke „Maalet“, men Maaten, vi skal naa det paa, der skiller os ad. — Ikke ved Karslighet, men ved Mandighet, skal det ske. — Ikke som de smaa hissige Sjøer, som biter sine hvite Tænder fast i Skjærene, og et Øjeblik efter synker tilbage i sig selv — men som brede, uimotstaaelige Bølgerækker, der skyller mot Land — skal det norske Folk kræve Unionens Opløsning.

Det Folk, som har faaet det ærefulde Opdrag at udele Nobels Fredspræmie, skal vise Vej her. — Der hvor før Krig og Revolution lagde Millioner av Kulturværdier øde, der skal Folkesamvittigheten — Folkeviljen — som et lysende, forædlende Eksempel for Menneskeheten — træffe Avgjørelsen.

For Trusler viker ikke Svensken; men det storsinnede Sverige vil i sin Ridderlighet forstaa, at det levende Livs Behov har Krav paa at sejre over døde Doktriner — — at det er uværdigt at slæpe et frit og uafhængig Folk efter sig i en Union, som er blet det utaalelig og forhadet.“

Som vi har let i Dag.

Karoline har ligget nogle Dage af en styg Hoste, der trætted hende og gjorde hende „lei sig sjøl og hele Verden“.

— — „Det laa ikke for hende at ta Livet let — hun var egentlig kun glad, naar hun havde noget tungt og trist at grave sig ned i.“ — — „Nej, det nyttet ikke. Gammel og svak, som hun var; dette kom hun ikke over, — hennes Mor var død av Tæring, nu kom Turen til hende. — Dette bar mot Slutten.“

Og jeg drilled hende med, at hvis hun aldrig var saa glad, som naar hun havde noget rigtig trist at tænke paa, var dette en rent ovenud god Dag. — Tæring, Mavekatar og Alderdomssvaghed paa een Gang — — der var da nok at „grave sig ned i“! — Og med disse lynsnare Overgange, der er saa bedaarende hos hende,

brast hun i Latter, slog efter mig, og nu var det min Tur at blive ærtet.

Saa gik Døren op. Der stod Bjørnson med sammenbidt Mund og hvasse Øjne.

„Hvad dette var for noget. Hans Blyant var ikke paa Plass; — Pinedød — han vilde ikke finne sig i, at nogen rørrte hans Skrivesaker.“ —

De rulled som Tordenbyger ned over os, alle disse sinte „l“er og „r“er.

„Men Bjørnstjerne — som Du skriker. Man skulde tro, jeg var døv“ — der er et saadant Skælmeri over hende — hun ser saa ung og kaad ud, at al Vrede løser sig ud i en bragende Latter.

— — „Jeg visste det. Den laa paa Plass, — jeg har ikke Nerver til at være uordentlig,“ som Fru Heiberg sa. — Men disse Mandfolkene er saa rent umulige, aldrig ser de det, som ligger like op i Næsen paa dem.

— — Men da han var ung, Du himmelske Kineser saa sint han da kunde bli for ingen Verdens Ting!“ — Og fuld af spruttende Liv fortæller hun, om den Gang han blev saa rasende over en Artikel, at han før ut av Sengen og i bare Skjorten skrev et Svar, som hadde saa alt for mange Næb og Klør! 800 Kr. maatte han betale i Mulkt for den, og Meidel, gamle, hyggelige Sorenskriver Meidel gav ham det Raad paa Kjøpet, at

han aldrig mer i sit Liv skulde skrive i bare Skjorten.

Og Du kan ikke tro, saa sint han blev, naar jeg faldt gjennem Glasruter eller ned av Trapper! — Aldrig kom jeg til noget, jeg var som Katten, der støt og stadig falder paa Benene — men Skjænd fik jeg allikevel. “ Stemmen er ganske forarget, og Hørerøret danser oppe i Luften af lutter Ivrighed.

— „En Gang — jeg havde en flunkene ny Kaape paa — det var første Gang, jeg var ute at spasere med den — og gik og kiket og kiket paa alle de pyntede, oplyste Vinduer — — „nej saa nydelig en Hat,“ sa jeg og strakte Hals. I det samme faldt jeg gjennem Glasruden — midt in i Butiken — væltet Hatte og Stativer og lavet vill Forfærdelse.

Vet Du, jeg turde ikke fortælle Bjørnson det før flere Aar efter. Men da blev han for Alvor sint, først fordi jeg var faldet og allermest fordi jeg havde tiet med det. — Nei, Medlidenhet faar jeg aldrig — aldrig annet end Skjænd og Skjænd, hvordan jeg saa bærer mig;“ Øjnene lyser af Lystighed.

Da jeg lidt senere kom ind til hende, var hun færdig klædt — — — hun var frisk — vilde en Tur i Byen.

— Nej, jeg kunde spare mig alle Prædikener, hun var frisk som en Fisk. — — Hosten — — — ja, det var i Nat det; det var længe siden — og der var længe til næste Nat.

Og ud kom vi.

I disse Dage samles alle Skandinaver til Fest for H. C. Andersen, og Millioner af Tanker samler sig om den fattige Dreng, hvis Rige blev større og mægtigere end nogen jordisk Herskers — om ham, der ikke selv ejed noget Barn, og dog fik alle Jordens Børn til at lytte til sin Stemme — — til sine Tankers Rigdom og Renhed.

Nede i Beatrice Cencis gamle Palads var der budt til Fest og oppe paa den lave Forhøjning stod Drachmann.

Snehvid, som en fremmed Havfugl, der var dalet ned i Sydens Lande — lysende ung, med Begejstringens mægtige Brus i sin høje, svaje Skikkelse, fremsagde han det Digt, han havde skrevet til Festen. Og det var, som de gamle Mure blev for lave og smaa for

hans Vingers Sus, for den Skønhed og Magt, den Højhed og Adel, der straaled om ham. —

Og da der var blevet stille efter ham, hændte det, at Bjørnson halvt som i Drømme — som leved han endnu oppe i de store Vidders høje, lette Luft, rejste sig og gik op til det Sted, hvor Drachmann havde staaet. Men da han saa alle de Øjne, der brændte sig ind i hans, veg han tilbage.

„Nej — nej; han havde ikke Lov at staa her i Kvæll; han havde foresat sig ikke at gjøre det — — var uforberedt. — — Men han var blevet revet med slik, at han havde syntes, hver den som kjendte og elsket dette store vidunderlige Barn, havde Pligt til at bære frem sine Minner; — — bære Ved til det lysende Baal, der skulde brænde til hans Ære.“

I Begyndelsen hented han langvejsfra, næsten modstræbende sine Tanker ind til sig; men lidt efter lidt glemte han Tid og Rum, og med en underlig varsom Tusmørkeklang, som var han bange for at Ordene skulde lide ondt paa deres Vej gennem Verden — fortalte han, hvordan han, da han var ung, havde syntes bare den græske Type var skøn — indtil den Tid kom, da han lærte, at ogsaa den nordiske Type havde sin Skjønhet. Og senere, da Andersen — duftende af Eau

de Cologne, og zirlig og soigneret — til det ytterste soigneret — kom mig imøte med sin ranglete, svajende Skikkelse og sine lange, tynde Æventyrben — lærte jeg, at det gaar ikke an — nej i alle Tiders Evighet, det gaar ikke an at sige om et Ansigt, som kun er Sjæl, at det er stygt.

Hans Stemme — — hadde en besynderlig hemmelighetsfuld, sløret Klang. — Ordene ligesom følte sig frem i Luften. Naar han sa „Hyldemor“, var det som man saa Træet vokse, skyte Blomster og Blade, — naar han læste Valdemar Daa og hans Døtre — lød hans Stemme som Vindens sagte Susen, — man kjente det som sat man ute paa bare Marken — — og naar han fortalte om Andegaarden „talte med Hviskestemme og p-Lyd paa fornemt Chinesisk“ blev Andegaarden, og hvad som blev levet innenfor dens Mure — hele Verden for Een.

En rikere, en større, en renere Fantasi har ikke levet. —

Hans Fantasi gjorde ham ofte ræd — — det er sant; — han var bange for usynlige Ting — — havde en Rædsel for, at der skulde ske ham en Ulykke, at Forbrytere og Røvere skulde ligge skjult unner hans Seng — — han var saagar bange for at sitte i en Straastol

— det trak saa i den — — ja han var det, — — men ellers var han ikke nogen feyg Natur. Tværtom. — — Han kunde være noksaa modig, si sin Mening like ut til dem, som ellers var omgjærdet av et Beundringens og Underdanighetens Læbælte. Jeg husker for Eks. engang Heiberg talte om den Lykke, Andersen hadde gjort ved en Oplæsning i Sverige og halvt spøkende henkastet, „om der var Mulighet for, at ogsaa han kunde gjøre Lykke derovre“.

„Ja — det kan De sagtens“ — svarte Andersen. „Tag De bare Deres Frue med — — saa er De sikker.“ —

Han var det fineste, det finest følende Menneske, jeg har truffet — — og hans Medlidenhet — hans Fromhet — hans Glæde over hvert venlig Ord — — Herregud — Herregud. — Ja engang vil jeg si det: — Hans Fryd over Ordener og Titler var som Barnets Glæde over et straalende Leketøj, — hans Forfængelighet — — den I danske har railjeret saa over — var for mig kun en Følelse af at være gudbenaadet — — en innerlig, dyp, barnlig Glæde over at kunne aapne en Verden af Skjønhet for andre, og føle, at andre forstod ham og frydet sig med ham. —

— — De skjønneste, de dypeste, de reneste, de vise-

ste Ord er sagt av dette Barn, der hadde Geniets Ævne til at høre Sjælenes sagteste Tale.

Der er en liten Historie, som falder mig ind. —

Det var en vidunderlig Nat. Over Middelhavets stille Flate bøjet Nattehimmels dype Hvælv sig. — Stjærnerne blinket foroven og forneden — Natten aandet Skjønhet. Skjønhet og Fred.

Alle andre var gaat til Hvile, bare Andersen og en Muselmand stod paa Skibets Dæk. — Og Andersens Hjærte blev saa tungt og fullt — han maatte ha Een at dele sin Fryd med. Og hans Hjærte blev fullere og fullere, tungere og tungere, Ensomhetens Længsel tok Magten fra ham. — Da gik han hen til Muselmanden og med en Stemme, som favnet han hele Jorden, sagde han det ene Ord.

„Allah.“

Og Muselmanden saa paa ham med sine dype Øjne, strakte Haandfladerne op mot Himlen og gjentok av hele sin Styrke „Allah — — Allah“ — — — og deres Sjæles Længsel utløste sig i det ene Ord.

Og det var ikke længer Bjørnson som stod deroppe, som hugget i Klippen, som vilde han med hele sin Personligheds Magt staa inde for hvert Ord, han

sagde. — — H. C. Andersens lange, tynde Æventyrben og underlig vage, slørede Stemme havde været hos os. — I Nattens Stilhed, hvor Sjælenes Længsel er stærkere end de selv, havde vi følt et Glimt af den Ensommes uendelige Længsel efter Kærlighed og Forstaaelse.

Da jeg fra Jotunheimens Snefjælde kom ned i Dalen og saa de Bjærge, jeg før syntes var store og skønne, forstod jeg først, hvor mægtige de er, de sne-dækte Tinder i den vældige Isørken.

Da jeg den sidste Morgen stod ene tilbage paa Jærnbanestationen i Rom, og saa de to hvide Hoveder blive mindre og mindre og den store, graa Hat forsvinde som en lille, svingende Prik, gik det først helt op for mig, hvad de betød for mig, de to Menne-sker, der i de mange Maaneder havde fyldt mit Liv med Solskin og Glæde. Jeg syntes med eet, at Byen skifted Lød; den muntre, stærke Triton paa Piazza Barberini, der Aarhundreder igennem havde svunget det store Sneglehus over sit Hoved, tyngedes nu til Jorden af sin Byrde. Andrea della Frattes dejlige, bløde Klokker, der hver Dag havde kimet til Fest, toned tunge og mørke ud i den tomme Luft. — Og

da jeg senere paa Dagen satte mig ind i den fulde Kupé og kørte bort fra den By, jeg elsked, faldt Ensomhedens Fortvivlelse over mig. Det var som blev jeg revet bort fra det, jeg var vokset sammen med; det var som hvert Stempelslag rysted ny Billeder frem i et Kæmpe-Kalejdoskop, og gennem Billederne lyste al den Kærlighed og Omhu, den Mildhed og Barmhjærtighed, den legende Munterhed og Ynde, der havde kastet Lys og Glans over hver Time. — Men nu var Lyset slukket for aldrig mer at tændes.

I Ensomhedens og Forladthedens Skær rullede Billed efter Billed frem for mit Øje. Jeg saa Karoline ligge syg henne i den store Seng, saa hendes Udtryk og hørte hendes bløde Stemme, da hun sagde:

„Kunde Du ikke skrive Brevet Dit herinne hos mig — bare jeg ser Din Nakke, hjælper det for tunge Tanker.“

Jeg saa hendes skælmske Blik, da Visitterne myldred ind paa Bjørnsons Fødselsdag og hun til hver og Een fortalte: „at de værsgo maatte gratulere og-saa mig.“ Og jo rødere jeg blev, og jo mere jeg bad hende tie — jo ivrigere lagde hun ud, indtil Bjørnson tog mig ind i sine stærke Arme og sagde:

„Saa fæl hun er til at ærte Dig, Du Nulle“ — og lidt efter føjed til.

„Det er nu hennes Maate at vise sin Kjærlighet paa.“

— — Eller hun kalder paa mig.

„Jo værsgo, jeg skulde se henne klippe Bjørnsons Haar, der hjalp ingen Udflugter.“

„Om jeg kanske var saa snærpet, at jeg ikke taalte at se ham i den store Kappen — —. Nei, værsgo, jeg hadde at bli.“ — Og hun fortalte om den Gang, de var saa sinte paa Bjørnson, at han lot være at gaa paa Gaten mer end højst nødvendigt.

„Da lærte jeg mig at klippe ham, og siden har der ikke været annen Saks end min i Haaret hans“; — — og han smiler til hende, som han sidder der, taalmodig og stille, mens hun glatter og klipper, som var hun født med Saks i Haanden.

— — Og jeg kommer til at le over hendes pudsige Udtryk, da jeg en skønne Dag kom ind, mens hun stod og klippede Bjørnson, og hun lukked Døren lige for Næsen af mig og sagde:

„Hvad skal Du her, — her er ingen Ting for Dig at se.“

Alle disse Overgange — uventede og barokke, fulde af Skælmeri og Ynde — hos dette gamle Menneske,

der er yngre end den yngste, klogere og visere end den ældste.

Og Billederne skifted. — Karoline aksled sit Skind. „Hun maatte bruke sig nede paa Postkontoret, hvor en rekommanderet Værdipakke var blet borte. Finnes skulde den.“

Men da den unge, sortøjede Postmand bare smiled og smiled og var saa blid som Smør, smelted alle hendes Forsætter om at være sint og sætte dem i Gang, disse Tøvekopper dernede. — Og da vi gik ud af den smukke, gamle Postgaard, og hun vidste, at den Pakke saa hun aldrig, sagde hun med et straalende Blik:

„Hvad dog Smilet er for en Guds Naadegave.“ —

Eller naar vi to „væved“ rundt i Byen og hun, ud fra sit fine, rige Syn paa Farver og Former, lærte mig at se det, jeg før havde staaet uforstaaende overfor, — og hun, inden hun svipped op ad Trappen, maatte hen og kigge til Portnerens lille Barnebarn. — Og naar hun tog ham ind i sin Favn og snakked og smiled til ham og trykked hans lille varme Legeme ind til sig, var det, som hun skifted Ham og lysende

ung og glad prøved at skærme sit eget Barn, mod alt ondt og haardt. — —

Og Stempelslagene hamred og hamred. — Vi sad inde i den store, lyse Stue, som Karolines Hænder og Fantasi havde bragt Skønhed og Hygge ind i — og hørte den rige Frue fortælle om de fine Kniplinger, hun havde købt. Og Karoline, der er saa fuld af Omsorg og synes det er Synd, om noget ødelægges, lærte hende, hvordan hun skulde vaske dem og rulle dem paa Flaske, for at de kunde holde sig klare og fine i Linjerne.

Og da hun var gaaet, fik Bjørnson pludselig Lyst til at spille Whist. Men, ret som det var, blev Øjnene fjærnere og fjærnere, indtil han med et Ryk vaagned op til den Verden, vi andre leved i — misfornøjet skubbed Kortene tilside og bad om en Kabale: „Den han kunde være med i, naar det høved ham, og rejse væk fra, naar Tankerne drog paa Langfart.“ —

Og naar Kabalen var slut og Appelsinerne kom frem, og de prøved, hvem der først fik fat paa Kniven! — — Naar det lykkedes ham, saa han sejerstolt ned paa hende og sagde.

„Aa nej Mor, der er nok fler end Du, som forstaar sig paa dette. — —

Det er besynnerligt Karoline, at Du ikke kan lære det; dette gjør jeg jagu bedre end Du.“ —

Stemmen var ganske sint af Ivrigheid. — Og hun bad for sin Kniv: „Nei, søte Bjørnstjerne, la nu bli — Du bare ødelægger Æggen.“ — Men da tog han fat og skærpet og skærpet, til den var saa skarp, som det gaar an at blive i denne Verden, mens hendes Øjne vogted paa hver Bevægelse, han gjorde — — indtil de lø og mored sig over dette, der var det samme op igen og op igen — — og altid alligevel var nyt i Tonefald og Blik.

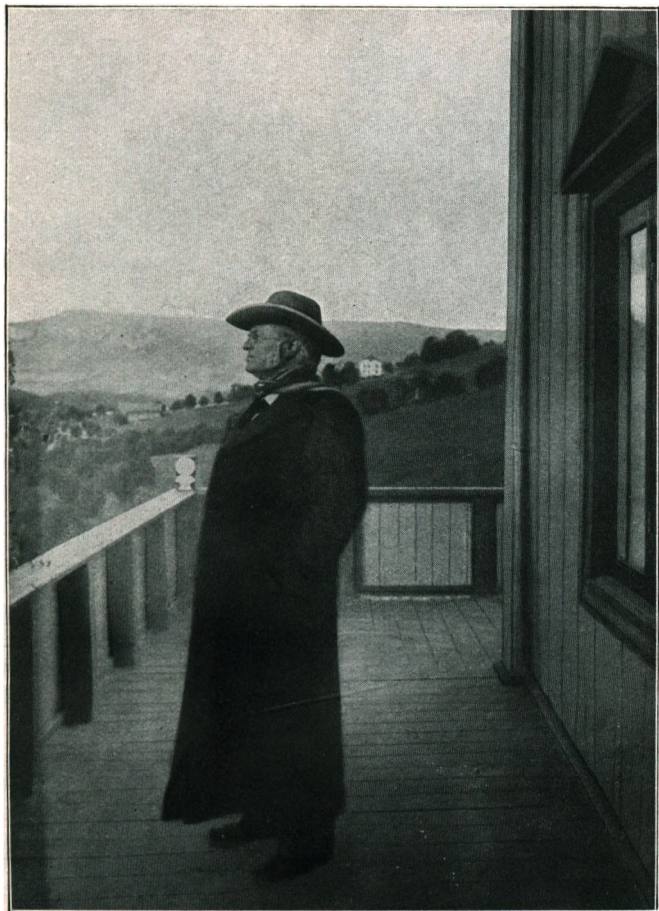
Toget ruller videre, og mine Øjne prøver at fæste sig ved Bjørnsons store, brede Skikkelse, som han staar der i den lange, vide Slaabrok og ser og smaa-hører paa Karolines og mit Præk, og med sin mildeste, blødeste Stemme siger:

„Det er saa Pokkers yndigt dette Forhold mellem jer to —. Det er jagu saa søtt at se paa.“ — —

Da falder den igen over mig, denne haabløse Følelse af Ensomhed og Forladthed. — Her i det Fremmede behøver jeg ikke at skamme mig over, at Taa-erne lister ned ad mine Kinder; der er ingen, der kender mig, ingen der lægger Mærke til den mørke Bylt, der kryber sammen i en Krog.

Da rejser en ung Englænder — en Dreng næsten — sig op i den anden Ende af Kupeen, og tværs over alle de andre Rejsende byder han mig Frugt og Chokolade.

Og uden et Ord, uden et Blik — — bundet sammen af Medfølelsens usynlige Traade, jager to ensomme, bedrøvede Mennesker videre gennem det fremmede Land — — fra Sol og Lys og Varme op mod Sneens og Kuldens Lande.

De Baand, der den Vinter knyttedes mellem Bjørnsons og mig var saa stærke, at jeg kort Tid efter, med Aulestad som Maal, sad i det lille sindige Tog, der snegler sig op langs Mjøsen.

Og denne Gang var der ingen Ængstelse i min Sjæl — ingen Spænding eller Uro — kun en varm, tryk Følelse af om faa Timer at sidde mellem to Mennesker, som det daglige Livs Samvær havde lært mig at elske højere end nogen Sinde, fordi de vidunderlig store, rene Linjer, og den dybe, ægte Interesse for alt menneskeligt, overskyggede de Fejl, der

er saa lette at bide sig fast i for dem, der ikke taaler, at det store er større end det smaa.

Da jeg den Aften stod oppe i mit lille, hvide Værelse og saa ud over Dalen, der drømmende hviled i de lyse Nætters grønlig Skær, vipped og gynged det i mig af Fryd.

— — Aulestad, dette Jordens levende, bævende Midtpunkt oppe i det store, stille Dalstrøg, Aulestad, dette underlige lille Hus med de aabne Døre og aabne Hjærter, — disse smaa, lave Stuer, der funkled af Fest, naar ægte Carraravin rødmed i Glassene, og lysende af Kærlighed og Godhed skærmed dem, hvem tunge Sorger tynged. — Aulestad, hvor disse to Menesker i over et kvart Aarhundrede havde fundet Livets Lykke ved at bygge deres Hjem, ved med Pen og Ord, med Krudt og Dynamit at rydde Ugræs op med Rode, sprænge Sten og Fjæld, se bugnende Marker vokse op, hvor der før kun var fattig Klippegrund.

Nattens lyse Skumring svandt for Solens gyldne Lysning, og endnu sad jeg ved det lave Vindue og saa ud over de høje Fjælde, der mægtige og urokkelige i Aartusinder har staaet Vagt om de dybe Dale, der skærer sig Vej gennem Landet.

Der var Fred over Jorden — — Nattens blide Fred. Vinden aanded ikke mere, hver broget Blomsterkurv, hver snehvid lille Skovstjerne havde lukket sine Flinge, og Fuglene sad som graa Garnnøster med Hovedet gemt under den varme Vinge og sov trygt.

— — Som stille Toner drog de forbi mig, de kærlige Ord, der havde mødt mig, fra Vognen svinged op for Døren og til vi i Aftes skiltes nede ved den lille, stejle Trappe, der førte op til mit Værelse.

Mægtigt og brusende, som Vindens Susen i Træernes Toppe, mildt og stille som Havets Overflade en solblank Sommerdag, var Bjørnsons Tale, naar Tankerne kredsede om den Ufred og Fare, Norges Uafhængighedskamp havde kastet ind over Landet — — om det lyse Haab, der knyttede sig til den Dag, det norske Folk som een eneste Røst, eet mægtigt, enstemmigt Kor skulde afgøre Landets Skæbne — stemme for Norges Uafhængighed og Frihed.

Og da Aftenen kom og Stuen fyldtes af Børn og Børnebørn, og Bergliot satte sig hen til Flygelet og sang sin Fars Sange med den lyse, skære Poesi, det yndefulde Skælmeri, der gemte sig bag Ord og Musik, og Bjørnson bad om en til, og en til og ikke helmed, før hun havde sunget „Hejses Tornerose — — den mest poetisk henaandede Musik han kendte“ — og han rej-

ste sig op og sluttet hende i Favn, mens Taarerne randt ned ad hans Kinder — —

Jeg syntes med eet, at Tid og Rum svandt bort, at jeg igen som purung Pige var kommet op til Aulestad — min Ungdoms Aulestad, hvor et lille Ord blev grebet i Luften og fyldte Rummet med Skønhed og Poesi — — et lille Ord flammed og lued saa Jorden dirred i sin Grundvold — og et Øjeblik efter hvirvledes væk i en Stormflod af Latter.

Og som jeg sad der i Nattens stille Time, vandred mine Tanker tilbage til den dybe Skuffelse, der greb mig, da jeg for mange, mange Aar siden kom kørende til Bjørnsøns Hjem og saa, at det laa i en frugtbar Dal, mellem grønne Marker og endeløse Skove — — og ikke højt oppe i de blaanende Bjerge og den evige Snees Tinder. — I Dag, da vi stod ude paa Marken, og jeg saa hans Fryd over at eje den Jord, han traadte paa, hørte hans Alvor, da han sagde: „Vet Du — jeg er stoltere naar jeg rydder Ur og Vildskog — ser fattig Klippegrund forvandles til frugtbar Aker — end over alle mine Bøger tilsammen“ — da forstod jeg først den dybe Sammenhæng mellem ham og den frodige Jordbund i denne Tragt af Landet, og det Skæbnens Lykketræf der kasted netop dette Stykke Norge ned i hans Turban.

Her hvor alt i Naturen forened sig med hans lyse Tro paa Livet og Menneskene, paa, at hvor mørkt det end ser ud, er der altid Lysning at finde. — — Her hvor ingen høje Fjælde stænger Synet, hvor de lange Bjærgkammes rolige, mægtige Linjer følger Tanken paa Vej mod det levende Liv, og Horisonten vider sig ud mod Sydens Sol og Varme — her og intet andet Sted i Verden maatte Aulestad ligge.

Kun et Par Maaneder var gaaet, siden vi vinked hinanden det sidste Farvel nede i Rom; men i det korte Spand af Tid, havde Norges Politik gennemgaaet store og vigtige Faser.

Da Storting og Regering den 7de Juni sendte Kong Oscar en Skrivelse, hvori de erklæred Forfatningen for brudt og Kongen afsat, stod Norge faktisk uden Hersker — hvirvlet ind i en Revolution, hvis Følger kunde antage uanede Dimensioner.

Det Efteraar leved, aanded og taltes der Politik paa Aulestad. Bjørnson, der fra første Øjeblik med hele sin Personligheds Magt, havde kæmpet for, at Norges Uafhængighed kun maatte vindes ved fredelig Forhandling, billigede ikke „den Ørefik“ Norge ved denne Fremgangsmaate hadde git Sverige. — „Svenskerne hadde aldrig været hensynsfulle mot os — tværtom — de hadde gjennem Unionens mange Aar bare hat

eet Maal: at grunne et Storsverige, hvis Magt var den førende Magt i Skandinavien. Men *deres* Hensynsløshed gjorde ikke vor bedre.“ — Og positiv, som det var hans Natur at være, kasted han sig paany ind i Politikken, for ud af det, der var svært og ondt, „at oparbejde en Folkevilje saa enstonende og magtfull, at det storsinnede Sverige bøjet sig for den, og frivillig gav Avkall paa Norge. — —

Didhen vilde Kultur og Utvikling efter hvert bringe Menneskeheten — at ikke enkelte dertil utkaarne Mænd, men Folket selv hadde Ret at bestemme sin Utenrikspolitik — — at et enigt Folks Vilje gav den højeste Fullmagt — var den Lov, ingen kom uten om.“

• Da Afstemningens Dag oprandt, laa Landet som en mægtig, solbeskinnet Kirke, hvis Klokkers Klang toned gennem Luften og maned dem der vilde være Herre i sit eget Hus, til at møde frem og føje sin Stemme til de tusind andre.

Den brede Bygdevej, der ellers snoede sig ensom og stille gennem Dalen, myldred af festklædte Bønder, der hastede hen til den Gaard, hvor Afstemningen skulde foregaa; og deres Gang var ikke tung og træg,

den Skønhed, der hviled over Naturen, den Højtid og Forventning, der fyldte alle Sind, præged Ansigt og Bevægelser.

Da Bjørnsons Vogn stansed, og han, et Hoved højere end alt Folket, kom gaaende opover Bakken, var der en saa betagende Magt over ham, at de nysgerrige Turister, der aldrig kan komme langt nok frem, og de mange Landsens Folk, der saa nødig flytter sig en Tomme, uvilkaarligt veg til Side — for et Øjeblik efter at flokkes om den Høvding, der i femti Aar havde kæmpet for sit Lands Selvstændighed, og nu stod ved Opfyldelsen af sin skønneste, stolteste Drøm. Og da en Stemme satte ind med: „Ja vi elsker“, fænged det i den store Skare, og med en Hengivelse, som sank Aarhundreders gammel Trældom i Grus, og Frihedens første, nybaarne Hymne fødtes paa deres Læber, istemte de den Sang, der som ingen anden udløste det Væld af Fædrelandskærlighed, der i Æmhed og Renhed er i Slægt med det højeste og ædleste — med Hjemfølelsen og Gudsfølelsen.

Da dirred det om Bjørnsons Mund og flammed i hans Øje af Fryd over, at det vidunderskønne Land, der laa for hans Fod, nu var norsk Jord, og baaret af en andagtsfuld Højtid og med en forunderlig stilfærdig Inderlighed bad han dem i Samdrægtighed — i

Flok og Følge at hente hjem deres Drott, der i 500 Aar havde været bortgjemt i fremmed Land. — Ingen Samling var saa stærk, som naar et enigt, frit Folk, der vil Fred, satte Skulder ved Skulder og løftet ihop: — Den, der kjente sig fri, satte sig Maal, som det var en Ære at naa og fant Styrke til at vinne frem. — Denne Følelse af egen Kraft og eget Værd var det, de skulde gi hinanden, inden de nu gik ind og avgjorde Norges Skjæbne.“

Da det sidste Ord døde hen, var der den Stilhed, som vidned om, at det, der kom fra Hjærtets Dyb, var naaet ind til Hjærteroden — og da Bjørnson kom ud, efter at have lagt sin Stemmeseddel i Urnen, brød Fædrelandssangen ham i Møde, som en vidunderlig, magtfuld Fredshymne — —

Eller — hvis Fred ikke var at faa, som en Sejrs-hymne, der rulled fra Fjæld til Fjæld og gav Genlyd langt udover Norges Grænser.

Da for et lykkeligt Smil hen over hans Ansigt — da vidste han, at de mange Aars Kampe havde modnet Folket — at Sejren var vis.

Den Aften stod Telefonklokken paa Aulestad Fare for at løbe løbsk. Fra Kristiania og hele Landet kappedes de om at være Førstemænd til at fortælle Resultatet i deres Kreds. Og Udfaldet var saa straalende stort, langt, langt større end de, der saa lysest, havde turdet haabe. Fra de yderste Skær og de mørkeste Fjældtragter var de mødt frem, og som en uovervindelig Kæmpefylking stod Nordmændene enige i deres Krav om, at Norge til Tidernes Ende skulde være et frit, selvstændigt Rige.

Sverige havde krævet at høre Folkets Vilje. Svaret var saa enstonigt som aldrig før i Verden, og alligevel var det først efter lange, til det yderste tilspidsede Forhandlinger, at Sverige godkendte den Unionsopløsning, som Norge paa egen Haand havde fuldbyrdet den 7de Juni.

Den der paa nært Hold opleved den Spænding, der tynged og opildned Norge under Karlstaddagene, da

Sverige samlede store Troppestykker i Grænseegnene og unge norske Mænd sendtes til Grænsen, for, hvis Krig var ~~und~~gaaelig, at sætte Livet til, glemmer aldrig det kolde Aandepust, der strøg ind over Landet som en Forløber for Krigens meningsløse Rædsler. —

Begejstringen fra Afstemningens store Dag havde lidt efter lidt udløst sig i en dæmpet, sammenbidt Vilje, der var rede til at bringe Ofre for Fredens Bevarelse, men ikke vilde finde sig i, at Sverige satte sin Støvlehæl paa Landet.

I al denne Spændingens Tid ængsted Bjørnson sig ikke for Krig. Hans Tro paa det Godes Sejr og paa at Krig var for letfærdig en Politik — ingen turde tage det Ansvar paa sig — holdt ham oppe.

Men da Afgørelsen faldt, og Krig kun kunde undgaaes, hvis Norge forpligtede sig til at nedlægge sine Grænsefæstninger og dødsmerke Frederiksten og Kongsvinger — denne stolte Fæstning, der aldrig havde været i Fjendes Haand — krympede han sig i Smerte over den unødige Krænkelser Sverige herved tilføjede Norge. — Men Tiden var ikke inde for Grublerier. Handel og Industri havde altfor længe været hæmmet

af de usikre Forhold. Norge havde altfor længe været at ligne med et „kvælv^{et} Skib der uten Mast og Ror drev om i oprørt Sjø“. Nu maatte Spørgsmaalet: Republik—Monarki snarest afgøres og ordnede Tilstande genindføres.

Som Trold af Æske dukked Agitatorer op og gennemtrawled Landet for^{at} omvende anderledes troende; og Farverne, der anvendtes, var enten sortere end sort, eller hvidere end den hvideste Sne.

De, der ønsked Monarki, stempledes som gamle og fejge, eller som Paafugle, der vilde pynte sig med de „grumme Ord, at de kom til Hove“. De, der vilde Republik, var Idealister, der uden Sans for det praktiske Livs Behov, kasted Landet ind i endeløs Uro og Splid.

Udenfor denne Kamp kunde Bjørnson ikke sidde. Artikler der ikke vidned om Alder eller Træthed, føg af Gaarde, og Breve og Telegrammer besvor ham tidlig og silde om at holde Foredrag i forskellige Dele af Landet. „De kunde ikke undvære ham“, „ingen hadde den Magt over Folket“ — — „Han maatte ikke svingte“.

Og han, der ikke kunde sige Nej — allermindst naar de bad paa den Maade — loved at komme, og alle

Karolines Ord om at skaane sig, om kolde Senge, og raaklamme eller overhedede Lokaler, naaede ikke ind til ham. „Han hadde lovet at komme; sit Ord svigted han ikke“ — han traadte fast i Gulvet, og der var en Myndighed, en Sky af Ungdom og Spændstighed over ham, som var han en Yngling og ikke en gammel Mand paa over de sytti Aar.

Men Aulestad vilde ikke være Aulestad, hvis der ikke gennem denne politiske Begejstringens og Bekymringens Tid, løb et Islæt af legende Munterhed; hvis ikke Posten hver Dag bragte Stabler af Breve om Sorger og Glæder, der svirred i Luften som Brudstykker af komiske og tragiske Romaner, og hvis ikke det daglige Livs bitte smaa Foreteelser var det uundværlige Bindeled, der førte Hygge og Hjemfølelse med sig.

— — Som naar Bjørnson kom ned og henrykt fortalte om „en liten Mus, der var saa søt, slik som den sprang rundt inne i hans Stue, uten at være ræd for ham.

Mærkeligt saa fort Dyr og Mennesker blev fortrolige med hinannen — — at sige, naar man var snill mot dem. — Men godt hadde den det ogsaa — — i

flere Dage havde en liden Kasse Havre staat bak Døren, for at den skulde like sig hos ham.“

Og da Karoline rædselsslagen spurgte ham, om han ikke tænkte det Spor paa Gardiner og Tæpper og alle de fine Ting, de ejed, drejed han sig om paa Hælen med ilter Hastighed og sagde:

„I vover ikke at gjøre denne min Mus noget vondt“.

Saa god og mæt var Musen, at det vared flere Dage, inden den fik Lyst til en lækker lille Flæskebid — og tog det Nip, der blev dens sidste Glæde her i Verden!

Eller den Dag det meldtes, at Bøllingen vilde komme fra Sæteren, og der blev kogt Flødegrød i lange Baner, for at traktere dem, der trætte og sultne kom ned efter tolv Timers langsommelig Færd.

— Vi stod ude paa Verandaen og spejded og spejded, og da vi troede at se Spidsen af Toget langt nede paa den bugtede Vej, for det som Løbeild over Gaarden. Thi det var gammel Skik og Brug, at alle Folkene mødte frem for at byde velkommen hjem, og at Bjørnson selv gik ned paa Vejen, og i Spidsen for hele Toget — Budejen, Hunden — og hans Stolthed, de smukke Telemarkskøer — drog ind paa Gaarden.

Og vi maatte alle ned og se paa de trætte Køer, der i Forbifarten vred en Mundfuld Kløver af med Tungen, snused genkendende til Gaardens Folk, sloges med de unge, vigtige Tyrekalve og pludselig stormed ind i Fjøset — fandt frem til hver sin Baas, og som Rovdyr kasted sig over det friske Foder, der var lagt ind til dem. —

Den Aften var der Fest over hele Aulestad!

Eller en Vogn en skønne Dag kørte op for Døren, og en gammel Bondekone med den ejendommelige

Selvsikkerhed, der ligger de norske Bønder i Blodet, pludselig stod inde i Stuen. — Højt oppe i Norge havde hun sit Hjem, og havde gjort den lange Rejse for at se Bjørnson, inden hun døde; og han blev saa bevæget over dette Tegn paa hendes Kærlighed, at han overtalte hende til at slaa sig til Ro en liden Tid.

Og uden en Mine fortrak sig i hendes Ansigt, gik hun rundt og saa paa disse smaa Stuer, der uden Stil og Pragt, kun ved Karolines fine Sans for Farver og Linjer, og hendes vidunderlige Evne til at alt, hvad hun rører ved, bærer Bud om Skønhed og Ynde, er som Indbegrebet af Hygge og Harmoni. Og da hun havde set sig mæt paa de mange Folkegaver — syv-armede Lystestager og fine, udhamrede Sølvfade og Krus, satte hun sig svævende henne paa Hjørnet af Sofaen, for ikke at ødelægge det fine Fløjl.

Og fra den tidlige Morgen — et Par Timer før vi er nede, sidder hun der i sin mørke, stramme Kjole, og sin sorte, tætsluttende Kyse paa Hovedet og keder sig over sine ledige Hænder.

Og ret som det er kommer Bjørnson ned og snakker med hende, eller giver hende en Bog om Kunst og Politik, som hun tar i Haand som var det et skørt Glas, der kunde knuses, bare man saa paa det.

Som et levende Maleri sidder hun der Døgnet

mange Timer, og kun et lille, genert Smil om den tandløse Mund fortæller om det, et ensomt Liv i Pligt og Arbejde ikke gav hende Mod til at presse over de gamle, kloge Læber.

Hvorfor er kolde, intetsigende Ord saa lette at sige — og de Ord stumme, der som Fakler vilde lyse og varme i den mørke Nat.

Bladene er endnu ikke faldne af Træerne, men i Nat er Vinterens Dække dalet ned over Jorden, og de stubbede Marker og haarde, kantede Sten ligger hvide og bløde i nyfødt Skønhed.

Saa varsomt og kælent er Sneen drysset ned over Buske og Trær, at Birkens Blade som gyldne Kræmmerhuse titter op af den lette Sne, og Rønnens røde Bær som gammeldags Konfirmationsbuketter, baarne af det hvide, gennembrudte Hylster — strutter op mod den himmelblaa Himmel.

— — Men i Dag er der ikke Tid til at være sentimental. Bjørnsons Tale er færdig, og Ark efter Ark skal afskrives og rettes og skrives om igen — indtil hans Ord i de mindste Enkeltheder dækker hans Tanke — — er støbt i den Form, han vil have dem.

De Dage, han drager af Gaarde for at holde Foredrag, graver Karoline sig ned i Regnskaber, endeven-

der Kasser og Kister for at finde gamle Hegels Brevveksling med Bjørnson, eller staar i Timevis og presser Vat ind i de mindste Vinduesrevner og hænger Skind og Gobeliner op langs Væggene „for at Huset kan være tæt og varmt, naar Bjørnstjerne kommer hjem“. Og midt i det hele piler hun ned ad Trappen med et mægtigt, stort Billede under Armen, og inden man faar sundet sig paa, hvad i Herrens Riger og Lande hun nu vil, er Knibtang, Hammer og Strygejern i Gang — — en lille Fugtplet strøget ud — og Billedet paa Plads igen.

Der er Uro og Travlhed i Kælder og Kvist og alligevel saa underlig stille, naar hans smaa hastige Skridt ikke høres, og hans stærke Stemme ikke kalder for at fortælle Nyt, eller bede om Hjælp til at finde frem en Ting „der Pinedød er tat“ — — og altid alligevel ligger, der den skal.

Alt imens er det, Bjørnson saa længe har glædet sig til, sket; Bulls er kommet herop for i Vinter at bo i Erlings Hus.

Da de kørte op for Døren, flytted Italien med een Gang midt op i Norge, og lyse, muntre Minder flagred deres Sommerfugledans gennem Luften; — — indtil alle Tanker igen sugedes ned i den altopslugende Mal-

strøm, og norsk Politik drøftedes med samme Lidenskab, som da vi sad langt borte og slugte hvert Ord, der bragte Bud fra Hjemmet.

Og det underlige er sket, at Bjørnson, skønt han nu som altid „holder Republik for den mest fullkomne Statsform — den mest ideelle ogsaa“ — af al Magt kæmper for Kongedømmets Indførelse — „fordi Norge 7de Juni stelte sig slik, at der nu ingen anden Utvej er — at det er den eneste sikre Havn, vi har at lægge bi i. Thi det er Maaten, vi skiltes fra Sverige, som betinger, at vi faar vælge Monarki. —

Dette kan til og med indføres straks, hvad som er en umaadelig Fordel. Det er Arbejdsfred, Landet trænger nu — Arbejdsfred og politisk Fred. — Da faar det gaa med vore Principper, som det bedst kan.

Desuten — historisk set vinner intet Folk full Frihet med een Gang — se paa Frankrig. — — Engang faar vi vel se Rusland rejse sig mot Zardømmets Barbari og Vilkaarlighed. Tro ikke det vil gaa fort. — Omvæltning vil følge Omvæltning, — og vi er for litet et Folk til at staa i slike Brytninger nu.

Ensomt og fattigt som Norge ligger, faar vi skaffe os Forbundsfæller gjennem beslægtede Fyrstehuse. Rundt paa Jorden er der Uro — ny Krig er kanske nærmere end vi aner — — valgte vi nu Republik, var

det som entret vi i stærk Sjøgang op i Masten av Skibet. — Vi naadde det højeste — det er sant — men ikke det tryggeste.

— — Jeg tænker vi fik nok at gjøre med at holde os fast!“

Og aldrig har Klorfingrene hans været saa suveræne, som naar vi nu sidder optaget af Kabaler og han, allerbedst som han lægger ud om Norges Politik, slaar ned paa et Kort og ordner og tvinger sin Vilje igjennem, ligesom han i Tankerne ordner Landets Skæbne, henter Kongesønnen op fra det frie, oplyste Danmark og „ser de norske Krigsskibe sejle ham op gjennem den skønne Skjærgaard, som aapner sin Favn mot ham. — Op til det Folk, der jublende hilser Norges første selvstændige Konge i 500 Aar!“

Mellem de Dynger af Blade og Tidsskrifter fra Indland og Udland, der hver Dag oversvømmet Bordet, naar Posten kom, var en Gang en uanselig Provinsavis, der opkasted Spørgsmaalet om Thorvald Sletten havde myrdet sin Plejemoder, eller om han uskyldig havde siddet seks Aar i Bodsfængsel, dømt paa løse Indicier.

Denne lille Artikel gav Stødet til at Bjørnson kasted sig ind i en maanedlang Avisfejde. Ingen Møje maatte spares, det gjaldt en Menneskesjæl i Vaande; Autoriteterne skulde tvinges til at tage Sagen op til ny Un-

dersøgelse — Thorvald Sletten skulde frikendes — thi her forelaa Justitsmord af groveste Art.

Ulykken var at Forundersøgelserne var utilgivelig letfærdigt gjort. Vigtige Spor var ikke ænsede, og det var vanskelige Ting at røre ved, naar der kun var Sandsynlighedsbeviser, psykologiske Beviser at dømme efter, og Sympati og Antipati spilled saa stor en Rolle som her.

Jo mere Bjørnson fordybed sig i Sagen, jo sikrere var han paa, at Thorvald, naar han nægted sig skyldig, ikke havde forøvet Mordet. Og stærkere og stærkere lød hans Krav om ny Undersøgelse af ny Mænd. Thi denne Dom og dens Begrunnelse lignet mest af alt en Klædning, der var vel skaaret og vel sydd — men efter gale Maal. Naar den, den skulde høve, fik den paa, kom han væk i den.

Sagen voksed sig større og større for ham. — Kan- ske andre sat uskyldig dømt og led bittert ondt. Her maatte ryddes op. Dommere maatte ikke — opfyldt af retskaffen Hævnlyst og Jagtlyst — letsindig bite sig fast i uvæsentlige Enkeltheter, uten at ænse psykologiske Foreteelser, som klart som Dagen burde overtyde dem om deres Fejlsyn.

Til denne Indtrængen i andres Sjæleliv hørte Kul-

tur og Fantasi. — — Evnen til psykologisk Skarpsyn burde øves hos Folket — — man kunde det — men først og fremst hos Sagførere og Dommere, i hvis Arbejde det jævnlig forefaldt at raade over Menneskeskjæbner.

I sin Iver voved Bjørnson sig længer og længer ud i sine Paastande, og selv gamle og berømte Venner, med baade Forstand og Evne til at sige deres uforbeholdne Mening, blev bogstavelig hypnotiserede af hans mægtige Personlighed; i den Grad hypnotiserede, at de i Øjeblikket troede, de var enige med ham, og altid havde været det.

Een fik han aldrig overbevist.

Karoline.

Ligesaa sikker Bjørnson var paa Thorvalds Uskyld, ligesaa urokkelig sikker var hun paa hans Skyld. Og Aften efter Aften, naar han kom ned for at „ha det hyggeligt med Kabale og Smaaprat“ lagde han ud om Slettensagen og kom med ny Beviser, „dem intet rettænkende Menneske kunde tvile paa“.

Naar han da — høj og mægtig — dobbelt mægtig i sin Begejstring, stod lige ved os, og Karoline sad og lagde Kabale med Lorgnetten langt ude paa Næsetip-

pen, hændte det, at hun med sin tørreste Stemme sagde:

„Ja, det kan nu være godt nok altsammen — —
hvis han ikke havde myrdet Mor Sletten.“

En Stol før tæt, tæt forbi os, knagende i alle Fuger.

— Første Gang et saadant Uvejr brød løs, var jeg bange — nu har jeg ondt ved ikke at komme til at le, og allerværst er det hvis Karoline har sit Galgenhumor oppe, og siger: „Du ler, Du Nulle — —“ — — „Jeg synes, Du ler Nulle“ — for vi er alligevel ikke helt glade, før vi er sikre paa, at han hverken ser eller hører os. Og det skønt vi ved, at to Minutter efter det sidste Uvejrsekko er rullet hen under Taget, omfavner de to hinanden og smiler undskyldende og lykkeligt til hinanden.

De smaa Forsoningsscener er det yndefuldeste, det graciøseste, jeg kender.

Karoline er saa ofte daarlig i Vinter og maa ligge flere Dage ad Gangen; hun taaler ikke at have saa meget at stelle med, nu Erling er borte og Folke- og Gaardstel hviler paa hende. — Men hun fornægter aldrig sig selv; allerbedst som vi tror hende velforvaret oppe i sin Seng, piler hun ned ad den stejle, glatte Bakke, smutter ind i Fjøs og Stald, ser efter i alle Kroge og Gemmer. Og er ikke alt, som det skal være, er Mælkeringene ikke rene, eller Koens Yver ikke godt nok vasket, „siger hun fra“ kort og grejt, eller spøgefuldt, alt efter som Vind og Vejr er. — — Tar Gaardsgutten ikke Huen af for hende, men nøjes med lang-

somt og ugideligt at flytte lidt paa en Halshvirvel, siger hun med et Tonefald, der faar dem begge til at le:

„Er Luen Din spikret fast paa Hodet Dit — Gut“; og naar hun kommer ind igen, ved hun, der intet hører, mere end alle vi andre tilsammen, og det farer ud af hende.

„Idag fik de sig en Omgang. — Det frisker. — — Slik skulde man ha det hver Dag, det holder Een ungl“ — og der er en Kraft over hende, saa vi alle, hun selv med, brister i Latter.

Et Øjeblik efter sidder hun inde i sin store Lænestol og fortæller, saa Øjnene staar stive i Hovedet paa os, om alt det, hun overkom, da hun var ung.

„Du Verden — for en Pakning og Hastværk, naar han pludselig vilde av Gaarde — denne min Mand, og hvad hun — saa svak hun var — havde budt sig selv, naar det gjaldt for en billig Penge at komme siden, Bjørnson længtes til.

Og siden efter, da hun maatte rejse rundt paa Foredrag med Bjørnstjerne og Dag efter Dag pakke ind og pakke ut — stelle for ham og sørge for at han fik hvilet og fik styrkende Mat. —

Og denne Spændingen da!

Til Slut var han saa træt, at han ikke orket at tale med nogen — — og der kom allikevel altid en og an-

nen, hun ikke nænte at skikke væk. — Som dengang en gammel Bondekone fra Jylland, kom kjørende langvejs fra og bad saa mindelig, om hun bare maatte faa „se“ ham, „for han er nu vores Digter, skal jeg sige Dig.“ Og Datteren, der likesom skulde være finere og lærdere, rettet hende og sa: „Nej Mor, han er norsk Digter.“ Men da lagde hun ut om, at det kunde være akkurat det samme, for han er nu vor Digter alligevel, for vi synger hans Sange og læser hans Bøger.“ — Og da hun kom ind til Bjørnstjerne, fortalte hun om alle de, der vilde med ind til Foredraget, Kvægvognene blev pakkende fulde, og nogle Gutter haaned os og raabte efter os: „Se der kører Kvæget til Foredrag.“ Men da tog vi paa at syngne Dine Sange, saa de skjønnte, at helt Kvæg var vi ikke“. —

Saa søt hun var den gamle Kroken — og som Bjørnstjerne moret sig over hende — —

Men vet Du — naar jeg syntes, jeg stod rent stille av Træthed, husket jeg paa min gamle Bestemor, saa ofte hun sa: „Hvad Du gruer for — gjør det fort og vel,“ — og da tok jeg i med begge Hænder.

Hun var en klok, gammel Een, kan Du lite paa. Jeg husker engang jeg vilde fortælle hende noget under Tavshets Løfte, og hun sa:

„Nej kjære — la bli med det. Naar Du ikke selv kan tie, kan Du umulig forlange, at jeg skal gjøre det.“

Lidt efter føjed hun til, med et underlig træt Tonefald.

„Aa nej, lærte Menneskene sig at tie — hvor Tale bare gjør vondt — var der ikke saa mange Familier, der ødelagde hinannen ved at snakke saa alt for meget om hinannen“. — —

Sletten — Sletten — —

Sletten i Kælderen — Sletten over hele Huset — —.

Sagen antager større og større Dimensioner, den stjæler Bjørnsons Fred og Ro, saa han maa lægge alt andet Arbejde tilside, og lange Artikler flyver af Sted med Post og Ekstrapost, om det gøres nødigt.

Snakker vi saa ivrigt sammen, at Karoline spørger: „Hvad præker I om“ — og vi af gammel Vane siger „Sletten“ — selv om det for en Gangs Skyld er om Kvinders Valgret — væk er hun, som fik hun Dynamit i Fodsaalerne — — var Politiet efter hende.

Saa henter vi hende ind igen og hun truer og skænder og ler — og to Minutter efter snakker vi igen om Sletten.

Og en Aften, da Bjørnson laa til Sengs af Hoste, bestemte vi, at der skulde være Bøde for at nævne Thorvald eller Sletten eller noget Navn, der laa i tyve Miles

Omkreds fra Moss. Men Sletten krøb paa Gulvet og hang i Møbler og Vægge, og inden fem Minutter var gaaet, vejede og drejede vi Sagen fra alle Leder og Kanter, mens Karoline gik frem og tilbage mellem Bjørnson og os. Saa kom der pludselig Bud, om jeg vilde komme op — fluksens.

Han vilde have Referat der nede fra; halvt spøgende blev vi enige om, at han skulde være Defensor, jeg Aktor.

Han havde netop funnet frem Beviser, nu maatte selv de Vrangeste gi sig over. Han vilde bare nævne dette, at havde Thorvald Sletten til Eks. myrdet sin Plejemor, var det psykologisk umuligt at han kunde staa rolig — tilsynelatende velfornøjet ute paa Verandaen, like umiddelbart efter Mordet.

Jeg nævnte Arthur Jørgensen, der lige efter at have myrdet sin Mor, holdt muntert Gilde i Værelset ved Siden af — — men han hørte ligesom ikke mine Ord, saa bare nok et uomtvisteligt Bevis deri, at Thorvald Slettens Forlovede holdt fast ved ham alle disse Aarene. — Kvinner havde finere Instinkter paa slikt en Mænd; trodde en Kvinne den Mand hun elsket, skyldig i Mord — svandt Kjærligheten.“

Jeg mindede om Fru Philipsen, der vidste Manden skyldig i koldt, overlagt Mord, og dog sad og ventede

de mange Aar. Nej, Kvinder er trofaste, mest naar den, de elsker, er ulykkelig.

Han saa paa mig med store, gennemborende Øjne og optrukne Øjenbryn og næsten hviskende af Vrede, sagde han:

„Hadde Thorvald Sletten været skyldig, kunde han ikke Timevis sitte ubevægelig ved Plejemorens Side — — til hun drog sit siste Suk. — Dette kommer Du ikke uten om.“

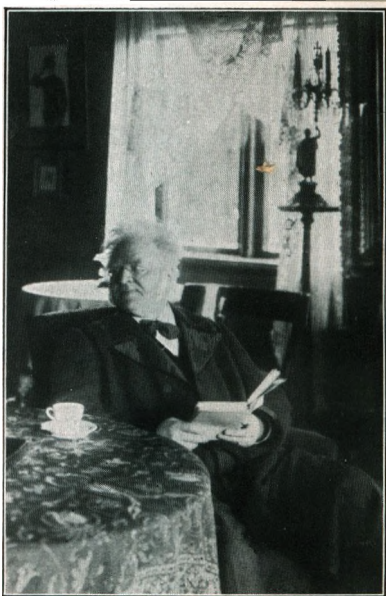
„Maaske han sad fastnaglet af Skræk for at hun skulde sige onde Ord om ham — eller angive ham —“

„Fy for Fanden for en svinagtig Tankegang“ — Han rejste sig med et Sæt op i Sengen og sendte mig et Blik, der med en Gang satte mig ud paa kold bar Mark.

Hvor skøn, hvor bedaarende han alligevel er, naar han flammer op i Begejstring, og hver Evne han ejer kæmper for at redde Een, der er i Nød. — —

En lille Stund efter kom der Bud efter mig.

De Ord, det Tonefald, der glatted ud hans Opfarenhed. — Jeg glemmer det aldrig.

Hver Aften kommer Bulls herop; og naar Retten er sat rundt om det store Dagligstuebord, og vi taler om alle mulige andre Ting — — om det dejlige „Palazzo“ med tilhørende Villa, hvor Bjørnsons og Bulls boede sammen en Sommer, og hvor Elven var saa full av Fisk, at de kunde gripe dem med

Hænderne; og Skoven var saa full av det herligste Vildt — — bare de skjød en Bøsse av, hadde de Fuglestek i lange Baner“ — —

— — Og da de kom derop — skjønt var der! Underskjønt. Men Elven saa de ikke annet av end nogle fisketomme Pytter — i Skovene sang uspiselige Fugle deres Triller, og Villaen var slet og ret et Høsehus, ikke annet.

Eller de taler om Alfonso, den lille, fattige Gut oppe i Bjærgene, der sang saa skjønt, at de graat, naar de hørte hans Stemmes Klang; og de tok ham med ned til Rom — de vilde gjøre en Verdenssanger av ham. — — Men kort efter var Guttens Stemme borte og en skjønne Dag blev han Piccolo i et litet italiensk Pensionat og kom straalende op og viste sig i sin nye gullknappede Uniform.

I Fantasien er vi langt, langt nede i Italien, ser Mandariner og Appelsiner gløde som Guld mod blaa Himmel og snedækte Bjæрге — — Saa hører vi pludselig en Stemme sige:

„Hadde Thorvald Sletten — —

Karoline prøver at bryde hans Tanker, hun er angst for hans Nattero, naar først Slettensagen slaar Klo i ham saa sent paa Døgnet — — Men hvem kan standse et Jordskred paa dets Vej gennem Dalen?

For ham er det en Livssag, en Samvittighedssag, hver Nerve i ham dirrer for at finde de Ord, der kan faa Fængslets Porte til at springe op.

— — Saa forskelligt som Bull og han tager Sletten-sagen. For Bull er det mere som sidste Akt i et stort gribende Drama.

Han, hvis Arbejdsmetode ofte faar ham til at skrive sidste Akt først, og bagefter opbygge de andre Akter, er opfyldt af Tanken om, hvordan dette Drama foregik — i de mindste Detailler opfyldt deraf. Som gammel, øvet Jæger paastaar han, at da Thorvald Sletten kun havde ejet en Revolver i faa Dage, er det dermed *bevist*, at han ikke har myrdet Mor Sletten.

Skudsaaet var affyret paa saa lang Afstand, at Saaret ikke var forbrændt. Saa sikkert skyder kun en øvet Skytte.

Grundig som Bjørnson er i alt, har han forskrevet en Revolver af samme Kaliber, som den Mor Sletten blev myrdet med. Straks den kom, gik vi ned til Staburet, og jeg, der aldrig havde haft en Revolver i min Haand, skulde forsøge at træffe et lille Mærke, der blev ridset i et Træ. — Jeg skød een Gang — een Gang til — — og ramte begge Gange højst en Tomme fra Mærket.

Den ene Part mente nu, det var bevist, at kun en øvet Skytte kunde have myrdet Mor Sletten paa saa lang Afstand, den anden Part prøved at hævde, at et

Hoved var større end en Tomme, og hele Beviset tværtimod faldt til Jorden.

Nu skulde vi da forsøge, hvor langt væk, man kunde høre Revolverskuddene, og gik i Gang med at udmaale Afstanden mellem Gaarden og det Sted, hvor Mændene hørte Skuddet.

Men, var Vinden stærkere eller svagere, den Dag Mor Sletten blev myrdet — bar Vinden Lyden i samme Retning som den Dag — var Luften tørrere eller fugtigere i Dag? Hvem kan nogen Sinde opklare det?

Saa gik vi ind i Erlings Køkken, Vinduerne blev lukkede og Bænke og Borde stillede, som Møblerne stod i Mor Slettens Stue. (Vi har Planer over Egnen, Huset, Stuerne — — vi er grundige Folk).

Hvor langt kunde nu Skuddene høres? Forskellige Alternativer skulde prøves.

Hvis Mor Sletten var bleven myrdet i Sengen og havde slæbt sig hen til det Sted, hvor hun blev fundet — hvor lang Tid kunde det saa have taget, inden hun besvimed af det dødbringende Saar?

Bull forsøgte det; han førte Revolveren op mod Hovedet — — i Fantasien tilføjede han sig et dødeligt Saar — besvimed — slæbte sig vaklende hen over Gulvet —

Nej stop, det løber rundt for mig, min Fantasi er

svinebunden af spidsborgerlige, snusfornuftige Tvivlsspørgsmaal —

Men saa hyggelig Bull er. Saa varmhjærtet og intens for at opklare det, der ikke kan opklares, og for at hjælpe Bjørnson i hans Strid. Og saa glad Bjørnson er, hver Gang han ser hans store Jætteskikkelse dukke op!

Der er et lille Stridsspørgsmaal mellem Bjørnson og Karoline i disse Dage.

Han vil have Gardinerne mellem Soveværelset og Paaklædningsværelset sat anderledes. „De stjæler Luft — de hænger saa alt for langt ned.“

Men dette synes Karoline er hendes Departement, og alt hvad han beder om at faa det ændret, faar han kun til Svar:

„Nej, søte Bjørnstjerne, det blir saa stygt saan.“

„Men jeg *vil* ha det slik, Karoline.“

„Nej, litt faar jeg da bestemme i mit eget Hus,

Bjørnstjerne — — og jeg vil ha det som det hænger.“

Han gaar ærgerlig ud af Værelset; hendes Ryg lynner af Energi og med en Stemme, der er ganske sint, fortsætter hun:

„Der er Maate med saa herskesyke Mandfolkene er. Dette vil jeg ha, som jeg liker det. Det er mig, der har skapt dette Hus — han ejet ikke Sans for Skjønhet eller Hygge — brydde sig ikke om Blomster — — jeg har lært ham det alt.“ — Hun knytter den ene Haand energisk op over Hovedet. — „Der er de Ting, jeg vil være Herre over — jeg og.“

Dagen efter trak det op til et rent Kabinetsspørgsmaal; han gik igen sin Vej paa en temmelig unaadig Maade:

— — Et Par Timer efter hørte jeg:

„Nulle — Nulle — —.“ Jeg troede, der var sket en Ulykke, og styrtet ned.

Der stod Karoline, og nu var det ikke Ryggen alene, der var sint — hele Karoline var sint. Øjnene lyned og begge Hænder var knyttet oppe over Hovedet.

„Ser Du — ser Du, hvad han har gjort — — det er for galt“ — —

Jeg saa op paa Gardinerne. Kappen var med store,

uvante Hænder krøled — mased op bag Gardinstangen — —

„Ja slik *skal* det være,“ hørte vi en bister Stemme sige og Bjørnsons faste Skridt kom nærmere. Dette var ikke helt hyggeligt.

„Du Karoline — egentlig har Bjørnson forfejlet sit Liv; han skulde have været Tapetserer, — men om alt andet glipper — —“

Et Brag af Latter, Bjørnsons dejlige Latter. De to staa tæt ved hinanden, Øjnene lyser af Smil og Forælskelse og Bjørnsons stærke Arm drager os begge ind til sig.

„Ja, vi tre, vi tre!“

Og nu ler Karoline, bare hun ser det opkrammede Gardin.

Uden at jeg har anet det, har Slettensagen pint Karoline; det er en lang Historie, men den er saa betegnende for dem begge.

I al denne Tid har det ærgret Bjørnson, naar Karoline skrev en Slettenartikel af for ham. Selv om hun intet sagde, følte han hendes Tvivl og pintes af den.

En Dag bad han saa mig om at skrive noget af for ham; jeg sad og snakked med Karoline; men da hun hørte hvad det var, sagde hun: „Da vil jeg diktere, desuten Du finner ikke ut av hans Manuskript“.

Det blev som hun vilde, og alt var godt og vel; men næste Gang var hun i Gangenhumor, kom med Randbemærkninger, lo, snakked, diktered hurtigt — og alt det jeg bad og spurgte — Manuskriptet holdt hun fast paa, — — jeg fik værsgo „høre — ikke se.“

Jeg vidste, det var elendigt afskrevet, og fik det ogsaa at vide; „men det var ikke min Skyld, han

skjønnte det. Næste Gang fik jeg gaa op til mig selv og skrive der — — dette gik ikke an, nej jagu om det gjorde.“ Vred var han og det til Gavns.

I den nærmeste Tid var der mange Artikler og lange Artikler, og jeg sad da oppe hos mig selv og skrev; og Bjørnson, som ellers aldrig sætter sine Ben paa Kvisten, entred Gang efter Gang opad den lille, stejle Trappe, for at se, hvor langt jeg var, for at rette, eller føje noget ind. — Alle andre, selv Karoline, der ikke hører om jeg raaber Gevalt, banker paa min Dør; men Bjørnson banker ikke paa — han kommer bare ind i Stuen — og lyst og festligt er der i mit lille solfyldte Værelse, og endnu lysere og festligere bliver der, naar hans store Skikkelse og hvide Hoved fylder Døraabningen.

Af og til hænder det, at jeg maa ned og spørge om et Ord — hans Manuskripter er ikke til at løbe til, og Fejl taaler han ikke. Gaar jeg til Karoline, siger hun ærtende: „Gaa til Bjørnstjerne Du“; gaar jeg til ham, siger han: „Tosk“.

Saadan gik vel en Maanedstid; saa en Morgen sagde Karoline pludselig: „Du vet ikke, hvor vondt jeg har hat det, og som jeg har stridt for ikke at bli bitter; men nu har jeg faat Bugt med mig selv. — — Hvad jeg mener? — Jo ser Du, i disse femti Aarene har jeg

skrevet alt av for Bjørnstjerne — jeg taalte ikke andre gjorde det; at hjælpe ham, det jeg kunde, var min største Glæde, det siste jeg gav Slip paa i dette Liv; — — og nu var jeg sat utenfor.“

Og med dette hastige, kærlige Blink i Øjet, som var hun halvt genert over at give sine Følelser saa meget Luft, sagde hun:

„Skjønner Du mon egentlig, hvad det er for en Kjærlighetserklæring til Dig, at jeg nu var kommet over dette, og var glad over, at Du hjalp ham — —. Nej, Du gjør vel ikke det. — ikke se saa dum ut da“ — — føjed hun til med en af disse iltre Stemningsovergange, der er saa uimodstaaelig henrivende.

Vinterens stærke Farver og skarpe Skygger er vejet for en underlig fantastisk Blanding af Varme, Sne og Is. Luften er gennemsigtig og klar, og Foraarets hvide Sol kaster sig i al sin Vælde over det tykke Dække, der har lunet og skærmet de smaa, taalmodige

Knolde og Rødder, der spinder deres Net i den sorte Muld.

Stille og andagtsfulde har de sovet Vinterens lange

Søvn, men dybest i deres Hjerter lever og aander den lille Spire, der engang rejser sit Hoved op mod den straalende Sol og lyser i den fugtige, muldede Jord. — — Og mens vi Time efter Time sidder ude paa den sommerhede Veranda, er det som Birken skifter Lød; den spirende Saft siver ud i den mindste Kvist — det yderste Skæl — og Fuglene kvidrer og fløjter fra Morgen til Aften, fra Solens blanke Øje spejler sig i Elvens dybe Bund til de sidste gyldne Skyer synker under Horisonten.

— — Foraarets første Aande er sejlet ind over Dalen; den døde Sne er blevet levende, den blændende skønne Maske, der i Maaneder har dækket alt Liv og skærmet alt levende, er smeltet — risler og strømmer ned over Bakker og ud over Jorder — — hele Verden er en eneste jublende, snakkende, sølvklar Kilde, der i kaade Spring fosser sig Vej gennem Livet.

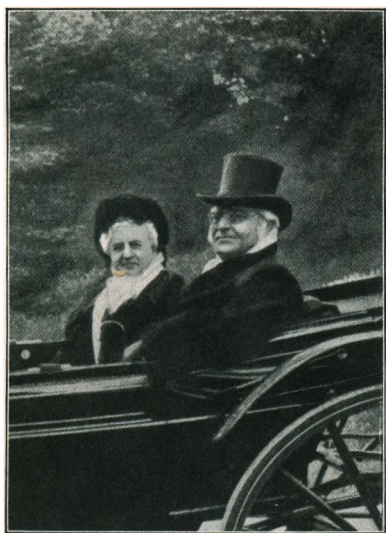
Den Tid nærmed sig, hvor Bjørnson skulde afsløre Rikard Nordraaks Bauta i Berlin og bagefter paa Skamlingsbanken tale om Nordens Fremtid, og opfyldt, som han var, af de Tanker og Stemninger, der gæred i ham, traadte Slettensagen lidt efter lidt i Baggrunden.

Og han, der ellers aldrig gav sig Tid til at se tilbage paa sit Liv, men altid kæmped for at rykke Fri-sindets og Fordragelighedens Milepæle længer og længer frem, dukked sig nu i stille Betagethed ned i sin Ungdoms dæmrende Drøm om at skrive sit Lands Samlingssang, og sin Manddoms Stolthed over at have skrevet den Fædrelandssang, der Kvinderne for første Gang pristest, der ikke alene Sværd og Skjoldes Gny, men Mildhed og Godhed lovpristest som skabende og bærende Magter.

Og frem for hans Tanke voksed Billedet af den

attenaarige Gut, der ud af sin Sjæls Umiddelbarhed og Rigdom, evned at finde de enkle, stilfærdige Toner, de ømme og magtfulde Klange, der som en Højsang hvæved sig over de tusind Hjem.

„— — Herregud, Herregud — om han havde levet, var mit Liv blet et andet. Vi to havde arbejdet sammen — av gamle Sagaer og Folkeeventyr skapt Musikdramaer, der bragte Verden Bud fra den nordiske Folkesjæls Kraft og Uskyld, og ikke som Wagners der — al Storhet til Trods — mangan Gang svulmer av usund, sanselig Patos. —

Paa Gennemrejsen i København har vi haft et Par underholdende Dage. Vi har været hos Læger, og naar de ikke selv vil, kan jeg tænke mig det, der er nemmere.

Først var det Karoline, det gjaldt. I Vinter har hun Gang efter Gang klaget sin bitre Nød. Det var

Nyrerne, det var galt med; det var saa'en rar Følelse, hun var bange, det var Kræft.“

— Naar hun er rigtig hypokonder er der intet andet

for, end at „friske“ hende — faa hende til at tænke paa andre Ting, eller gøre for meget af det, saa Livsaanderne vaagner og hun maa hævde, at endnu er hun ikke et Vrag, endnu „kan hun raade sig sjøl“.

Naar det har været rent galt, naar det allerede prikker og stikker i Nyren af Styggedom, og hun med melankolske Øjne spørger: „Tror Du, dette kan være annet end Kræft?“ svarer jeg tørt og ligegyldigt: „Nej, der er ikke Tvivl om det; det maa være Kræft.“

„Fy skamme Dig, Du skal ikke gjøre Nar av en gammel Kone — noget skal man dø av. — — Hvis jeg nu dør — vil Du love mig, at Du alene tar Nøglen til mit Skap. Ingen andre maa ordne der. Lover Du det? — Bare jeg dog kunde snakke med Rovsing, det vilde jeg svært gjerne — Kræft er en fæl Sygdom.“

„Jeg tænker ogsaa Professor Rovsing gerne vilde tale med Dig. En syttiaarig Dame, der kravler op og ned ad Hønsstiger og Trappstiger, rutscher op og ned ad glatte Bakker, og endda har ondartet Kræft i Nyrene — det maatte være en interessant Patient at faa fat paa!“

„Jeg vil ikke snakke med Dig, naar Du er i Ærte-hjørnet,“ hun vender sig demonstrativt om paa den anden Side og begraver sig i Aviser; men lidt efter

kalder hun. „Kom skal Du høre. Det er for galt — jeg maa fluksens ind til Bjørnson — det maa han læse.“ — I en Fart kommer hun i Tøjet, mens jeg læser en „sur og ækkel“ Maalartikel, og alt imens smaasnakker hun og er indigneret over, at saa stort et Arbejde, som Bjørnson har sat ind der, skal lønnes med saa perfide og dumme Angreb. Hun er Fyr og Flamme, Kampmodet er oppe i hende — Nyreterne har hun for længe siden glemt. — —

Nej, idag er det saa rent galt med disse Nyrene mine.

„Ja, Du ser ogsaa saa daarlig ud. Nu telefonerer jeg til Mathiesen, om at komme og undersøge Dig; det er rent uforsvarligt, om Du ikke tager Hensyn til Dig selv, naar Du er saa elendig.“

„Bli liggende. Er Du gal? Det hjælper ikke det gran. — — Men Kræft, det er en fæl Sygdom.“

Jeg besværges i alle Tonearter, gaar ned og henter varme Omslag og Krydderposer. Jo, Tak. Døren er laast, og lidt senere kommer hun ned — lebendig og frisk.

„Langtifra — hun er bra nu; der er ikke tale om at Mathiesen faar komme; hun mærker ikke engang, hun har Nyrer.“ — — Saadan er det gaet i Vinter.

Jeg blev tilsidst saa ked af Rovsing, at det halve kunde være nok. Og nu, da vi kan køre ned til ham paa fem Minutter, da jeg for Alvor bad og besvor hende om at gaa til ham, fordi jeg var saa sikker paa det Svar, hun vilde faa, siger hun bare:

„Gaa til Rovsing, — ikke Snak om det — jeg gjør det ikke, Du kan likesaa godt la bli med at mase. Jeg er frisk som en Fisk, jeg gjør det ikke, hører Du.“

Men til Rovsing skulde hun, det havde jeg svoret mange Gange i Vinter. — Jeg gik uden videre ned og telefonered om Fru Bjørnson kunde komme og tale med ham; men det gjaldt om, at hun ikke kom til at vente, for saa kørte hun med det samme.“

Jo, om en Time præcis.“

„Ja, Professor Rovsing har telefoneret med mig — han venter Dig om en Time præcis.“

„Han telefonert med Dig? Nej, Mor — det er nok Dig, der har været nævenyttig der.“ Stemmen er sint.

„Ja, vi telefonered med hinanden; men Storfolk som ham nævner jeg af Ærbødighed altid først. Men om en Time.“

„Faller mig ikke ind. Du kan gaa sjøl, Du. Bak min Ryg; jeg har aldrig kjent Maken. Jeg gaar ikke med, nej om jeg gjør.“

„Nej, naturligvis, det maa Du selv om. — Men man kan ikke lade en Mand som Professor Rovsing vente forgæves.“ Den Maade jeg nævner Navnet paa, er saa fuld af Ærbødighed, saa dyb og ægte en Ærbødighed, som en Japaner er besjælet af, naar han kaster sig næsegrus mod Jorden. „Men, naar Du ikke vil, ber jeg Professor Rovsing undersøge mig“ —

„er Du daarlig — er der nogenting galt med Dine Nyrrer?“

„Nej, det er der ikke, men helt for Nar, kan man da ikke holde ham.“

„Ja alene gaar jeg allen Falls ikke.“

„Jeg havde ligesom heller ikke tænkt mig det“ —

„gaar Du med — men Du er naturligvis saa snærpøt og dum med den Slags.“ —

„Ja, det er jeg sagtens, der er ikke Spor af Tvivl om det — —“

„Isch — lad os heller komme af Sted straks da; — men vente vil jeg ikke, det sier jeg Dig.“

Heldigvis det kom vi ikke til. Karoline blev undersøgt grundigt og indgaaende. „Nej, der var ingen Kræft.“

„Spør Professor Rovsing om de ikke er løse.“

„Nej, de sad godt nok, hvor de skulde sidde.“

„Hvad sier han — nej Du faar si det, Du.“ — —
 „Spør Rovsing om der ikke er annet i Vejen.“

„Saa vidt jeg ved, hører Professor Rovsing nok saa godt selv —“

„Tøvekop!“ — — „Hvad sier han —“

Han vil selv tage Hørerøret —

„Nej — nej snak med henne, saa sier hun mig det.“

Og jeg maatte spørge og svare og gentage højere og tydeligere de besynderligste lægevidenskabelige Fagudtryk, og vi falder i Snak og ler og morer os, og Karoline er henrykt over at faa bestemt Besked om, at det kun er nervøse Fornemmelser.

„Det er underligt med det pudsige“ som Karoline siger. Paa Udvejen havde jeg saa svært ved at høre, og husker intet af det jeg hørte, der svæver bare Ord for mig som „bak min Ryg — ækkelt — — væmmeligt“. Men paa Hjemvejen, trods Vognrummel og Spektakkel hørte jeg saa glimrende og min Hukommelse var saa aldeles storartet. Det var saa morsomt dette med Mathiesen; aldrig var det hændt, at en Specialist hadde git annen Definition end han. Han var jo saa dygtig, det var en Lykke for dem at ha en slik Mand deroppe paa Bondelandet. — Jeg hadde ikke været det Spor af snærpet — det var slik

en tryk Følelse, at ogsaa Roving sa, det bare var Nervositet. Det var udmærket, jeg havde halet hende av Gaarde; — nu fik vi bare lægge vore Hoder i Bløt og faa Bjørnson ut paa Lysinstituttet, som han hadde ønsket hele Vinteren. Det var rent for galt, at han var saa sta og ikke vilde gaa ut med den syke Haand. Vi fik gjøre med ham, som jeg hadde gjort med henne, og ikke bry os om, at han blev sint.“

Hun var saa opsat paa dette, at jeg næste Dag maatte telefonere ud til Doktor Reyn og træffe Aftale med ham; men jeg maa indrømme, denne Gang tilføjed jeg: „Hvis vi ikke kan faa Bjørnson overtalt til at komme, melder jeg fra i Telefonen.“

Tordenbyger! —

Hvis vi ikke vidste, det var en Overgang, vilde de fuldstændig underminere vort „i Forvejen derangerede Nervesystem.“

„Hvad vi indbildte os? Trodde vi han var en Brikke, man kunde flytte paa. Bak hans Ryg — det var jagu paa Tide vi lærte, at den Slags Tyranni gik ikke an; rent ut, gik ikke an. Nej Gu', om han vilde der ut. Der var Maate med, hvad han lod sig by — han vilde ikke dette, ikke paa Sæt eller Vis.“

„Søte Bjørnstjerne, kom nu med — Vognen venter.

Bare kjør en Tur da — vi kan snu saa fort Du vil. I dette dejlige Vejret — vi har saa godt af en Tur alle — bli nu med Bjørnstjerne“, — — og sint og ude af Humør kom han ned i Vognen.

Den Tur fik ingen Ende; jeg tror Kusken kørte af de kedeligste og længste Gader i hele Verden, og at Hesten var hundrede Aar og baade blind og døv og lam og halt.

„Nej, dette ligger jo Fanden i Vold; at narre mig ut her. — — Dette faar være nok; jeg har annet at bruke min Tid til end at kjøre utenfor Byen.“

Karoline sidder og ser sig om saa velfornøjet og blid, og saa døv saa døv, som om hun intet hører, hun som aldrig hører bedre, end naar hun kører. Og jeg sidder og snakker og lader, som jeg ikke mærker, at alt det, jeg siger, er ham ligegyldigt. Bare for at faa Tiden til at gaa snakker jeg om, hvor morsomt det var at træffe Krøyer og høre hans Begejstring over det Lysskær, den malerisk sete saa aldeles vidunderlige Brydning mellem Solens Lys og Buelampernes hvidglødende Skær. Se alle disse Plejersker i deres ensartede Dragter staa bøjed over de syge Mennesker, se Prismens Lysstref ned paa dem og ud i Rummet. — Det var for ham af en saadan Skønhed,

en saa betagende Skønhed — — intet Arbejde havde i mange Aar fængslet og moret ham, som det store Maleri, han holdt paa med der.

„Hm, hm.“ Klangeren er sint og misfornøjet.

— — „Ingeborg Finsen fortalte mig en Gang en sød lille Historie om gamle Kong Christian.

„Hm.“

Niels var syg og Kongen gik ud for at se til ham, og de sad og talte længe sammen; men da hun fulgte Kongen ud til Døren, kom en lille Gut farende. Han havde leget og gravet og var snavset og jordet, som en Gut skal være, naar han faar Lov til at bruge sine Kræfter i en dejlig, stor Have.

„Hvem er den lille Dreng?“ spurgte Kongen.

„Det er vor lille Dreng; Haldor kom hen og buk pænt for Kongen.“

Men da Haldor rakte sin lille snavsede Haand frem til Goddag, bøjede Kongen sig ned og kyssede ham mildt og stiltfærdigt paa Haanden. — — Er ikke det H. C. Andersens Eventyrkonge — han som een Gang hvert tusinde Aar stiger ned til Jorden?“

„Det var en søt liten Historie. — —

— Faar dette da aldrig Ende — naar er vi der?“ han bruser igen op i Vrede. Jeg lader som ingenting,

og for at Kusken ikke pludselig skal faa Ordre til at vende, fortæller jeg om, hvor interessant det er at se Fotografier af de helbredede Patienter. Det er rent ud psykologisk interessant at se, hvor Selvtilliden og Forfængeligheden vaagner lidt efter lidt, naar de bliver raskere. De første Billeder, Ansigtet er bare eet Saar; Haaret sidder uordentligt og Paaklædningen er sjusket og styg. Men lidt efter lidt bliver Frisuren finere, Slipset sidder lige, og Holdningen blir rank og fornøjet. Det er andre Mennesker — andre Sjæle.

„For et vidunderligt Menneske den Niels Finsen. For en lysende, straalende Energi i det Ansigtet hans. Jeg maa le saa ofte jeg tænker paa den Fanfare til Livet og Arbejdet, der ligger i det Udtryk. Der er en Sum af Energi, en Magt i det Ansigt — trods Sygdom og Lidelse. Herregud, Herregud — at ikke han fik Lov til at leve.“

Kunde Mennesker dog gribe og gengive de vidunderlige, skønne og fantasifulde Bevægelser, Bjørnson, naar han er betaget, — ligesom tegner og former ud i Luften — — Luften bliver levende, Luften bliver talende under hans Haand. — —

„Hyvad er det I præker saa om —“ Karolines Fantasi gribes og sættes i Svingning.

Da Vognen standser, springer Bjørnson ut. „Lysets“ Digter vil ind og se og høre om Lysets Betvinger; han som i sit korte Liv naaede at kaste Sol og Glæde ind i de mange fattige Hjem. Alt maa han se, alt maa han høre. Han der er saa stor, at intet menneskeligt er ham ligegyldigt, gaar rundt mellem Patienterne og ser de forfærdelige Saar og Huller, der vansirer dem. Han viger tilbage, og drages fremover, han maa komme til Bunds i denne tilsyneladende komplicerede, i Virkeligheden saa enkle og selvfølgelige Behandling.

Men Karoline orker ikke at se al denne Elendighed, hun føler sig syg og maa skynde sig ud i den friske Luft. — — —

Da vi kørte derfra — hvert Ord Bjørnson sagde, fryded mig. Vi, der har elsket Niels fra han var Barn, vi, der saa hvor ufordærvet og ren han bevared sit Sind og sin Tanke, kan aldrig høre Ord, der er stærke nok, naar de gælder ham.

Den Sommer for
Flagene, ret som
det var, til Tops
paa Aulestads man-
ge Flagstænger til
Ære for Slægt og
Venner, der vilde
gæste Bjørnsons,
nu de endelig igen
var kommet hjem.

Ude paa den bre-
de Veranda, hvor
der er Læ og Skyg-
ge at finde alle Døg-

nets Timer skylled Bølger af Granens og Fyrrens sol-
fyldte Luft ind over os, mens Karoline gik til og fra
og kæded Humlens spinkle Ranker ind i hinanden,

saa de rammed de grønne Marker og Skove ind i levende Buer.

Herude leved vi den lange Sommer i et Solhav, i en hed, æggende Luft, hvor Dagliglivets smaa Foreteelser blev store og vigtige, og Livets store Spørgsmaal blev enkle og afklarede, fordi den, der talte, delte sin Mildhedens og Forstaaelsens Overflod ud til alle, der kom i hans Nærhed.

Herude dirred Luften af Nuets brændende Tanker, her lagde Naturens uendelige Fred sig over Een, hylled Een ind i Skønhed og Stilhed. Og herude hændte det, at vi gamle Mennesker blev Børn igen; at Bjørn lod, som han vilde hælde en Karaffel Vand ned over mig og med en Stemme, der havde Sandhedens og Troskyldens sølvrene Klang, sagde:

„Du stoler da paa mig, Nulle.“

Og da jeg saa ind i hans oprigtige Øjne, og han med sin mest indsmigrende Stemme gentog:

„Du stoler da paa mig, Nulle — vis, at Du stoler paa mig;“ og jeg i min Naivitet bøjed mig over Avisen, fossed hele Karafflens Vandmasse ned over mit dumme Hoved.

Den Aften lo vi alle over Bjørns pudsige Anger og Bedrøvelse. Men da han næste Aften leged den samme Leg om igen, svor Dagny og jeg Hævn over ham

og Iribe, denne ravneseorte Basker med de kuglerunde Kuløjne og de sorte Hornuglebriller, der naaede langt ned paa Kinden og højt op paa Panden. Og nu fulgte Dage, hvor vi kappedes om at være træske og svigefulde, hvor Bjørn og Iribe flygted bare de saa Næsen af en Støvle, og vi gik lange Omveje bagom Drengestuen, fordi vi troede at skimte deres Skikkelser nede i Vaskekælderens Mørke eller syntes, Haveslangen fik de underligste Snoninger og Drejninger, som laa den paa Lur efter Rov.

Endelig en Dag kom vi bag paa dem, bevæbnede med Karolines store Blomstersprøjte; men alt det vi hev og sled, kom der ikke en Draabe ud af dens fine Huller. Vi forstod jo nok, hvem der havde været paa Spil og taget Stemplemet ud, og fulgt af Bjørns og Iribes Haanlatter stormed vi rundt, endevendte Krukker og Vaser og Puder og Skamler; men borte var det, og borte blev det.

Paa denne vilde Jagt gennem Dørene stod Karoline og Iribe pludselig overfor hinanden. Han vilde høflig holde Døren aaben for hende, da hun med en ilsnar Bevægelse retted Blomstersprøjten op imod ham. Men Herregud — den Fillesprøjte kendte han for godt — den var ikke noget at være bange for — da jog en Vandsøjle lige op i hans Ansigt!

Et forbindtligt Smil og Sydlændingens ubeherskede Vrede sled og rev i hans Ansigtsmuskler, men da han saa Karolines unge Øjne, som hun stod der og rysted af Latter, var der intet andet for, end at give sig over paa Naade og Unaade og le om Kap med os andre.

Men Dagnys og min Hævnlyst sad endnu i os, og vi aftalte, at naar der om Aftenen blev bragt Jordbær og Rødvin ud paa Verandaen, skulde jeg i Stedet for at knuse Jordbærrene i Rødvin og Sukker, ved en Krigslist komme en Masse onde, sure Ting i mit Glas, og naar Dagny bad om at faa det, skulde jeg love hende et andet, dette havde jeg glædet mig selv til.

I samme Nu rev Bjørn Glasset ud af min Haand og tog sig en forsvarlig Mundfuld.

Som rasende før han ud i Køkkenet og beordret en Øl bragt ud paa Verandaen. „Strakks.“

Et underligt Tilfælde vilde, at netop det Øl havde været saa stærkt opvarmet, at et Fyrværkeri af store Skumdotter klined sig op i hans Ansigt og daled beskyttende ned over hans rødlige Manke. —

Da erkendte Herrerne deres Underlegenhed og bad om Fred; og en stille Tryghedsfølelse faldt over os, nu vi ikke Dagen igennem maatte sende et Øje tilvejs, for at undfly en kold Dousche fra et Vandglas, mens det andet prøved at skule hen mod Haveslangens skumle Gab.

Og Iribe satte sig til Rette i en magelig Stol og begyndte at fortælle om Madagaskar: — En af hans Forfædre — eller han selv eller begge paa een Gang havde været der. Ah — de havde set det, andre dødelige aldrig havde drømt om. Eventyrenes Guldslotte, der glimted af ædle Stenes Regnbuefarver, var som en Fattigstue mod den Vidunderglans, den Skønhed og Poesi, der glødød i hvert Blad, hver Knop — hvert Menneskebarn. — Og Dronningen — o la la — la la — —

Ordene døde hen i Luften — vi sansed kun eet — En gylden Sky, der ude fra Verdensrummet sendte sin glødende Glans ned over de lange, harmoniske Fjældsider og tændte Ildblus i Husmændenes smaa Ruder, mens Maanen steg højere og højere op over

Horisonten og prøved at lægge Dalen ind under sin Magt.

Pludselig blev et Vindu revet op og med en komisk Blanding af Skuffelse over ikke selv at turde være med i Laget saa sent paa Aftenen, og et Anstrøg af Ærgrelse over at ikke hele Verden sov, naar han vilde sove, raabte Bjørnson ned over vore Hoveder: „Men i Jesu Navn, hvad er dette for Natte-rangel!“

En Skypumpe kunde ikke hurtigere have suget os væk fra den Plet, vi sad saa trygt paa. — Dagny og jeg prøved i en Fart at liste op ad de farlige Trapper, der knirked og knaged, hvor de helst skulde være Dødsens stille, og opgivne af Latter satte vi os i Vinduet og snakked om gamle, gamle Dage, da hele Aulestad *skulde* ligge og sove senest Klokken ti. Men vi unge syntes ikke Livet var værd at leve, naar vi gik Glip af Døgnets skønneste Timer, og naar der blev stille i Huset, listed vi ud og sad Time efter Time og drømte vor Ungdoms hvide Drømme i de lyse Nætters skære Luft.

Opdaged Karoline, at nogen af os var ude, hændte det, at hun leende og tyssende kasted Rosiner og Mandler i Grams ned til os; men da Bjørnson en

skønne Dag fik Rede paa, at vi Jentunger var oppe saa sent paa Kvælden, blev vi kaldt frem til Afstraffelse og fik Befaling til: „Pinedød hver Kvæll *senest* Klokken ni at ligge i vore Senge.“

— — Hele vor Oppositionslyst vaagned. Vi vilde ikke tyranniseres, vi vilde ikke narres for de Stemninger, der fødtes hos os i Aftenens hemmelighedsfulde Stilhed; vi vilde finde paa Raad.

Og Raad fandt vi

Vi aftalte os imellem, at vi allerede tidlig første Aften, med smaa Mellemrum vilde møde op og bede Bjørnson være saa inderlig snil at sige os, hvad Klokken var paa hans Ur, for vi var saa Dødsens angst for ikke at være i Seng i rette Tid. Og første og anden Gang svared han saa blid som en Lærke — tredje Gang var der et Drag af Utaalmodighed i hans Stemme, fjerde Gang trak det op til Uvej, og næste Gang før han op og svor paa, „at han Pinedød ikke vilde vite av dette Plageri; nej jagu om han vilde; vi fik gjøre akkurat som vi lystet; men Fred vilde han ha. Pinedød.“

Som vi sad der og smaasnakked ved det lave Vindue, havde Maanen længst lagt Dalen ind under sit Sølvskær, mens en svag Rødme ude i det yderste Østen varsled den gryende Morgen — da først skiltes vore Veje.

Tæt herved ligger den lille Husmandsplads, Bøshaugen.

Egentlig hører den under Bø, men Folkene har altid hørt mest til paa Aulestad. Manden var en staut Bonde, der i mange Aar havde hjulpet Bjørnson med Stenbrydning og andet Arbejde. Konen var dygtig, klog og ligetil, og den der i alle Maader hjalp Karoline, da hun ukendt med Landsens Stel og upraktisk, som hun selv siger hun var, kom herop. Var der noget hun ikke selv kunde greje, tyede hun altid til Marit Bøshaugen, skulde hun have Barn, var det Marit, der kom og hjalp; siden hjalp hun ogsaa Bergliot, og alle elsked de hende.

Da jeg nu kom herop, var Marit netop død. Hun havde ellers ikke fejlet noget; gik og passed sit Arbejde, men følte sig en Dag saa klejn, at hun sendte Bud efter Mathiesen. Han kom straks, saa, at det var indeklemmt Brok, og at der maatte øjeblikkelig Operation til.

Inde i den Del af hans Distrikt, der støder op til Jotunhejmen, har han ofte ene maattet klare den og andre store Operationer; men i en lille, mørk Husmandsstue, hvor de simpleste, hygiejniske Forholdsregler næsten er umulige at gennemføre, gør han det kun, naar ingen anden Udvej er mulig. Blev hun straks skydset ned til Lillehammer Sygehus, kunde Operationen foregaa der ligesaa hurtig, som hvis han kørte hjem, hented sine Instrumenter og kom tilbage til Bøshaugen igen.

Rask som han er i alle sine Bestemmelser, kørte han den lille Vejstump op til Aulestad for at spørge om de med det samme kunde køre hende til Lillehammer. Hun skulde ligge som i en Seng, saa det var ikke helt ligetil: men han vidste, at forgæves skulde han ikke bede om Hjælp der. Og Karoline, der er saa fuld af Omsorg og Erfaring, vilde ikke overlade dette til nogen anden; skønt det var en kold Vinterdag, gav hun sig straks i Kast med at rede Seng paa Langslæden. Varm og blød skulde den være; hun prøved den selv, for at være sikker paa, at man laa blødt og fast og godt.

Imens ordned Mathiesen det med Sygehuset og Distriktslægen. „Jo, der var Plass.“

Han underretted begge Steder om, at det var inde-

klemmt Brok og øjeblikkelig Operation var nødvendig, absolut nødvendig; om to Timer var hun dernede.

Turen var gaaet udmærket; Marit havde ligget varmt og godt og smaasnakket hyggeligt med Datteren Karen, og følte sig saa vel, da hun naaede frem, at hun selv kunde gaa op ad Sygehusets Trappe. Men nu var hun nok lidt træt, telefonered Karen til Aulestad.

I en og tyve Timer laa hun og ventede, inden hun blev opereret; da var hun syg og lidende og der var allerede gaaet Koldbrand i Underlivet. Ethvert Haab var ude; alligevel telefonered Lægen, at Operationen var gaaet udmærket.

To Timer efter var Marit død.

Det var ikke alene Sorg, Bjørnson følte; han dirred af Harme over, at hun var blevet saa skammeligt forsømt; thi det laa klart for Dagen, var Operationen udført straks, havde hun staaet til at redde.

Erling rykked ud med en skarp Artikel. „Hvem bar Ansvaret, hvor laa Skylden.“ Lægen svared afvisende og storagtigt, kasted Skylden paa galt Sted. Han havde ikke faaet at vide, at øjeblikkelig Operation var nødvendig; Marit havde desuden været saa elendig, da hun kom til Lillehammer, at de ikke turde udføre Operationen før næste Dag.

Dette var et Slag i Hovedet paa Mathiesen; han led, led saa det stod præget i hans Ansigt og hele Væsen, over denne uretfærdige og usande Beskyldning.

Da tog Bjørnson fat. Han kendte Mathiesens Sandhedskærlighed, hans Samvittighedsfuldhed og hans Fordringer til sig selv — han saa, at han trængte til Hjælp og han skulde faa Hjælp. Hans Retfærdighedsans var dybt krænket; hans Menneskekærlighed tvang ham til at lægge alt andet Arbejde til Side og med al sin Magt kaste sig over denne Sag. Hvad der var sket med Marit, stod ikke til at ændre; men upaa-talt skulde saadant ikke ske; Gentagelser skulde umuliggøres.

Desuten — havde Marit været rik eller fornem, havde hun ikke ligget og ventet i en og tyve Timer. — En fattig Kone havde samme Krav paa samvittighetsfull Behandling som den rike.

Hele Lillehammer, hele Dalen talte ikke om andet. Den offentlige Mening var, at her var udvist en utilgivelig Skødesløshed. En Kollega af Distriktslægen vilde mægle, men gjorde det saa ubehændigt, at det bare gjorde ondt værre; Distriktslægen gjorde ogsaa bare ondt værre for sig selv, kasted hele Ansvaret over paa andre og var den overlegne, uangribelige Bureaukrat.

Aulestad leved for dette, alle var lige betagne, lige indignerede.

Sagen svulmed til sidst op, og Lægen anlagde Sag mod Erling, som den der havde skrevet de første skarpe Anklager; men i Virkeligheden stod Striden mellem Bjørnson og Mathiesen paa den ene Side, Lægen paa den anden.

Forleden var der Forhør paa Sygehuset i Lillehammer, paa Mandag er der Forhør i Follebo, hvor Bjørnson, Mathiesen og Folkene fra Bøshaugen er indkaldt som Vidner.

Jeg vil derhen og høre paa, skønt Karoline ikke synes om det. Hun siger, det støder an her, at Kvindfolk gaar med, der de intet har at gøre; men andres Referat kan jeg ikke lade mig nøje med, jeg vil danne mig min egen Mening om dette; der bøjer jeg ikke af.

Hvad gør det ogsaa, om jeg handler mod Landsens Skik heroppe. Om jeg saa leved her alle mine Dage, blev jeg dog en fremmed for Bygdens Folk; — Selv Bjørnsons har i de mange Aar, og med den store Indsats, han har sat ind, ikke opnaaet at blive en af

deres egne. De er og bliver fremmede Folk, hvis Liv og Maade at føre Livet paa, alle her staar uforstaaende og kritiske overfor.

Igaar var Forhøret. Elsbeth, Fru Mathiesen og jeg fulgtes, saa nu er vi da tre om at dele Folkesnakken.

Det var en anstrengende Dag; men en ganske utrolig interessant Dag, psykologisk set saa interessant, at jeg ikke husker at have oplevet noget lignende.

Forhøret blev afholdt i et nydeligt stort og lyst Lokale, et forhenværende Atelier, ti Minutters Vej herfra. Tilstede var Sorenskriveren, der ledet Forhøret klogt og taktfuldt, med en fin Opfattelsesevne og en fænomenal Hukommelse for de mindste Enkeltheder —, Erlings Advokat, Lægens Advokat og en meget ung Statsadvokat, der var saa imponeret over sin egen Værdighed, at han nærmest ligned en opblæst Hanekylling, der mente det var nødvendigt af og til at flyve op paa Pinden og gale.

Ogsaa Lægen selv var indstævnet som Vidne. Det var en statelig Mand, men altfor overlegen og selvgod. Det var ikke den Mand, der blev beskyldt for nylig at have set en fattig Kone dø, fordi der ikke var ydet hende Hjælp straks; det var den fejrede Selskabs-

mand, den ufejlbare Embedsmand, der af sær Naade nedlod sig til at møde op.

Mathiesen kom ind som første Vidne; han saa bleg og lidende ud. Hans Redegørelse blev læst op, og i næsten fire Timer stillede begge Advokater og Statsadvokaten Spørgsmaal efter Spørgsmaal til ham; men han klared denne Krydsild fint og stilfærdigt; hans Redelighed, hans næsten sygelig nøjagtige Sandfærdighed og Samvittighedsfuldhed lyste ud af hvert Ord, han sagde.

Saa blev Nils Bøshaugen afhørt. Forhørsdommeren foreholdt ogsaa ham den Betydning, hans Ord som offentlig Vidne havde, det Ansvar, der vilde falde paa ham, om ikke hvert Ord stod til Troende.

Og uden at se til højre eller venstre svared han i en og en halv Time, paalidelig og godtroende paa alt, hvad han blev spurgt om. I enkle og dagligdags Ord referered han alle Enkeltheder fra Marits sidste Dag derhjemme. Langsomt og sindigt overvejed han hvert Ord, han sagde; var der mindste Skygge af Tvivl i hans Sjæl, tilføjed han forsigtig:

„Dette tør jeg ikke si for sikkert; men saan tror jeg, det var.“

Der var ingen Dom over nogen, ingen Bitterhed;

der laa en dyb, ægte Sorg over ham, men Stemmen var ensformig og farveløs; her var ikke Tid og Sted at vise sine Følelser.

Saa var der en Pause; vi skyndte os hjem, spiste og naaede tilbage igen netop som anden Del af Forhøret skulde begynde og Bjørnson afhøres som første Vidne.

Noget originalere, noget mere Bjørnsonsk kan jeg ikke tænke mig.

Han kom ind — formfuldendt — hilsende til Dommeren og Advokaterne. Langsomt og højtideligt tog han Tøjet af — pudset sine Guldbriller og satte sig hen til Bordet lige overfor Sorenskriveren. — En dyb, næsten religiøs Alvor laa over ham.

Dommeren foreholdt ham hans Pligt som Vidne, hans Ansvar som Vidne, og han besvared de første Spørgsmaal stille og andagtsfuld, som var han opfyldt af det tunge Ansvar, der hviled paa ham. Men lidt efter lidt kæded der sig ind i Svarene en lang Tale, med Sidespring og Begrundelse af, hvorfor han havde taget Sagen op:

„Marit Bøshaugen var Karolines Hjælp i alle Dele — for hun var jo et Bymenneske, som ikke skjønte sig paa noget. Marit havde været hennes Hjælp — senere Bergliots Hjælp, da hun fik Barn. — —

Han havde selv hat Brok — derfor kjente han til det — han hadde studert det i Bøker og talt med Læger om det, — — Lægen var elskværdig, morsom og hyggelig — men embedsviktig — —

„Jeg vil gjerne ha det Ord embedsviktig skrevet“, han peger myndigt ned i Protokollen. — — „Han var forfængelig og behagesyg som en ung Pike — ja for det er unge Piker — — og saa er han Bergenser — det ses af hans Opsæt, det er med Slæng i. — Ja, jeg vil gjerne ha det skrevet op ogsaa — — —

— — likeledes, at jeg mener moderne Embedsmænd er pligtig at give Oplysninger om deres Embedsførsel, naar de blir spurt i høflig Form — bare middelalderlige Embedsmænd anser det unner sin Værdighet — — ja, er det skrevet op dette — Tak, jeg ønsker det. — — Jeg vil ogsaa gjerne ha med, at jeg synes Læger er pligtige, om Menneskeliv staar paa Spil, at ofre Natten og operere i den, om det kan hjælpe — enten det er en fattig Kone eller en rik Dame — — ja, jeg synes det — —.

— — Der var hundrede smaa Sidebemærkninger, hvor han snart var Reformatoren, snart harm i Stemme og Bevægelser — da mindet han om en tirret Løve — og snart var stilfærdig og dybt betaget over Marits Død. Og det var ham, der under hele For-

høret i en høflig, forekommende, men myndig Tone bestemte, hvad han vilde have protokolleret.

Saa myndigt, saa selvfølgelig udtalte han sine Ønsker, at det blev som han vilde; saa stor var hans stille Magt over dem alle, at Statsadvokaten glemte at være vigtig, og Lægen, der i de mange Timer havde siddet skødesløst henslængt og smaatrampet snart med den ene Fod, snart med den anden og kigget ud ad Vinduet, som om det, der foregik herinde ikke angik ham, uvilkaarligt retted sig i Stolen og forsøgte at være stilfærdig. Og næppe var Bjørnson — formelt hilsende til begge Sider, forsvunden ud ad Døren, før Hanekyllingen blæste sig op igen, og Lægen overlegent kasted sig tilbage i Stolen, eller slængte rundt i Stuen for at studere nogle Billeder, der hang paa Væggene.

Saa kom Karen Bøshaugen ind. Stilfærdigt, klogt og grejt svared hun paa alle Spørgsmaal. De lagde Snarer for hende; men hun sad rolig og behersket og tænkte sig om. Det Svar, hun da gav, stod ikke til at røkke.

I fire Timer vared Bjørnsons og hendes Krydsforhør. Ti Timer havde vi siddet dernede og ikke eet Øjeblik tænkt paa at føle Træthed.

Da vi kom hjem og sad rundt Pejsten i „Grisehuset“

— og maatte referere og genopbygge Forhøret — det var morsomt — forfærdelig morsomt; men saa trætte vi var; vi var som døde af Træthed og sov som Sten til langt ud paa den næste Dag, og da vi gik i Seng hvisked Karoline: „Det var godt I gik med“; og Bjørnson sagde: „Jamen er det Synd, Kvindfolk ikke endda kan bli Dommere.“

Nu Karoline ikke mere taaler de lange Dage, men maa ligge lidt op ad Formiddagen, er det rørende at se Bjørnsons Glæde, naar en af os holder ham med Selskab ved Morgenkaffen Klokken otte præcis.

Morgenen er hans bedste Tid. Der er Dage, hvor han straks, han vaagner, er midt oppe i sit Arbejde. Naar han da langsomt og halvt fraværende kommer ned ad Trappen og stiller sig hen i Køkkendøren som Tegn paa, at nu vil han have Kaffe, er hans Øjne allerede langt bort i hans eget Drømmeland. Og naar vi har siddet hele Maaltidet igennem uden at mæle et Ord, hænder det ofte, at han paa Vej ud til Verandaen pludselig vender om, tager Een i Favn og med sin blideste Stemme siger:

„Saa hyggeligt vi har hat det idag.“

— Og der er Dage, hvor han med Baretten paa Snur, paa sin Vej ned ad Trappen øser muntre Indfald ud over alle, han møder, hvor han fuld af opsparat Energi kaster sig ind i Samtaler om de mange

Spørgsmaal, der fylder hans Tanker med Sorger og Glæder.

I denne Tid vender han igen og igen tilbage til den tomme Følelse det er ham, at „Mary“, dette Race-menneske, hvis Skæbne han i Aar og Dag har digtet og levet sig ind i, saa hendes Lidelse blev hans Lidelse, ikke er naaet ind til Mennesker, hvis Dom — nu den en Gang gaar ham imod — er ham mere værd end han aned.

Det er ham en uløselig Gaade, at ikke alle forstaar, han har villet kaste Skjønheitslys over en Kvinne — en egenartet, højbaaren Kvinne, der ikke lar sig ta med Magt, men av kongelig Naade skjænker den Mand, hun elsker, det helligste, hun ejer.

— Den Hunderejse, Mary gjør til Stockholm, tror alt for mange Kvinner den Dag i Dag sig nødsaget til at gjøre for deres Æres Skyld; de skjønner endda ikke, at den der utav Renhet og Finhet gir sig hen for at hjælpe den, hun elsker — aldrig — hvad der end sker — mister Sjælens Renhet og Skjønhet. — Tværtom, den, som kjæmper sig gjennem Lidelsen, vokser sig rikere og finere — vinner frem til den højeste Kultur: Forstaaelsen av og Barmhjærtigheten med andres Lidelser.

— Ikke heller fatter han, at ikke alle Kvinner er ham taknemlige for det Fremtidens Ideal, han har git dem i Frans Røy, den Mand, der ut av fin, menneskelig Tanke, ut av sin store Kjærlighet, redder den Kvinne, han tilbeder. —

Hun har oplevet det skjønneste, eller det forfærdeligste en Kvinne kan opleve, — han vet det; men han vet ogsaa, hun aldrig kan gjøre noget uværdigt, noget der forringer henne — thi hennes Sjæl er ædlere end nogen han før har truffet.

Det at gi henne Troen paa sig selv tilbage — værne henne — bære henne paa Hænder Livet igjennem, er den stolteste Lod han kan faa.

Lidt senere føjed han til:

„En fin Kvinne er det ypperste, der finnes. — Hvor glansfult Livet end former sig i det ydre — de Mænd, som ikke stifter Hjem unddrar sig det fineste, det ypperste — det bærende. Det, der gir Livet blivende Værd.“

Da jeg lidt senere kom op til Karoline, vilde hun høre, hvad vi havde præket saa længe om.

„Herregud, Herregud — aldrig faar han Hvile, al-

drig faar han Fred, enten for de levende Mennesker eller for dem han digter sig ind i, saa hans hele Sjæl lider med dem. —

Vet Du — denne Scenen med Hunden i Stockholm — da han oplevet den — — han kunde ikke komme bort fra den, fra den Skam, den fylte ham med — den har git ham Ideen til hele Boken.

Men aldrig har jeg set noget gjøre stærkere Indtryk paa ham, end da han for mange Aar siden hørte om en Odelbondes Datter højt oppe i Landet.

Som blottende ung Pike gik hun og højed paa Marken — høj og svaj og ukjent med alt uten Blomster og Dyr. Deres Skjønhet, deres Trofasthet var hennes Verden — den, der gir Uskyld i Sinnet, men ikke Utvikling — ikke Forstaaelse av det rikeste og mærkeligste, der finnes:

Menneskesjæle — Menneskeskjæbner. —

Som hun gik der i sine Drømme, sprang en Vagabond over Gjærdet og før ind paa henne. — Alt det hun kjæmpet — hun blev den svake.

Fra den Dag var hun som et saaret, skamskutt Dyr. — Det Barn, hun fik og beholdt — ikke engang det hjalp henne ut av den uavrystelige Skam, den Himlens Straffedom, som var overgaat henne.

Kom der fremmede til Gaarden, gjemte hun sig væk — uten for Gaardens snævreste Enemærker vovet hun sig aldrig. — Barnet blev voksent — — endda levet hun sit eget tause, lysrædde Liv.

Da Bjørnson hørte dette rejste han didop, hvor hun bodde. Og aldrig er han draget ut i Barmhjærtighetens Navn, denne Manden min, uten at Døren, han vilde aapne, er sprunget op for ham. —

Hvad han sa henne, vet ikke jeg, men hans Styrke, hans Varme og urokkelige Tro paa hennes Uskyld og Renhet, bygget op det, der var sunket i Grus i hennes Sjæl.

— Den Dag hun kom rejsende hidop for at takke Bjørnstjerne — — et gammelt, bøjet Menneske steg ut av Vognen og smøg sig stille ind i Stuen — — men det kloke Blik, der ikke længer sænket sig i Skam, men med vemodig Trygghet saa ind i vore Øjne —

Herregud, Herregud — da graat vi begge — —

Den Dag i Dag, jeg taaler ikke at tænke derpaa. Da graater det inne i mig, da stiger de op for mig alle de vingskutte Mennesker, al den Sorg, der vokser av et Øjeblik Raahet, et Øjeblik Letsind.

Nei, Nei — jeg tør ikke gaa tilbunds i dette. — —
Men det skal Du vite, at aldrig er jeg stoltere av

Bjørnstjerne end naar der likesom ikke er Maate med, hvad han finner paa for at hjælpe andre.

Naar jeg tænker tilbage paa mit Liv, saa faa Mennesker, der har de Sjælens store Linjer, at de kan ofre Tid og Kræfter paa andre.

Vet Du — Dine Forældre, de kunde det. Hvad de gjorde mot os og den Maate de gjorde det paa — —

Jeg tror paa en Nemesis — en Retfærdighet her i Verden, at ut av saadan Evne til at ofre og hjælpe vokser den Taknemlighet, der aldrig kan visne — aldrig kan fordunkles, hvad i Verden der end sker.

— — Og som Din Far og jeg moret os sammen — han var nu saa lun og vittig da, og vi forstod hinanden straks. —

Har jeg nogen Gang fortalt Dig om en av de første Dagene, jeg var hos Jer og vi fik Fisk til Middag?

Og jeg har hørt den Historie før, men jeg siger nej, for hun fortæller den saa vidunderligt, Stemmen jubler af lutter Morskab og hun ser hver Gang halv flov, halv forsoren ud, som leved hun sin Ungdom om igen. — Hun skulde altid se glad ud, saa er hun saa ubeskrivelig smuk.

„Ja, da skal jeg love for det skal være siste Gang,

Du kan si, Du ikke kjenner den Historie. — Jo ser Du, da Piken bød Fisken om, sa Din Far:

„Maa jeg give Dem et Stykke?“

„Ja Tak, giv mig Rumpen,“ sa jeg.

Jeg saa det trak i Mundvikerne hans, men ganske ubevægelig og høflig spurte han:

Hvad Stykke var det, De bad om, Frue?“

Da sagde jeg slik, at det ikke kunde misforstaas:

„Tak, jeg liker best Rumpen.“

Han hadde jo hørt det; det var bare for at gøre mig flau, han spurte — det skjønnte jeg. Men den Fornøjelse fik han ikke, for Rumpen er et godt, gammelt Bergenserord — og til og med var det saa rasende morsomt, at se hvor forskrækket Folk blev alle ihop, naar jeg slynget det ut. — Gud hvor vi lo.“

Vet Du — Din Far hadde en egen Røst, en ganske egen vakker Klang i Stemmen; jeg hører den saa tydelig for mig. Naar han lekte med Barnene, naar han gik og stelte i Haven, saadan husker jeg ham best. Som han elsket Blomster, som han gik og frydet sig over hver og en, der vokset frem; jeg har ikke set Maken.“

„Men Din Far var en Bureaukrat.“

„Nej, deri tager Du fejl.“

„Nej, jeg gjør ikke det.“

„Hvis Du med Bureaukrat mener en Embedsmand, der er doktrinær og pedantisk, altid bærer Uniform selv om han er civil, da tager Du fejl, ganske og aldeles fejl. Hvad Far var som ung, ved jeg ikke, hvad han var som gammel ved jeg; og det man udvikler sig til, faar man dømmes efter.

Han havde desuden staaet magtesløs paa Island, om han ikke havde grebet praktisk ind i Livet, havde stillet sig forhandlende og forstaaende over for Folket. Deri laa Forklaringen paa hans Indflydelse. Paa sin jævne, lune Maade vandt han Folk for sine Meninger — saa handlet de i Samdrægtighed.“

„Ja, det tror jeg nok, — men Embedsmænd blir nu Bureaukrater, enten de vil eller ej.“

„Ved Du, naar Du og Bjørnson taler om Jurister, synes jeg I dømmes, som leved I for hundred Aar siden; I, som ellers i alle Dele ser friere og smukkere paa alt. Hver Gang jeg hører disse Fordomme, tar det mig. Jeg, som er vokset op i den Luft, I skærer over een Kam, kan ikke altid sidde stille og høre paa, en Gang imellem maa jeg sige fra.“

„Aa nej, den Rolle at sitte stille og gemme bort Din Mening, ligger ikke specielt for Dig, det skal jeg gi Dig Attest paa. Og selv om Du ikke sier noget, vet

Du — jeg mærker: „Dette liker Nulle ikke.“ Stemmen er ganske sint?

„Ja, det er da rimeligt. Det gør jeg ogsaa med Dig. To, der saa ofte falder hinanden i Munden med de samme Ord, er der da en anden Forbindelse imellem end den rent brutale, der runger fra Øre til Øre. Jeg tror der er mange usynlige Tanketraade os imellem, fordi vi kender og føler hinanden og passer sammen.“

„Vet Du, ofte naar vi to sitter og snakker sammen, griper jeg mig i at synes, det er Olufa, jeg taler med, — saa lik Du er henne i meget — undtagen „naar Du har Svin paa Skogen“ — og ikke vil ta imot, hvad jeg har Lyst at gi Dig — naar Du vil greje Dig sjøl i alle Maater. — Da ligner Du ikke Din Mor, for hun var søt og liketil i alt.

Din Far vilde gi, — gi ubegrænset, det var ham en Fryd; men han hadde vanskelig for at ta imot. Kanske det er et Drag fra ham dette.

De „Svin paa Skogen“ burde Du jage væk, og det fort og vel. Ja, lettet paa Dig har jeg da — men ærtet Dig, det har jeg ogsaa — — det vil Du vel ikke nægte for?“

„Aa nej, det er ikke fra fremmede Jeres Børn har Ærtesygen. Man døde ogsaa i dette Hus af Hungersnød og Forladthed, om man ikke blev ærtet fra før

man staar op, til efter man gaar i Seng. Skade I ikke kan holde paa om Natten ogsaa.“ —

„Fy skam Dig. — Men Du har saa evig Ret; — vi er fæle med det. Men vet Du, Du er ikke nær saa morsom at ærte nu, som dengang Du blev sprutrød hver eneste Gang — og vet Du endda eet: Den man ikke er glad i, gider man ikke ærte — — pas Dig Du, at Du ikke faar Stormandsgalskap.“

Alt imens vi sidder og smaasnakker, kommer Bjørnson inde fra sit Værelse, stiller sig et Øjeblik op ved Fodenden af Sengen, ser paa os uden at se os og gaar ind til sig selv igen.

Pludselig sætter han sig paa Sengekanten og fortæller, saa Ordene bliver borte i Latter, om hvor komisk hun saa ut, denne halvvoxne Jentunge, da hun med sine store Elefantbevægelser og lange Arme holdt paa at renne ham over Enne nede i Stuen, og han lot som han var ræd hende, klinet sig op langs Væggen — gjorde sig lille bag Stolene — — alt imens hennes Lemmer at lutter Forfjamskelse blev større og større, mere og mere uvorne og klodsede. Han ler saa Sengen gynger, og for ligesom at tvinge Ordene frem gennem

Latteren, raaber han højere og højere, indtil Karolines lille, hastige Haand med eet rykker Hørerøret ud af Øret, og hun med sit mest skælmske Blik siger: „Gud Fader bevare mig vel i Jesu Kristi Navn som du skriker Bjørnstjerne — man skulde tro jeg var døv —“

Da giver han sig over af Latter, denne vidunderlige Latter, der som en frisk, sund Bølge skyller alt trist og tungt langt bort udover Bjærg og Sø.

Et Øjeblik efter bliver hans Øjne igen fjerne og slørede, faar dette forunderligt gennemtrængende Blik, der ser alt eller ser intet; — halvt mekanisk rejser han sig op og begynder igen sin Vandring frem og tilbage — frem og tilbage — indtil Karoline vil op og jager os alle paa Dør.

Det vared længe, inden Bjørnson kunde fordybe sig i et nyt, stort Arbejde.

Ikke fordi Alderens Fattigdom havde naaet ham, tværtimod. Endnu spired og gæred det i hans Sind, endnu stod han midt i Strømmen, greb med fulde Hænder ind i Livets Kamp og Tvivl.

Endnu lo hans Øjne af Kamplyst og endnu bæved hans Sjæl i Haab om at finde det Ord, der kunde lære Menneskene „ikke at flytte deres Kærlighet hinsides; ikke heller indsnævre den, saa den bare omfattet dem, der var Kjød av deres Kjød, Blod av deres Blod — thi dette var maskeret Egoisme — intet andet. Men her paa Jorden fullbyrde det Bud, der syntes ham det skjønneste av alle: Menneskekjærlighetens, Næstekjærlighetens Bud.“

Trods Sygdom og Ensomhed blev den Vinter en underlig rig og broget Tid. — Der var Dage, hvor Skyerne ikke nøjedes med at vælte Snemasser ned over Jorden, men hvor hele Verden var hvide, hvide Fnug, der hvidere og hvidere, tættere og tættere trængte sig ind om Vinduer og Døre, væved os ind i sit hvide, uvirkelige Taagelys og fyldte Stuerne med en Fred, som stod Tiden stille om os, havde den Hvile, der vared ud over alle Tider, naaet os.

Naar da det elektriske Lys med eet fyldte hvert Rum i Huset, naar Lyden af Postmandens Slæde, fjærn og dæmpet naaede os gennem den snetunge Luft, og Breve og Aviser svømmed ud over Borde og Stole, var det, som om tusind usynlige Traade med eet knyttedes mellem os og den store, fjerne Verden.

Og vi leved ikke, som i Selvstændighedskampens

og Slettensagens Tid under eet Tegn. — Den fattige Marit Bøshaugens Skæbne havde en Tid lang grebet og suggestioneret alle, der kom indenfor Bjørnsøns Rækkevidde; men i det lange Løb laa det ikke for ham at ofre Tid og Kræfter paa en Sag, der den, den gjaldt, var død og borte. Det levende Liv, de levende Mennesker havde paa en ganske anden Maade Krav paa hans Liv og Virke. Maalsagen, Jærnbaneplaner, den heftig opblussende Strid om „Jomfrufødslen“, Linda Murris ulykkelige Skæbne og utallige andre smaa og store Sager, der kasted Lys og Skygge ud over Jorden, kaldte heroppe i Ensomheden, de blideste og ømmeste Tanker til Live, eller vakte det voldsomme og ubeherskede i hans Natur.

Som Norges altid vaagne Samvittighed sad han den Vinter paa sin Gaard og sendte Banbulle efter Banbulle af Sted, naar Døgn- og Partipolitikens kvælende Ukrudt bredte sig udover Landet. „Thi Politik var en Kunst for sig, den ikke hver en Fuser ævnet at gaa i Lag med. Ulykken var, at den der var Politiker hadde saa alt for let for at kramse til sig, var saa altfor nær Matfatet — og ret som det var steg der slik forbannet lej Lugt op fra dette Statens Matkammer — som til Eks. naar Embede efter Embede besattes av ukyndige Politikere, der gav Embedet en god Dag

og brukte alle sine Kræfter til endeløs Præk om aandløse Bagateller. — Denne Trafik avlet Mistænksomhet og Misundelse — forsimpleset og forraaet Folket.

En Neger og et kultiveret Menneskes Ævne til at dra Erfaring av hvad som sker i Verden, var yderst forskjellig; endda var der altfor mange Negre i dette Landet, der ikke vilde dra Lære av det, der laa like op i Næsen paa dem. —

— Hovedsaken, at et enstemmigt Folks Vilje var den skjønneste Fullmakt, som gives kunde, stod urokkelig fast; men Maaten vi vant Selvstændighet paa hadde avlet Had og Mistro. — Vi væltet Skylden over paa en gammel, ridderlig Mand — dette var ikke alene hensynsløst, det følte som en unødig Smerte vi tilføjet vor gamle Konge — — der laa vor Brist, der laa vor Fare.

Om vi nu var hvite Mænd alle tilhope, skjønte vi, at Norge endda var at ligne med en usselig Nøtteskal, som blev kastet hid og did av Strømmen.

Krig kunde komme før vi anet. Da gjaldt det at være beredt — ikke stole paa egen Styrke, men søke Hjælp, der den i Følge Naturens Love var at finne. De tre skandinaviske Lande var for smaa til hver for sig at greje sig, om Uvejret brøt løs. Men et stærkt

samlet Skandinavien var en Faktor, som maatte regnes med.

End om vi til og med styrket os ved Forbund med andre smaa Stater. Traadte Holland, Belgien, Luxemburg, Schweiz og Skandinavien ind i et stort, gjensidigt Neutralitetsforbund, var vi en Magt, hvis Stemme lot sig høre i den europæiske Koncert. Sluttet alle Germaner, Tyskere, Englændere og Amerikanere sig sammen med os i et mægtigt, pangermanisk Samfund, der hver Stat stod i full national Uafhængighet og Frihet, var vi med til det, der større var: skape Verdensfreden. Den, hele Menneskeheten sukket efter — den, ingen Herrer i Haag kunde bringe os; for ingen Love stanset Trangen til Forbrytelser, ingen Regler dæmmed op for den laveste av alle Laster, Krigsgalskaben — Krigslysten.

Fredsmoralen — den Jesus av Nazaret prøvet at lære Menneskene i de skjønne Ord:

„Gjør ikke mot andre, hvad Du ikke vil, de skal gjøre mot Dig“, — den var det, der efter snart to tusind Aars fredløs Flakken om paa Jorden skulde fuldbyrde Underet — — føre Menneskeheten didhen, hvor Krigsmoralen, Herremoralen ikke længer taaltes. Krigsmoralen tat i alle Livets Forhold, innenfor Hjemmets Mure — Menneske mot Menneske. Thi Krigs-

moral og intet andet var det, som raadet, hvergang den, der hadde Magten — naar Lyst og Lejlighet gaves — misbrukte sin Magt og krænket den svakeres Ret.

Og Krigsmoraleen var det, som sat i Højsædet, naar Preusserne med jærnhaard Smaalighet unnertrykte de smaa Folkestammer — forbød Barn at bekjenne Gud i deres eget Sprog. Naar Magyarerne — disse frisinende Forkjæmpere for Ret og Humanitet — saagar for Fredssaken, naar blot det ikke tangeret egne Interesser — mishandlet de Millioner Slovaker, som levet innenfor deres Magtomraade. — —

For en Raahet, for en Elenidighet — Herregud — Herregud.

Om man drog Ringen snævrere, drog Tankerne fra Folkestammerne til de enkelte Mennesker — — For en Ufordragelighet mellem kristne Mennesker — mellem Fritænkere og Ortodokse.

For de Ortodokse var visse Utsyn eller Begivenheter i Guds Ord det højeste, det, hvorefter Jordelivet den Dag i Dag skulde ledes. De saa endda ikke, at det ikke er de utenadlærte Dogmer — men Gjærninger — de onde som de gode — vor Indsats i Livet fik dømmes efter — — saa ikke, at den fint utviklede,

moralske Sans, den etiske Vilje fik være Fremtidens Rettesnor.

Som en rød Traad snor sig gennem Historiens Gang, at de frisinnede, de frit tænkende der har Utsyn, føder de ny Tanker — skaper den kommende Tids Kultur — — den det store Tal af Kristne først senere tør slutte sig til.

Ind mellem disse stærkt bevægede Tider, hvor Bjørnsons Tid slugtes af sociale og kirkelige Spørgsmaal, lagde Sygdom sig som en tyngende, trykkende Sky over Aulestad og os alle, undtagen over Bjørnsons Arbejdskraft — den intet kunde kue, intet dæmme op for.

I Uger laa et af de Mennesker, der fra gammel Tid stod deres Hjerte nærmest, dødssyg oppe i det store, dejlige Gæsteværelse; indtil den Dag kom, hvor Operation var den eneste Redning, og vi i Løbet af en Nat maatte pakke og ordne alt til den lange Rejse. — Og i sin Omsorg og Forudseenhed vandred Karoline til den sene Aftentime frem og tilbage med Tæpper og Puder og Æg og Vin og alt, hvad kærlige Tanker og et aabent Hjerte kunde finde frem af godt, — — indtil vi bad om en lille Flaske Kamferdraaber, og hun pludselig blev utaalmodig, over at der ikke var „Maate med alle vore Paahit“, og et Minut

efter brast i Latter over denne sin komiske Knegenhed.

— — Og da Ann Margret næste Morgen blev baa-ret ned paa Langslæden og bag de lukkede Øjne og den sammenknebnede Mund søgte at skjule sin Smerte, og Karoline, da hun saa hende ligge der saa hvid og fin og behersket, gav sig over af Fortvivlelse og Træthed — blev Aulestad Bjørnson for lille og trang. Han maatte ud og køre med de store, ny Heste — se andre Mennesker, indaande anden Luft. Og alt det Karoline bad — vi maatte med ham hen til den gamle Odelsgaard, der fra Middelalderen var gaaet i Arv fra Far til Søn.

Da vi kørte hjem den Aften, var Karoline syg, og strenge Uger fulgte, hvor en ondartet Helvedesild ved det ene Øje trued med at gøre hende til Vrag Resten af hendes Levetid, hvis hun ikke skaanedes for Sindsbevægelser. Og alt andet er nemt at skaffe paa Aulestad; men hvilke Mure er saa tætte, at ikke Uro og Angst kan sive ind langs Væggene; og hvilket Tag kan skærme mod den Sol og den Lynild, der lyste og knitred, hvor Bjørnson vanked ud og ind? — Desuden al sin Ømhed til Trods, han forstod ikke Sygdom — — han følte det, som en naturfjendtlig Magt mod hans Vilje havde gjort sig til Herre i Huset.

Ondt var det for hende, der ikke aned, hvad der stod paa Spil og ikke ejed Taalmodighed til at lide, og ondere blev det, da Brev fra Paris meldte, at Dagny laa for Døden, og jeg ikke turde sige et Ord til nogen, ikke engang til Bjørnson. Han som aldrig havde Ro i sin Sjæl, før han havde betroet Karoline alt.

Og Ensomheden i Huset, nu Karoline laa syg, gav Bjørnson en Arbejdskraft, der var ved at sprænge ham og os alle. Linda Murriss Skæbne fyldte ham Dag og Nat med en pinende, nagende Smerte. Han, hvis Stemme havde Magt til at høres ud over Landets Grænse, følte det som en uafviselig Pligt at raabe udover Jorden, hvilken himmelropende Forbrytelse, der blev begaaet mot dette lille Menneske, hvis Sjæls Ynde og Uskyld lyste ut av hver Tanke, hvert Ord i hennes enkle Skildring av sit Liv og dets Hændelser. Sværdet maatte drages mot de Blodhunde, der jaget henne som et fredløst Vildt. Mot dem, der i deres Samvittighetsløshet ikke brød sig om at faa Sanheten at vite, men i blind Foragt for psykologiske Beviser opfant Anklagepunkter, hvor ingen var — gjemte væk, hvad som kunne frikjenne eller undskylde.

Men ogsaa innen Landets Grænser var det Tid at drage Sværd mot Regeringsforslaget, om, at hver Skole i Landet fik vælge, om de vilde dimittere paa

Maal eller Riksmaal. Et Livtag vilde han ta for det norske Riksmaal, slik som det hadde utviklet sig fra Dansketiden.

Ikke til de gamle og forsigtige, dem, der hadde som Motto: „Me skal koma, um inkje so braat“, vilde han tale; men de raske, handlekraftige Gymnasiaster — dem Loven gik ut over, vilde han samle til et mægtigt Massemøte. Dem vilde han med al den Kraft og Myndighet, han ejet, mane til at gjøre Revolution mot en Lov, der vilde sænke Landet ind i aandeligt Tusmørke — gjøre Nordmænd til Hulebeboere, der utelukket sig fra Samkvem med Yderverdenen — fra Paavirkning af andre Landes fint udviklede Kultur.

Og som han sad begravet i Udarbejdelsen af Taler og Artikler, der skulde sætte Landet i Brand og om fornødent hejse Oprørsfanen mod dette Sprog, der ikke var et levende Sprog, men et kunstigt opkonstrueret Sammenbryg af alle Landets Dialekter, laa en Dag paa hans Skrivebord en lille, fattig Konvolut, der fortalte om fem smaa Børn, der pludselig stod uden Far og Mor og uden det, der ikke tager Smerthen bort, men mildner den — fordi Nød og Sult gør selv den lyseste Stue mørk og tung.

Og han hørte om en gammel Mand, der i tyve Aar

havde længtes efter at se Romsdalen, hans og Bjørns Hjembygd; men Pengene slog aldrig til til andet end det daglige Livs nøjsomme Behov.

— Da formaaede han ikke at sidde i Velstand paa sin Gaard og tænke paa de andres Fattigdom og Resignation. Det Suk, der havde strejft hans Øre, undte ham ikke Ro, før han havde ydet sin Skærv til at kaste Solstrejf ind i Mørket. Om det tog hans Tid, om det brød hans Vaner og Bekvemmelighed, havde han ikke Lov at tænke paa; gammel som han var, maatte han ud og hjælpe, holde Foredrag i forskellige Dele af Dalen — fortælle Gausdølerne om det Skønhedsindtryk, han i sin Ungdom havde indsuget af Pavemessens Pragt og betagende Magt over Sjælene — forsøge at kaste et Strejf af Sydens Lys og Farver ned over dem, der aldrig kom uden for deres eget graa Hus.

Og underligt nok — han der vidste, at han ejed Massesuggestionens Magt, saa de, der hørte ham, ikke tænkte paa, om de var enige med ham eller ej, men gav sig over paa Naade og Unaade — led hver Gang af den samme uovervindelige Angstfølelse. Indtil Emnet havde revet ham med sig, og han med fulde Hænder øste sin Renaissancesjæls Rigdom ud over dem, der magtstjaalet af hans Begejstring, af hans Bevægelsers Blødhed og Styrke og hans vidunderlige Stem-

mes Klang ligesom hørte Palestrinas Musik tone hen under det lave Bjælkeloft.

Saa og hørte de dybe Basser, de bløde Tenorer, den jublende og dog saa klare og naive Musik — de store Optog med de stærke Farver — — Sølvtrumpetens skære Klang, der bebuded Pavens Komme — — — Folkets endeløse Jubel og Dødstiøheden bagefter, da den hvide Skikkelse ene knejsende mellem de knælende Tusinder, lyste Velsignelsen ud over Guds Menighed. — —

Og som en Ramme om dette Billede, som løst henkastede Sidespring, der fødtes af Øjeblikket, fortalte han om den Udvikling, han selv havde undergaaet, fra han voksede op under streng, religiøs Paavirkning i sit Hjem. — Den Gang var Synet snevert, selv hos de bedste: Protestanternes Tro var den ene saliggørende, Katholicismen en Art Hedendom, den man saa paa med en Blanding af Medfølelse og Indignation.

„I gamle Dage havde han fortalt, fordi han selv havde mottat saa mægtigt et Skjønheitsindtryk — han formaade ikke at stænge sig inne med det — — maatte gjøre andre meddelagtige deri.

Nu var det ikke længer det kunstneriske eller politiske, der laa ham nærmest — men det religiøse. Nu fortalte han, fordi han havde et Maal. Han maatte lære Folk Tolerance mot annerledes tænkende.

Endda var Dømmesyken, Snæverheten stor — — kom man ut i Verden, lærte man at se mildere, større, paa mangt og meget. Heroppe var det, som den lange Mørketid hadde gjort Religionen tyngende — livsfiendsk. — Likesaa med Kirkerne. En egen tung Luft, som Solen og Lyset og Livet ikke naaede ind til, raadet i dem. Annerledes med de katolske Kirker; deres slanke, lette Piller stræbte opover, højnet Tanken og Sinnet. Lyse, solrike, gjæstfri, som Livet der bølget deruten for — var de.

Her saa man langvejs fra, om Folk var paa Vej til Kirken. Deres Gang blev lutende og tung, som skulde de stedes for en stræng Dommer, ~~had~~ de til Gud, sænket de Hode og Blik som av Frygt.

— — I de katolske Lande gik de ind i Guds Hus som til et lyst, gjæstfrit Hjem, til en mild, kjærlig Gud, der hadde skapt det skjønne for at fryde Menneskene — gjøre dem gode og glade. — — Dette, den lyse Kristendoms sunne Livsglæde, den, der i sig bar Spiren til det Godes Sejr — var det, han i Kvæll vilde lægge dem paa Sinne.

— — Om han hadde ævnet at løfte blot en av de mange Sjæles Længsel ut over de høje Fjælde — opover mot det „Gode“ — mot Gud — var hans Møje ikke spildt.“

Snesmeltningen kom pludseligt i Aar. Vandet fik ikke Tid til som kaade Bække at fösse ned over Jordene og synge Vaarens løsslupne Sang ind gennem Vægge og Mure. Lydløst forsvandt det som gennem hemmeligt borede Huller ned i Jorden — og inden

Aften havde en hed Sommersol kastet gyldent Dække henover Birkens nøgne Grene — — saa legende let — saa undrende ungt og skært.

Vinteren laa med eet langt ude i den graa Oldtid.

Den lange Dag, den lyse Aften, Solens Leg henover det spirende, gryende Liv — —

I søvngængeragtig Nyden gik vi omkring og aanded Skønhed og Godhed ind i hvert Aandedrag, vi drog. — — Indtil et hult Drøn som fra Jordens Indre drev os ned mod den smalle, fredelige Elv, der til daglig bruser sig frem gennem Aulestadskoven. Da vi naaede derned, var den lille Bro revet bort, kun spidse Træstumper raged ud over Svælget. Og det var ikke Vand, der med ufattelig Magt stormed ned gennem Kløften — Jorden var bleven levende, vælted som en glidende rasende Masse ned mod os, slynged Sten mod hinanden, suged mægtige Træstammer ned i sig. I magtfuld Tryghed stod de højt oppe paa Skræntens Sider — de store Kroner svajed som for en let Brise, lange søndersledne Rødder raged op i Luften og forsvandt som et Lyn, som en usselig Splint i den sorte Masse. Jorden slog Revner og gled ned i Svælget, Stabbestenene bøjede Hovedet — — og var borte, — borte i den glidende Magt, det sorte altopslugende Dyb.

Bredere og bredere, mægtigere og mægtigere suged og vælted den levende Jord sig Vej fremover — udover — — rev den halve Grændvold væk under den lille Fattigstue, der laa i Ly af den stejle Skrænt. Skælvende gynged de tynde Bræddevægge op mod den

blaa Himmel, og de gamle, der ellers sad gemt i deres lune Krog, bar halvt som i Drømme de underligste Ting ud af deres Gemmer. Gryder, Kedler, lappede, pjaltede Klæder, et lille enfoldigt Oljetryk, en Bibel og smaa norske Flag laa hulter til bulter inde i den lille Skov, mens de selv med tomme Smil prøved at dække deres Angst for, at den lille Prik af Verden, de havde følt nøjsom Tryghed ved at kalde deres, om et Øjeblik var hvirvlet væk — — for at deres eneste Tilhold her paa Jorden som et Bundt løsrevne Pinde skulde rives over Ende af den brølende Jordmasse.

Bjørnson lukked sine Vinduer og laased sin Dør. Ødelæggelsens Vederstyggelighed var i Verden; men om han havde Magt til at spærre den ude, skulde den ikke naa ind til hans Øre. — Men Karoline havde ikke Ro paa sig, — hun maatte ned og se til Bjørnsons „Styrt“. Vejen var et langt Stykke revet væk, Stene slyngedes som af rasende Magter fremover — opover — udover — — Dæmninger var brudt i Stykker, Styrtten var en sort Jordflom, og Jorden slog Revner ved vor Fod. Men hun hørte intet, ænsed intet, stod, som kunde hendes frygtløse Trods dæmme op for de Magter, der ødelagde det, der havde været hans Stolthed og Glæde at bygge op.

Og det var, som saa jeg i et Syn dette mærkelige Menneske, der viger tilbage for smaa Tings Ubehag, men ikke kender Frýgt i Farens Stund. Saa hendes Vilje til Livet igennem at bryde de Ondskabens Søer, der trued med at skylle hen over ham, hun elsked — hendes Mod til at trodse, knække, trampe ned — hvis hun kunde hjælpe den, hun havde sagt de stærke Ord om:

„Mit Liv begyndte, da jeg lærte Bjørnstjerne at kjenne.“

Da Karoline og jeg for nogle Dage siden sad ude i Glashuset og snakked sammen, hørte vi Bjørnson skride frem i Rummet.

„Du Karoline, der er kommet en Italiener for at tale med mig — jeg sitter midt i Arbejde — maa jeg senne ham ut til jer en liten Stund?“

„Ja, bare kom med ham Du Bjørnstjerne.“ — — —

„Det var snillt.“

Karoline fik et Kys til Tak.

Karoline har paa Grund af sin Døvhed opøvet sine andre Sanser i en forbløffende Grad. I Begyndelsen

blev jeg helt underlig ved det, inden jeg opdaged alle hendes Hjælpekilder — lige fra Spejlet i Sovekammeret, der staar saadan, at hun ser rundt om Hjørner og ind i Kroge — — til Vinduesruder, Skilderier, Skygger, ja Gud maa vide hvad mere; men hun, der ikke hører, ved alt før nogen af os andre.

I samme Øjeblik, Bjørnson og Advokat Bertolini drejede om Hjørnet til Glashuset, for Karoline som en Kakerlak ud af Døren til den anden Side.

„Karoline — var hun her ikke netop nu — hvor er hun blet af?“ — —

„Hm —“ — det var temlig misfornøjet, det „Hm“; han forstod nok Sammenhængen.

Der sad jeg da lænkebunden til denne fremmede Mand og maatte lave det besynderligste Sømmensurium af alle mulige Sprog, bruge Fagter, skære Ansigter og slide i det for at gøre mig forstaaelig.

Han rejste rundt som Sociolog, samlede Materiale til en stor Bog om de skandinaviske Lande, var nu paa Vej til Kristiania og Danmark. Hamlet og Danmark — Danmark og Hamlet — det var en Ideassociation hos ham — Hamlets Grav det vigtigste i Danmark.

Jeg tog lidt af Illusionen fra ham, forklared, at vi danske betragtede Hamlet som en Sagnskikkelse; ingen Steder i vor Historie havde vi givet Fantasien

friere Tøjler end netop i denne Myte. — Hamlets Grav — det var Turisterne, der søgte den, ikke de Danske selv.

Det skuffed ham; var ham en ligefrem Sorg, — Danmark svandt ind til et geografisk Nul, et malabarisk Sted.

Vi blev ivrigere og ivrigere, jeg forsøgte at bibringe ham en Følelse af, at selv om Hamlet ikke var en historisk Personlighed, var der andre Ting at se og lære i Danmark — fortalte om vort Landbrug og Smør, om de mange arbejdende Kvinder af de bedste Samfundslag — — for en Italiener noget nyt og

mærkeligt. Men allerbedst som vi sad midt i Hamlet, midt i Mejeriet og Kvindebevægelsen, stilled Karoline sig op ved det Vindue, der fører fra Spisestuen ud til Glashuset (Bertolini sad med Ryggen til Vinduet, jeg med Ansigtet halvt vendt imod det) laved Ansigter, viste en Morskabsbog frem, som hun rigtig sad og gottede sig over, og lo haanligt og overgivent til os. —

Bertolini vendte uvilkaarlig Hovedet om; — i samme Nu bøjede hun sig med en Hastighed, som var hun en fjorten Aars Jentunge, ned bag Buffet'en — for et Øjeblik efter at dukke op igen og snakke og vrikke og abe efter os.

Det var ganske hyggeligt at sidde der og være nødt til at bevare Anstanden!

Da Bjørnson endelig kom, for jeg ud og gav ondt af mig; men hun bare skoggerlo: „Der lurte jeg Dig godt — — Du kan ikke tro, saa hyggeligt jeg har hat det“, ærted hun.

Lidt senere kom Bjørnson og spurgte, om han maatte bede Bertolini blive der om Natten. Det var en svært hyggelig Mand, han var ude paa Studierejse — der var nok saa meget, de gerne vilde tale sammen om endda.

Der blev indrettet Værelse; Bertolini var overstrømmende glad, italiensk begejstret, og Bjørnson og han

var snart inde i en ivrig Samtale om Politik, Italien, Grieg o. s. v.

Næste Morgen tidlig vandred Bertolini ene om nede i Stuerne.

„Du faar gaa ned og snakke med ham, jeg maa arbejde,“ sa Bjørnson.

Og han saa alt, hvad der var at se, den pragtfulde, festlige Nobeladresse, Sølvbryllupsgaver og Folkegaver; jeg maatte oversætte alle Inskriptionerne — han skrev og skrev alt op, som gjaldt det Livet. „Ja, vi elsker dette Landet“ — ogsaa den blev skrevet omhyggeligt op.

Saa kom Karoline. Jeg vilde gaa, men hendes Haand greb med et fast Tag i mig: „Du blir Du Nulle — jeg døve Menneske vil ikke være alene med ham — hvad skal vi præke om! — Uf da, jeg glemte at snakke med Kokken om Middagen — kunde ikke Du — —“

„Gærne det — men — jeg maa ikke røre mig væk herfra, og jeg skal paa Jagt efter Kokken — — rent ud sagt, jeg har ikke Hoved til den Slags Kombinationer, ikke Ben heller.“

„Tøvekop — nei, bli Du her, jeg faar heller gaa selv.“

Bertolini begyndte igen. Han maatte samle Materiale til sin Bog; han vilde vide, hvad Tid Bjørn-

son stod op — naar han arbejded, (Blyanten gik i lynende Fart) — hvad han drak, hvad han spiste. Spiste han Æg — naar spasered han — hviled han — —?

Blyanten blev mer og mer fanatisk for at faa alt med; Karoline saa rædselsslagen ud og smaaskændte: „Du er da forsigtig, Du Nulle, lad os for Gud i Himlens Skyld ikke komme i Avisen“, trued hun hen imod Bertolini, og lo godt, da hun hørte, vi snakked om Æg og Kaffe og Mælk og The.

Og Bertolini var utrættelig; han maatte se „Styrtten“, den Mark, Bjørnson brød Sten paa, og var henrykt og stærk i sine Udtryk; han maatte fotografere Stjerne og os alle — — maatte høre om Bjørnsons og vort Venskab. „Femti Aar tilbage i Tiden — umuligt.“ „Sønderborg og Als — Borgmester Finsen.“ — „Den slesvigske Krig“ — den ene Lap blev fuld efter den anden. —

Om Aftenen hørte vi pludselig Støj ude i Køkkenet; da vi naaede derud, var det store, lyse Rum fuldt af kaffebrune, pjaltede Zigøjnerunger, der lo, dansed og sang, saa det runged, og Botten, der altid gik rundt sky og genert og bare var to sorte, spørgende Øjne — dansed midt paa Gulvet en Zigeunerdans, med en Vild-

skab og Fantasi og en rent ud betagende Given sig hen i Øjeblikket.

Bertolini var betaget — alle Aulestad Børnene — lige fra Arne, Liten til Aslaug, Else, Ingrid, Botten, Guri, som Zigøjnere, — — brillant maskerede; han svømmed rent over af Begejstring og Sorg over at skulle rejse næste Dag.

— — I Vognen snurred han rundt som en Top, han maatte takke os alle — trykke Bjørnsons Haand. — Han maatte i Farten tage endnu et Fotografi — forære Bjørnson sin Stok — maatte for sidste Gang sige en begejstret Tak — — nej, nej, Vognen maatte ikke køre, før han endnu en Gang havde takket Bjørnson, kysset Karoline paa Haanden — — —

— „Saa søte, de er de Italienerne,“ mumled Bjørnson, da han gik ind.

Sommeren lakked mod Enden. — Bjørnsons sidste raske Sommer i det Land, han længtes efter, naar han var borte fra det. Det Land, der fulgte med ham, hvor han end drog hen.

Som Norges levende Samvittighed, som dets ukro- nede Konge var han i disse Maaneder draget fra Bygd til Bygd, i Kamp mod det, der for ham stod som Norges største Fare, Kulturens, Udviklingens Selv- mord. — Maalets Sejr over Riksmaalet. — — Men da Høstens blaagraa Taage skjulte Solens matte Straa- ler og Efteraarets første, klamme Kulde trængte ind i de lyse Stuer, drog Længslen mod Sol og Varme ind i hans Sjæl med en Vælde, der ikke taalte Modstand, ikke kendte Hindring.

For sidste Gang vinked hans store Hat sejrstolt op mod Gaarden, saa længe Vognen var synlig — for sidste Gang smælded Flagene deres muntre Smæld op mod den stille Himmel — den, der drager sit tætte Slør for Fremtidens Land.

Blond, blond — gyldenblond ligger Dalen. Over de halmgule Marker bøjer Birkens Gulddryp sine lette, bløde Ranker, og mod den blaa Himmel bæver de gule Blades gyldne Net.

Op ad den smalle Birkeallé, hvis Grene bøjer sig ind mod hinanden, fletter sig ind i hinanden og som en lysende Buegang fører op til det lille, gule Hus, er det, som bugter der sig et Mylder af Mennesker, af sensitive Sjæle, der i deres uendelige Trang til at elske og elskes, til at omfatte og omfattes, drages op mod dette underlig fredfyldte Sted, hvor stærke Mennesker skænkede de svage Mod til at leve Livet. — Dette brogede, omskiftelige Sted, hvor store Stemninger og muntre Ord leged deres lette Leg, og kærlige Hænder drog Een ind til den Favn, der evned at lide andres Lidelser, juble andres Jubel. — — Op mod de to Mennesker, der Livets lange Aar byggede det Hjem,

hvor lave Stuer gav Ly mod stærke Storme — højned sig opover mod de store Vidders Renhed og Klarhed. — —

Dette lille Hjem højt oppe i den stille Bondetragt, dette kogende, sydende Brændpunkt, dette Norges levende, bævende Hjærte.

NOTER

ANMÆRKNINGER

I. Del.

Side

11. Bulls — Forfatteren Jacob Breda Bull og Familie boede den Vinter i Rom.
15. Als — Venskabet mellem Bjørnsons og mine Forældre stammede fra Aarene 1861—63, hvor Bjørnsons af og til boede i Sønderborg paa Als.
17. Ragnhild — min ældste Søster. Bjørn — Bjørnsons ældste Søn. — Olufa — min Mor.
17. „Daglannet“ udkom Efteraaret 1904. Premièren i Berlin fandt Sted 29—10—04.
21. Linda Murri —. Den 2den September 1902 blev Linda Murris Mand, Grev Bonmartini, dræbt i sin Bolig i Bologna. 11te Sept. angav Professor Augusto Murri sin Søn som Morder, faa Dage senere blev Linda Murri arresteret. Hun blev mistænkt og dømt for at have været Medvider i Mordplanerne. Processen varede i 4 Aar og fremkaldte vild Forbitrelse mod de Anklagede. Stærkest rasede Intolerance, Overtro og Forfølgelseslysten i Bologna. (Se Dr. Federns Bog om Linda Murri).
22. Den russisk-japanske Krig udbrød 8—2—1904. Krigen drejede sig om Hegemoniet i Mandschuriet og Korea. Ved Freden i Portsmouth U. S. A. 5—9—1905 maatte Rusland — foruden at afstaa forskellige Landomraader — anerkende Japans Supremati over Korea. Mandschuriet skulde rømmes af begge de krigsførende Magter.

Side

27. Da der Vinteren 1904 aabnedes et italiensk, juridisk Fakultet i Innsbruck, kom det til blodige Sammenstød i Byens Gader. 135 tyske og italienske Studenter blev tagne til Fange. Befolkningen i Innsbruck forlangte, at Fakultetet skulde lukkes. I Rom afholdtes stormende Møder, hvor det enstemmigt forlangtes, at Italienerne i Innsbruck skulde fastholde Kravet om Statens Anerkendelse af det italienske Fakultet.
31. Bjørnson arbejdede den Vinter paa Fortællingen „Mary“, der udkom Aar 1906.
33. Amalie Skrams „Myrefolkene“. Hendes Romancyklus „Hellemyrsfolket“, (Sjur Gabriel“, „To Venner“, „S. G. Myre“, „Afkom“) udkom i Aarene fra 1887—1898.
36. Foraaret 1874 købte Bjørnson en af Gudbrandsdalens største og ældste Gaarde — Aulestad. Den laa i umiddelbar Nærhed af den af Christopher Bruun Aar 1867 grundlagde Folkehøjskole: Vonheim.
36. Reimers. Fru Bjørnsons Broder, der i flere Aar bestyrede Gaarden for dem.
37. Mark — Orm.
42. Østersøflaaden afgik 12—10—04 fra Libau under Kommando af Admiral Roshestvenski for Syd om Afrika at naa frem til Krigsskuepladsen. I Nordsøen blev det stærk Taage. I Rædsel for nogle fantastiske Skibskonturer affyrede Russerne flere Skud mod nogle Fartøjer, som viste sig at være engelske Fiskerfartøjer.
42. Port Arthur. En stærk, men endnu ufærdig Fæstning, som Rusland for et Tidsrum af c. 100 Aar havde forpagtet af Korea. 21—1—1905 maatte den, efter heltemodigt at have udholdt en c. 7 Maaneders Belejring — overgive sig.
45. Hamsun — Knut Hamsun.
45. 1903 tildelte den svenske Nobelkomité Bjørnson Nobelpræmien.
46. Konsulatssagen:
Da Unionen mellem Sverige og Norge sluttedes Aar 1814,

Side

var hele det udenrigske Styre lagt i den svenske Regerings Haand. Dette avlede i Tidernes Løb stærk Misstemning i Norge; det hævdedes med større og større Styrke, at norsk Udenrigspolitik og Konsulatsvæsen tilsidesattes af svenske Diplomater og Konsuler.

1891 nedsatte det norske Indredepartement en Komité, der skulde undersøge Spørgsmaalet om eget Konsulatsvæsen. 1892 hævdede Regeringen, at norsk Konsulatsvæsen var et udelukkende norsk Anliggende, hvorimod Afviklingen af det konsulære Fællesskab maatte ordnes gennem Forhandlinger mellem norske og svenske Statsmyndigheder. — Konsulatssagen mødte haardnakket Modstand i Sverige, og Situationen tilspidsedes Aar for Aar. 1903 satte den norske Regering Konsulatssagens Ordning ved fredelig Forhandling paa sit Program. Officielle Underhandlinger begyndte i Dec. 1903. I Maj 1904 forelaa det norske Forslag, der hævdede, at hvert Rige for Eftertiden skulde have sit særskilte Konsulatsvæsen med eget Konsulatsstyre. Det svenske Svar lod vente paa sig i Maanedvis. I Nov. 1904 opstillede Statsminister Bostrom en Række „Vilkaar“, som den svenske Regering stillede, før den vilde tilstaa Norge det, der forekom Nordmænd at være deres lovhjemlede Ret. I Maaneder førtes Underhandlingerne. Sveriges Stejlhed fremkaldte hos enkelte fremsynte Folk en Anelse om, at Unionsopløsning var den eneste mulige Udgang af Striden; men endnu haabede Flertallet af Folket paa, at en fredelig Overenskomst kunde opnaaes.

48. Drachmann — Holger Drachmann.
50. Forfatteren Niels Hoffmeyer.
54. Ibsen døde 23de Maj 1906.
56. Efteraaret 1904 fremsatte Justitsminister Alberti Forslag om Pryglelovens Indførelse.
59. Billedhuggeren — Bjørnson og Fru Bjørnson blev modeleret af den italienske Billedhugger Fontana. Billeder af hans Buster af dem findes Side 14 og 57.

Side

59. Henriette — Bjørnsons norske Pige.
Eckermann. Goethes Sekretær; hans „Gespräche mit Goethe“ indeholder vigtige Bidrag til Goethes Karakteristik.
71. Flavio — de tyske Damers Tjener.
73. Vigeland — Billedhuggeren.
74. Drachmanns „Kirke og Orgel“ udkom 1904.
75. Fru Heiberg — Johanne Louise Heiberg.
86. Den skandinaviske Forening i Rom fejrede H. C. Andersens 100 Aars Fødselsdag ved at afholde en større Fest.
86. Beatrice Cenci — en fornem og skøn Romerinde, der i Slutningen af det 16de Aarhundrede blev henrettet som mistænkt for at have været meddelagtig i sin Faders Mord.
93. Vi havde Fødselsdag samme Dag.

II. Del.

103. Bergliot — Bjørnsons Datter, Fru Bergliot Ibsen.
106. 24de Maj 1905 havde den norske Regering indsendt Stortingets Beslutning om at oprette eget Konsulatsvæsen til kgl. Sanktion. 28de Maj indsendte Statsraaderne Ansøgning om Afsked, hvis Loven forkastedes, med den Begrundelse, at dette vilde savne forfatningsmæssig Gyldighed. 27de Maj nægtede Kong Oscar at sanktionere Loven, samt nægtede at modtage Statsraadernes Afskedsbegæring. 7de Juni vedtog Stortinget en Beslutning om, „at da Regeringen havde nedlagt deres Embeder, da Kongen havde erklæret sig ude af Stand til at skaffe Landet en ny Regering, bemyndigede Stortinget den afgaaede Regering til at udøve den Kongen tillagte Myndighed i Overensstemmelse med Norges Riges Grundlov og gældende Love, med de Ændringer som nødvendiggjordes derved, at Foreningen med Sverige under een Konge var opløst, som Følge af at Kongen havde ophørt at fungere som norsk Konge“. Kong Oscar hævdede i sit Svar, at det ene tilkom ham at afgøre, om Norges Brud paa Foreningen mellem de to Lande kunde føre til Unionens Op-

Side

løsning. — Fortsatte Forhandlinger førte til, at Sveriges Rigsdag ønskede at faa en direkte Udtalelse fra det norske Folk gennem en Folkeafstemning.

107. Afstemningen foregik den 13de Aug. 1905. 85 % af de Stemmeberettigede gav Møde. 368,208 godkendte Unionens Opløsning (svarede „Ja“). 184 svarede „Nej“.

110. 23de Aug. blev det overdraget det svenske Statsraad at aabne Forhandlinger med Norge. og udnævne 4 Delegerede, der den 31te August i Karlstad, skulde træde sammen med 4 norske Delegerede og føre de afsluttende Forhandlinger. Mens de Delegerede fra 7de til 13de September hjemsendtes for at forhandle med deres respektive Regeringer, samledes svenske Troppstyrker ved Grænsen — den svenske Flaade krydsede i Farvandet syd for Kristiania, og norske Tropper sendtes til Grænsen for ev. at forsvare Landet.

23de Sept. sluttedes Overenskomsten i Karlstad. Den indeholdt bl. a. Bestemmelse om neutral Zone og Grænsfæstningernes Nedlæggelse. — 9de Oktbr. blev Overenskomsten vedtaget af Stortinget.

113. 31te Oktbr. vedtoges, at en ny Afstemning skulde afgøre Spørgsmaalet: Monarki—Republik. 12te og 13de Nov. var Afstemningen. 259,563 stemte for Monarki, 69,264 for Republik. 18de Nov. valgte Stortinget enstemmigt Prins Carl af Danmark til Norges Konge.

120. Gamle Hegel. — Justitsraad Frederik Vilhelm Hegel.

121. Thorvald Sletten: Mordet opdagedes ved, at to Mænd, der kom gaaende henad Landevejen, hørte Skud. De løb hen for at se, hvad der var paa Færde. Inde i Stuen laa Mor Sletten dræbt af to Revolverskud, paa Verandaen stod hendes Plejesøn, Thorvald Sletten, ganske rolig. — Gaardens Folk var lige sendt ud paa Arbejde. Mistanken faldt paa Thorvald; Forholdet mellem ham og Plejemoderen var ikke godt; hun havde netop beklaget sig over, at han gik og brygget paa ondt mod hende; han havde faa Dage før Mordet købt sig en Revolver og Morddagen øvet sig i at skyde

Side

- i Husets umiddelbare Nærhed. Skønt Thorvald Sletten haardnakked nægtede sig skyldig, blev han paa Indicier dømt til Døden og benaadet med livsvarigt Fængsel.
127. Erling — Bjørnsons yngste Søn, der styred Gaarden, rejste paa Foredragsrejse til Amerika.
138. Bjørnson opnaaede ikke sit Maal: at faa Thorvald Sletten retfærdiggjort gennem ny Undersøgelse; men i Vinteren 1906 benaadede Kong Haakon ham.
147. 17de Maj 1906 afsløredes en Bautasten paa Rikard Nordraaks Grav i Berlin. Nordraak har bl. a. komponeret Melodien til „Ja, vi elsker dette Landet“.
150. Professor Thorkild Roving.
151. Mathiesen — Bjørnsons mangeaarige Ven og Læge, nuværende Distriktslæge Carl Mathiesen.
155. Doktor Reyn — nuværende Overlæge ved Lysinstituttet Axel Reyn.
156. Maleren P. S. Krøyer.
157. Ingeborg Finsen — Niels Finsens Hustru.
161. Dagny — Bjørnsons yngste Datter.
162. Iribe — en fransk Kunstner.
172. Elsbeth — Ejnar Bjørnsons Hustru.
176. „Grisehuset“ — en lille Pejsestue ved Siden af Dagligstuen; det eneste Sted Tobaksrygning var tilladt; deraf Navnet.
185. Min Far Hilmar Finsen var en lang Aarrække Landshøvding over Island; udarbejdede Forfatningsloven af 1874.
187. Jentunge — Huset var fuldt af Børnebørn.
191. Jærnbaneplaner — Bjørnson kæmped ivrig for Raunabanen gennem Opdal til Aandalsnes i Romsdalen.
- Jomfrufødslen. — Pastor Konow fra Bergen havde i et Foredrag erklæret, at han ikke troede paa Jomfrufødslen. Menigheden forlangte ham afskediget. Bjørnson stillet sig i Breschen for ham.
197. Ann Margret — Professorinde Ann Margret Holmgren fra Stockholm.

Side

199. Regeringens Maalforslag gik ud paa, at enhver Skole i Landet selv kunde vælge, om de vilde dimitere paa Maalet eller paa Rigsmaalet; (med Oversættelse til det andet).
201. Palestrina, f. 1514 eller 15, den katolske Kirkes største Komponist, hvis berømte „Improperia“ til vore Dage hver Paaskefest opførtes i det pavelige Kapel.
204. Styrten — Bjørnsons Styrtebad; ved Hjælp af Dæmnin- ger var der opbygget en Kumme for dem, der foretrak at bade deri. — Gaardens Elektricitet vandtes ved Hjælp af et kostbart Basin og Dæmningsanlæg højere oppe paa Fjældet. Alt ødelagdes ved Vaarflommen.
213. Min Far var fra 1850—1864 Borgmester i Sønderborg paa Als.
214. Vinteren 1908—09 boede Bjørnson i Paris. Inden han tog op til Aulestad, vilde han gennemgaa en Kur ved Larvik Bad; her blev han syg og var først i Aug. saa rask, at en Flytning til Aulestad kunde foretages.